

БЕЛАРУСКАЯ МАЛАДЗЁЖНАЯ ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ Змена

ВЫДАЕЦЦА З 1921 ГОДА

ВЫХОДЗІЦЬ ПА ПЯТНІЦАХ

№ 38 (13570)

14— 20 верасня 1992 года

Кошт 3 рублі.

Адкрыты ліст працоўнага калектыву штотыднёвіка "Чырвоная змена" Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь сп Шушкевічу С.С.

Да вас звяртаецца калектыў рэдакцыі адной са старэйшых газет рэспублікі. На працягу больш як сямідзесяці гадоў "Чырвоная змена" служыла і служыць Бацькаўшчыне, прапагандуючы беларускасць і родную мову. Сёння мы развіваем свае традыцыі, клапоцімся аб далейшым развіцці беларускага друку. Рэдакцыя "Чырвонай змены" выступіла заснавальнікам беларускамоўных часопісаў "Зрок" і "Першацьвет", апошні выпускаецца толькі супрацоўнікамі "Чырвонай змены". Пры газеце працуе літаб'яднанне "Крыніцы", якое выхавала не адно пакаленне маладых паэтаў і празаікаў. Штогод "Чырвоная змена" мяркуе выпускаць для творчай моладзі спецыяльны альманах "Крыніцы".

Разам з гэтым у апошні час існаванне газеты пастаўлена пад пагрозу. Нягледзячы на ўзяты дзяржавай курс на беларусізацыю, "Чырвоная змена", як і шэраг іншых беларускамоўных выданняў, апынулася ў нялепшым становішчы. Як ні парадаксальна, сёння дзяржава выступае заснавальнікам у асноўным рускамоўных выданняў. У той жа час беларускамоўны друк выдаецца грамадскімі арганізацыямі, якія самі знаходзяцца ў цяжкім матэрыяльным становішчы. Пры падзеле прэсы на "нашу" і "не нашу" "Чырвоная змена" стала падчарыцай у дзяржавы. Немалых намаганняў каштавала, каб увогуле ўключыць "Чырвоную змену" ў спіс на датацыю.

Рэзка пагоршыліся адносіны з выдавецтвам "Беларускі Дом друку". Увесь цяжар гаспадарчых праблем лёг на рэдакцыю. Непамерна ўзраслі паліграфічныя паслугі, пры адносінах з рэдакцыяй выдавецтва закладвае рэнтабельнасць у 40 працэнтаў, атрымліваючы за наш кошт значны прыбытак. Створаны ўмовы, пры якіх транспарт рэдакцыі фактычна высяляецца з гаража выдавецтва. Дарэчы, увесь транспарт, які належыць рэдакцыі, быў канфіскаваны выдавецтвам, а рэдакцыю прымусілі яго выкупіць.

За закрытымі дзвярыма вырашаецца кіраўніцтвам выдавецтва пытанне аб перасяленні рэдакцыі ў новы будынак Дома друку.

Дзіўныя адносіны складваюцца з Міністэрствам сувязі і інфармацыі. Дзякуючы "актыўным намаганням" міністэрства "Чырвоная змена" трапіла ў каталог без падпісной цаны, падпіска была пачата са значным спазненнем і вялікімі матэрыяльнымі стратамі для рэдакцыі.

За апошнія пяць год рэдакцыя не атрымала ніводнай кватэры, супрацоўнікі "Чырвонай змены" ў параўнанні з журналістамі рэспубліканскіх рускамоўных выданняў маюць самую нізкую зарплату і ганарарны фонд. У выніку ў апошні час шэраг таленавітых журналістаў "Чырвонай змены" перайшоў працаваць у іншыя высокааплачваемыя выданні.

У такіх умовах рэдакцыя не можа працаваць нармальна і будаваць свой шлях на перспектыву без дзяржаўнай дапамогі. На наш погляд, было б правільна прыняць асобную пастанову Вярхоўнага Савета аб абавязковым дзяржаўным фінансаванні, льготным падаткаабкладанні, а таксама матэрыяльным забеспячэнні беларускамоўных выданняў.

Шаноўны Станіслаў Станіслававіч!

Разумеючы складанасць часу, Вашу занятасць у вырашэнні найбольш важных праблем жыцця рэспублікі, мы спадзяёмся, што Вы не пакінеце ў бядзе старэйшую беларускую маладзёжную газету "Чырвоная змена" і іншыя беларускамоўныя выданні, падтрымаўшы гэтым самым правядзенне ў жыццё беларускамоўнай палітыкі.

Ад імя працоўнага калектыву рэдакцыі
Галоўны рэдактар У.Бельскі
Старшыня пярвічнай журналісцкай арганізацыі П.Сіманаў
Старшыня прафкома А.Смірноў.

Стоп-факт

БНФ НАПЯРЭДАДНІ РЭФЕРЭНДУМУ

11 верасня адбылося паседжанне Сойму Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне". На паседжанні была прынята Ухвала "Прыярытэтныя кірункі палітыкі БНФ пад час падрыхтоўкі да рэферэндуму".

БНФ імкнецца да стварэння і ўмацавання блоку дэмакратычных сіл Беларусі (пры ўдзеле АДПБ, БСДГ, БСП, БХДЗ, НДПБ, рабочага руху, іншых дэмакратычных плыняў), забеспячэння магчымасці міжнароднага кантролю за сітуацыяй вакол рэферэндуму ў Беларусі.

КАТАЛІКІ ПЛАЦІЦЬ НЕ ХОЧУЦЬ. А ПРЫЙДЗЕЦЦА

Ужо другі тыдзень працягваецца пікетаванне мінскімі каталікамі Міністэрства культуры Беларусі. Не так даўно вернікі атрымалі такім шляхам пад свой касцёл будынак Дома кіно і, паверыўшы ў сілу пікетаў, на гэты раз патрабуюць передачы ім канцэртнай залы Белдзяржфілармоніі, якая зараз знаходзіцца ў будынку царквы Святой Троіцы.

Міністр культуры Рэспублікі Беларусь Яўген Вайтовіч правёў "круглы стол", на якім разглядалася пытанне передачы канцэртнай залы каталікам і было вырашана, што ў бліжэйшы час будзе падлічана колькасць сродкаў, выдаткаваных на рэканструкцыю будынка з 1937 года, і рымска-каталіцкай царкве Беларусі будзе прад'яўлены адпаведны рахунак на аплату. Каталікоў такое рашэнне не задаволіла, і пікетаванне пакуль працягваецца.

Вернікаў зразумець, канешне, можна: яны хочуць вярнуць сваё. Але не трэба ж забывацца і пра тых, хто наведвае зараз Белдзяржфілармонію, каб далучыцца да мастацтва. Куды ж падацца ім?

ВЫСТАВА ДЛЯ ГУРМАНАЎ. І НЕ ТОЛЬКІ ДЛЯ ІХ

У сераду, 16 верасня, у выставачным комплексе на праспекце Машэрава ў Мінску адкрыўся міжнародны кірмаш-салон "Бістро-92".

Тыя, хто наведвае выстаўку, адразу ж спыняюцца сярод сучасных інтэр'ераў кавярняў і рэстаранаў (якія, дарэчы, вельмі адрозніваюцца ад тых, да якіх мы прывыклі). Увазе наведвальнікаў прадстаўлены найноўшыя ўстаноўкі па прыгатаванню марожанага, чабурэкаў, паветранай кукурузы. Дарэчы, можна і пакаштаваць прадукцыю гэтых апаратаў. Ласуны могуць пачаставацца тортамі, пірожнымі, булачкамі і іншымі кандытарскімі вырабамі як мінскай вытворчасці, так і прывезенымі з Вільнюса і Рыгі.

Адразу на кірмашы, як кажуць, не адыходзячы ад касы, можна аформіць кантракты на набыццё абсталявання.

Прысутнічаюць на выстаўцы і вядомыя ўсім самавары. Гэта — калекцыя мінчаніна Мікалая Шаўцова. Адным словам, кірмаш-салон "Бістро-92" павінен зацікавіць усіх.

Дабрачыннасць

СТАНЬЦЕ СПОНСАРАМ ЖЫЦЦЯ!

Мы неслі чытачам Беларусі свае паведамленні з розных рэгіёнаў СНД. Мы прапаноўвалі навіны, асвятлялі падзеі, абапіраючыся толькі на факты, не робячы акцэнтаў і вывадаў. Але ліст, адрасаваны ў агенцтва Юліяй Рэвуцкай, жонкай чалавека, жыццё якога, не марудзячы ні дня, неабходна "выкупіць" у смерці, – выключэнне са звычайных журналісцкіх паведамленняў.

"...У Дзмітрыя вострая лейкемія, і выратаваць яго можа толькі лячэнне і аперацыя ва Універсітэцкай клініцы Берліна, для чаго неабходна каля трыццаці тысяч марак. Хвароба жорсткая і хуткая. Не разлічваем на дапамогу нашага Міністэрства аховы здароўя або былога Міністэрства абароны, якое паслала ў 1986 годзе Дзмітрыя (салдата тэрміновай службы) у 30-кіламетровую зону Чарнобыля без элементарнай абароны ад выпраменьвання".

А на некалькі гадоў раней служба ва Узброеных Сілах ужо забрала з жыцця брата Дзімы. Бацькі, якія чакалі вяртання з арміі старэйшага сына, Юрыя, атрымалі ўзамен толькі цынкавую труну. Сёння пытанне здароўя Дзмітрыя – гэта пытанне працягу роду Рэвуцкіх.

Дык ці застануцца іх сем'і на нашай зямлі? Ці не ўключана рэспубліка на адлік "самаліквідатара"? Гісторыя ж гэтай сям'і можа стаць сігналам пачатку вымірання ўсёй беларускай нацыі, якая захлынулася ў патоку радыяцыі, у непапраўных памылках яе нядбайных чыноўнікаў і "апецы" ўласнай арміі?

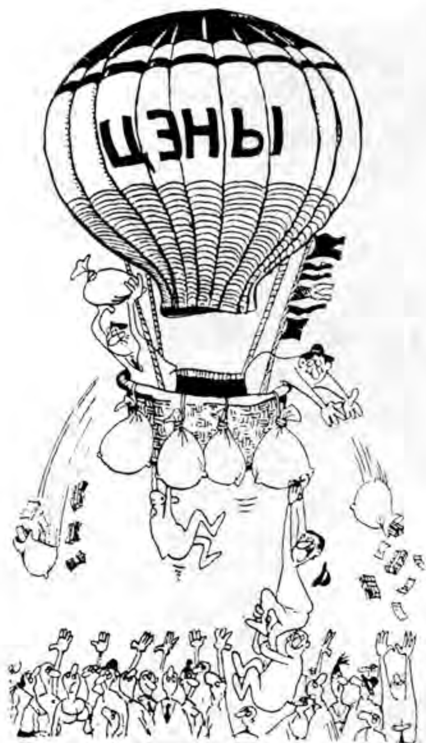
Станьце ж спонсарам дыхання, спонсарам погляду і ўсмешкі гэтага 26-гадовага хлопца! Няхай ягонае жыццё не абмяжуецца кароткай маладосцю!

Толькі наша сумесная дапамога зможа вырваць Дзмітрыя ў смерці. Рахунак № 10772, Ашчадны банк СССР, філіял № 8388/0232 Маскоўскага аддзялення г.Мінска. Адрас Юліі Рэвуцкай, жонкі Дзмітрыя: 220100, г.Мінск, вул.Цнянская, 21-44.

Журналісты агенцтва РІД.

Праз газеты Рэспублікі Беларусь, якія падтрымалі наш зварот, мы будзем інфармаваць грамадскасць аб стане здароўя Дзмітрыя Рэвуцкага і аб ходзе паступлення грашовых сродкаў для правядзення аперацыі.

А КАРЫКАТУРЫСТ МАЛЮЕ...

Увага! Увага! Увага!

З 1 па 4 кастрычніка 1992 г. у Полацку адбудзецца фестываль дзіцячай творчасці "Восьмы колер вясёлкі", заснавальнікамі і арганізатарамі якога выступілі Полацкі гарадскі Савет народных дэпутатаў, нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія Беларусі, газета "Знамя юности", штотыднёвік "Чырвоная змена", культурна-спартыўны комплекс В/А "Шклоўалакно".

Фестываль праводзіцца ў чатыры этапы.

Для ўдзелу ў фестывальных канцэртах запрошаны вядомыя калектывы і выканаўцы: дзяржаўны эстрадны ансамбль Беларусі "Песняры", група "Верасы", ансамбль народнай музыкі "Свята", тэатр песні Ядвігі Паплаўскай і Аляксандра Ціхановіча, Дзмітрый Малікаў, Міхаіл Баярскі, ансамбль "Сябры", арганістка Ксенія Пагарэлая, шоу Бары Алібасава група "На-На", група "Камбінацыя" і іншыя вядомыя эстрадныя выканаўцы.

Мерапрыемствы ўсіх чатырох дзён будуць транслiравацца па праграмах Беларускага радиё і тэлебачання, асвятляцца ў рэспубліканскай прэсе.

Ад імя аргкамітэта і заснавальнікаў фестываль звяртаецца да ўсіх жадаючых з прапановай выступіць спонсарамі, мецэнатамі, фінансавымі арганізатарамі гэтага свята для дзяцей.

Усе, хто жадае прыняць удзел у фестывалі, аказаць дапамогу, выказаць прапановы і пажаданні, могуць звяртацца ў аргкамітэт фестывалю да выканаўчага дырэктара Аляксандра Рагачова па тэлефонах у Полацку: 4-20-24, 4-94-57, 4-41-66.

Фестываль шукае спонсараў!

Правінцыяльная хроніка

МІНУЛА КАРОТКАЕ ЛЕТА... І АГНІ "ПАРТЫЗАНСКІХ" КАСТРОЎ...

Кажуць, сорам — не дым, вочы не выесць. І то праўда. Відаць, выключна таму засталіся цэлымі на Віцебшчыне гаспадарнікі розных масцей, пакуль спрачаліся, чыё гарыць ды каму тушыць. Ужо ж гарэла... Тысяча васемсот шэсцьдзесят сем гектараў лясоў ды тарфянікаў. Зразумела, не абышлося тут без "партызанаў", якія ў лес ішлі не толькі адпачыць, але і пагуляць з чырвоным пеўнем. Каля паўтары тысячы чалавек ліквідоўвалі вынікі тых гульняў. А можа, гэта сам бог карае? Сказана ж у святым пісанні, што трава зялёная гарэць будзе. Але...

ШТО НЕ ЗГАРЫЦЬ, ТОЕ НЕ ЗГНІЕ...

Прынамсі, так лічаць вучні Тургуноўскай няпоўнай сярэдняй школы Докшыцкага раёна. У згодзе з мясцовымі меліяратарамі яны падахвоціліся ўбіраць карчы на тарфяніках. Аднолькава сумленна працавалі як тутэйшыя, так і "госці" — гараджане, хто прыехаў у вёску на час, да бабулі на вакацыі. Застаецца спадзявацца, што меліяратары таксама не застануцца ўбаку і дзеці будуць доўга ўспамінаць добрым словам сваіх шэфаў.

ЦІ ВЫСАХНЕ "РАСІНКА"?

На Міёршчыне такую мілагучную назву меў летнік. Толькі адпачываць у ім, прама скажам, было б дарагім задавальненнем. Мяркуйце самі: кошт пуцёўкі — больш за тысячу рублёў. І высахла б, відаць, "Расінка" пад неміласэрнымі промнямі хвалёнага рыначнага свяціла, калі б выдаткі на ўтрыманне летніка не ўзвалілі на свае плечы мясцовыя прафсаюзы. Бацькам засталося толькі даплаціць па сто семдзесят пяць рублёў на раток. Мізэр у параўнанні з сусветнай рэвалюцыяй.

Адпачылі — і зноў у школу. Верасень...

Падрыхтаваў Уладзімір МІХНО.

Оба-на!

ХАЦЕЛІ БЫЦЬ АФІЦЭРАМІ. СТАЛІ... МЕДБРАТАМІ

Ох, ужо гэтыя прадметы для "агульнага развіцця"! Як жа яны "дастаюць" студэнтаў. Дзеля таго, каб забіць пустыя месцы ў раскладзе заняткаў, часам уводзяцца такія прадметы, якія нашаму брату, магчыма, ніколі і не спатрэбяцца. Але начальства сказала, трэба выконваць.

У сувязі са скарачэннем арміі Беларусі ў Белдзяржуніверсітэце на гуманітарных факультэтах спынена навучанне студэнтаў на ваеннай кафедры. Па гэтай прычыне аб'ём вучэбнай нагрузкі скараціўся на адзін дзень у тыдзень.

Такі выхад з сітуацыі кіраўніцтву універсітэта здаўся не зусім добрым: маўляў, вельмі многа свабоднага часу з'явіцца ў студэнта. Непарадак. Таму ў панядзелак, 14 верасня, рэктараm БДУ правёў пасяджэнне, на якім было вырашана: "Калі не стала для юнакоў ваеннай падрыхтоўкі, няхай будзе медыцынская. Зробім з іх медбратоў".

Фёдар Мікалаевіч Капуцкі, рэктар Белдзяржуніверсітэта, у сувязі з гэтым фактам паведаміў, што навучанне па медпадрыхтоўцы будзе ўсяго адзін год, прыкладна 120 гадзін (палавіна з якіх – практычныя). Пасля заканчэння гэтага курсу юнакі атрымаюць пасведчанне медбратоў. У жыцці ўсё спатрэбіцца.

Але ад арміі студэнтаў такая замена ваеннай кафедры не абароніць. Таму некаторыя студэнты адмаўляюцца наведваць медкурс. Такіх студэнтаў, сказаў Ф.М.Капуцкі, з універсітэта будуць выключаць.

ДЗЯЎЧЫНКІ ПА ВЫКЛІКУ

Зараз кожны імкнецца заняцца бізнесам. Хто мые машыны, хто плодзіць "камкі", хто гандлюе валютай, хто сваім... целам. Да ўсяго мы прывыклі, а вось да паслуг прадстаўніц самай старажытнай прафесіі не можам. Напэўна, таму сарамліва чырванеем, калі на "блакітных" экранах з'яўляюцца аголеныя прыгажуні, таму тыцкаем пальцамі ў расклееныя на слупах аб'явы, дзе напісана, што хтосьці прапануе свае "канфідэнцыяльныя паслугі"...

Вось, напрыклад. На мінулым тыдні ў газеце "Добры вечар" з'явілася сціплая аб'яўка "Аказваем паслугі мужчынам" з тэлефонам.

Цікава. Тэлефануем. На пытанне, якія ж гэта паслугі, прыгожы дзявочы галасок адказвае: "Інтымнага характару". Як аказалася, паслугі гэтыя далёка не танныя: тры тысячы рублёў за гадзіну.

"У нас працуюць дзяўчаты-прафесіяналкі па выкліку. Узрост – ад 18 да 24 гадоў. Хто грошы мае – карыстаецца".

Мяркуючы па ўсяму, не за гарамі і афіцыйнае прызнанне прастытуцыі?

Франц ЛЯВІЦКІ.

Падпіска-93 Наш індэкс 69123.

15 хвілін на інтэрв'ю

Погляд збоку

Мы працягваем змяшчаць матэрыялы пра міжнародную канферэнцыю па нацыянальнай самасвядомасці беларусаў. Пад час аднаго з перапынкаў паміж пасяджэннямі аўтарка гэтых радкоў займела магчымасць узяць невялічкае інтэрв'ю ў Германа Бідэра. Ён — аўстрыец, дацэнт вядомай навучальнай установы Еўропы — Зальцбургскага універсітэта. Г.Бідэр валодае сапраўды энцыклапедычнымі ведамі. Ён выкладае русістыку, паланістыку, украіністыку і ўрэшце — беларусістыку. Дзеля эканоміі газетнай плошчы пытанні карэспандэнта мы апускаем і змяшчаем толькі меркаванні навукоўца з Аўстрыі.

— Захапляюся беларускай мовай, увогуле беларусістыкай больш за 20 гадоў. З 1973-га года маю публікацыі па гісторыі беларускай мовы, лексікалогіі і г.д. Адна з маіх галоўных прац — слоўнік германізмаў у славянскіх мовах з XI—XII ст.ст. да канца XVIII ст., у тым ліку словаў нямецкага паходжання ў старабеларускай мове. У 1990 г. я браў удзел у святе славянскага пісьменства. Была тады такая эйфарыя! Яна зрабіла на мяне надзвычай вялікае ўражанне. Адразу вырашыў напісаць артыкул пра беларускае адраджэнне, каб папулярызаваць гэты рух у Сярэдняй Еўропе. Ужо ўбачылі свет мае допісы ў розных зборніках і часопісах у Мюнхене, Вене, Зальцбургу. Цяпер рыхтую цэлую кнігу на тэму "Моўная і культурная палітыка на Беларусі ў XIX—XX стагоддзях" на нямецкай мове. Там я спрабую акрэсліць з'яву адраджэння ў вашай дзяржаве ва ўсіх сферах: гісторыі, рэлігіі, культуры, літаратуры і, натуральна, мовы.

У кастрычніку мінулага года пры сваім універсітэце правёў невялічкі сімпозіум па моўнай і культурнай палітыцы ў былым Савецкім Саюзе, у прыватнасці на Беларусі. Удзельнічалі навукоўцы з Акадэміі навук Беларусі і Белдзяржуніверсітэта. Госці аднагалосна засведчылі: да гэтага часу такой імпрэзы ніколі не было. Планую зарганізаваць другі сімпозіум увосень наступнага года.

Колькі часу таму мне здавалася, што ўсе самаахвяра возьмуцца працаваць на карысць адраджэння. Але прайшлі два гады эйфарыі... Гэты мой пяты прыезд сюды дае адчуць, наколькі моцнае супраціўленне распачатай справе адраджэння зрусіфікаваных беларусаў. Таму, відаць, беларусізацыя ідзе даволі марудна.

Дзеля ж таго, каб справа адраджэння рухалася наперад больш інтэнсіўна, з большай канцыквенцыяй ва ўсіх сферах, патрэбна моўная рэформа ўсёй літаратурнай мовы, словаўтварэння, сінтаксісу. Рэформа арфаграфіі — змена існуючай сістэмы на "тарашкевіцу" — ёсць толькі знешняя рэстаўрацыя. Ваша мова павінна ісці сваім самастойным шляхам паміж рускай і польскай мовамі. Неабходна ўзбагачаць слоўнікавы матэрыял з народных гаворак, старабеларускай мовы, смялей утвараць неалагізмы, беларускія калькі. Аналагічны працэс, дарэчы, ішоў у рускай мове. Шмат дзеля гэтага зрабіў Карамзін, які сваёй моўнай працай, дарэчы, падрыхтаваў з'яўленне Пушкіна.

Варта заўважыць, мяне здзівіла адсутнасць нацыянальнай сімволікі на пагранічнай ў Брэсце. Гэтаксама крытычна да гэткай прыкрай нядбайнасці паставіліся навукоўцы з Германіі, Швейцарыі. Канешне, у вашых умовах натуральны брак сродкаў. Але чаму адразу пасля путчу не быў праведзены рэферэндум, чаму няма новай канстытуцыі? Гэта па меншай меры дзіўна. Таму й папуюць погляды: усялякая мова добрая, калі толькі на ёй магчліва камунікацыя. Такім чынам, сродкаў заўсёды будзе бракаваць, а працэсы дэнацыяналізацыі могуць набыць незваротны характар. Урэшце ўсю беларусізацыю ў вас можна было б правесці, мяркую, за тры месяцы.

Вось так, шаноўнае спадарства. Канешне, нарадзіць лягчэй, чым выконваць нарады, але назіральніку збоку часам адкрываецца шырокая панарама, нават перспектыва. Апошняе цяжка ўбачыць тым, хто знаходзіцца ў самым віры падзей.

БЕЛАРУСАМІ БЫЦЬ, А НЕ ЗВАЦЦА

19–20 жніўня 1992 г. у г. Маладзечна (як мы ўжо паведамлялі) адбылася Міжнародная навуковая канферэнцыя "Фарміраванне і развіццё нацыянальнай самасвядомасці беларусаў", падрыхтаваная Нацыянальным навукова-асветным цэнтрам імя Ф. Скарыны Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь пры ўдзеле Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў, Беларускага дзяржаўнага універсітэта, Маладзечанскага гарвыканкама. На ёй прысутнічалі вядомыя даследчыкі – гісторыкі, філолагі, мастацтвазнаўцы, географы, этнографы, іншыя спецыялісты – з розных гарадоў Беларусі, а таксама з Англіі, Аўстрыі, Германіі, ЗША, Польшчы, Расіі, Украіны, Швейцарыі.

У канферэнцыі таксама ўдзельнічалі беларускія пісьменнікі, журналісты, навуковыя супрацоўнікі, аспіранты, студэнты, творчая інтэлігенцыя Маладзечна. Перад прысутнымі выступілі народны пісьменнік Беларусі Васіль Быкаў, старшыня камісіі па культуры, адукацыі і захаванню гістарычнай спадчыны Ніл Гілевіч, народныя дэпутаты Вярхоўнага Савета Віктар Ганчар, Алег Трусаў, міністр культуры Яўген Вайтовіч і іншыя.

На двух пленарных пасяджэннях і трох секцыях ("Вопыт гісторыі", "Шляхі адраджэння", "Мова, мастацкае слова, рэлігія") удзельнікі канферэнцыі абмеркавалі гістарычныя, сацыяльна-палітычныя і гуманітарныя аспекты развіцця нацыянальнай самасвядомасці беларусаў як найвышэйшага фактара дзяржаўнага, духоўнага і эканамічнага адраджэння Беларусі, яе ўваходжання ў еўрапейскую і сусветную супольнасць дзяржаў і народаў. На аснове шматлікіх тэарэтычных высноў і канкрэтных прапаноў прысутныя на гэтым навуковым форуме палічылі неабходным зрабіць дзяржаўным органам, навуковым, творча-мастацкім і грамадскім арганізацыям, установам адукацыі і культуры, сродкам масавай інфармацыі, усім грамадзянам Рэспублікі Беларусь наступныя рэкамендацыі.

За апошнія два стагоддзі на Беларусі праводзілася татальная русіфікацыя і часткова паланізацыя органаў дзяржаўнага кіравання, народнай адукацыі і друку. Не прызнавалася нацыянальная суверэннасць і культурная самабытнасць беларускага народа. У выніку гэтага сёння моцна падарваны, а ў некаторых сацыяльных групах поўнасцю разбураны універсальныя сімвалы самасвядомасці беларусаў, носьбіты іх духоўнасці — родная мова, аўтэнтычны фальклор, традыцыйны нацыянальны лад жыцця, рэлігія. Нацыянальнае адраджэнне Беларусі, яе сацыяльна-эканамічнае і духоўнае аднаўленне немагчымы без радыкальнага рэфармавання ўсіх звенняў дзяржаўнага і грамадскага кіравання, народнай асветы ўсіх узроўняў, устаноў навукі і культуры, сродкаў масавай інфармацыі. Канферэнцыя заклікае свядомых грамадзян Беларусі сваёй самаахвярнай працай садзейнічаць нацыянальнаму адраджэнню Бацькаўшчыны.

Канферэнцыя звяртае ўвагу цэнтральных і мясцовых органаў дзяржаўнай улады, кіраўнікоў міністэрстваў і ведамстваў, усіх грамадскіх арганізацый на неабходнасць безумоўнага і своечасовага выканання Закона аб мовах у Беларусі і Закона аб культуры Беларусі. Гэтай задачы павінна быць падпарадкавана кадравая палітыка на ўсіх узроўнях. Трэба падтрымаць беларускі друк, нацыянальныя кнігавыдавецтвы, Таварыства беларускай мовы, іншыя ўстановы і арганізацыі ў іх ганаровай працы, скіраванай на вяртанне гістарычных правоў грамадзян Беларусі на сваю родную мову і нацыянальную культуру.

Неабходна садзейнічаць эканамічнаму і духоўнаму адраджэнню сялянства, беларускай вёскі — сацыяльнай асновы беларускай мовы, культуры, нацыянальнага ладу жыцця. Адначасова вельмі важна, каб беларускія гарады і мястэчкі з цэнтраў масавай дэнацыяналізацыі беларусаў ператварыліся ў асяродкі беларускай культуры, духоўна-нацыянальнага адраджэння Беларусі.

Удзельнікі канферэнцыі заклікаюць ствараць навукова-творчыя калектывы з удзелам у іх спецыялістаў розных гуманітарных навук для даследавання працэсаў фарміравання нацыянальнай самасвядомасці беларусаў. Трэба хутка падрыхтаваць падручнікі і навукова-папулярныя нарысы па беларусазнаўству, гісторыі беларускай культуры. Каардынацыю гэтых даследаванняў мог бы ажыццяўляць Нацыянальны навукова-асветны цэнтр імя Ф. Скарыны.

Рэкамендуецца пашыраць і паглыбляць супрацоўніцтва гуманітарных даследчых і навучальных цэнтраў з навукова-тэхнічнай інтэлігенцыяй, прадстаўнікамі фізіка-матэматычных, хімічных, біялагічных, медыцынскіх і іншых навук, запрашаць іх на канферэнцыі, сімпозіумы і семінары па актуальных праблемах развіцця беларускай культуры і нацыянальнай самасвядомасці; падтрымліваць намаганні нацыянальна свядомых рабочых, інжынераў, службоўцаў, навуковых супрацоўнікаў, працаўнікоў усіх сфераў сацыяльнага абслугоўвання дзеля нацыянальнага адраджэння Беларусі.

Неабходна істотна палепшыць філалагічную, гістарычную, філасофскую, эканамічную адукацыю ў нашай рэспубліцы, духоўна-этычнае, рэлігійнае, эстэтычнае і патрыятычнае выхаванне дзяцей і моладзі: адрадзіць лепшыя традыцыі беларускай нацыянальнай педагогікі, увесці на філалагічных факультэтах курсы славістыкі, класічнай філалогіі, раманістыкі, арыенталістыкі і інш. У адпаведнасці з профілем навучальных устаноў, выкладаючы іх на беларускай мове і на аснове традыцый беларускай філасофіі, заснаваць адпаведныя кафедры ва універсітэтах, педінстытутах, іншых навучальных установах.

Дзяржаўным культурна-асветным установам і грамадскім арганізацыям рэкамендуецца не дапусціць разбурэння аўтэнтычнага фальклору, падмены яго другаснымі формамі арганізаванай самадзейнасці. Трэба наладзіць сістэму дзяржаўнай і грамадскай аховы фальклору — крыніцы моватворчасці і прафесіянальнага мастацтва: стварыць навуковыя цэнтры беларускага этнамузыказнаўства, дзе спалучыць распрацоўку тэарэтычных і практычных праблем музычнай фалькларыстыкі на прафесіянальнай аснове. Прапанаваць Міністэрству адукацыі ўвесці выкладанне фальклору ў школе.

Канферэнцыя заклікае прафесараў, дацэнтаў, выкладчыкаў актыўна працаваць над падрыхтоўкай беларускіх падручнікаў для сярэдніх і вышэйшых навучальных устаноў. Неабходна забяспечыць выданне гэтых падручнікаў, у першую чаргу, буквара.

Звяртаецца ўвага цэнтральных і мясцовых улад, Міністэрства культуры, іншых устаноў і арганізацый на тое, каб прыдаць вонкаваму выгляду гарадоў і вёсак беларускае нацыянальнае аблічча, забяспечыць беларускамоўнае афармленне назваў вуліц, шыльдаў і іншых сродкаў візуальнай арыентацыі. Неабходна вярнуць гарадам і вёскам іх традыцыйныя найменні, надаць вуліцам нашых гарадоў імёны выдатных гістарычных асоб Беларусі, вучоных, асветнікаў, пісьменнікаў, дзеячаў мастацтва.

Пажадана, каб канферэнцыі, сімпозіумы і семінары, прысвечаныя праблемам нацыянальнага адраджэння Беларусі і развіццю нацыянальнай самасвядомасці, праводзіліся штогод і ў розных гарадах Беларусі. Удзельнікі канферэнцыі падтрымліваюць нацыянальна-культурнае адраджэнне ўсіх нацыянальных супольнасцей Беларусі. Варты ўхвалы намер татараў-мусульман Беларусі аб выданні іх свяшчэннай кнігі "Аль-Кітаб" на мове арыгінала.

Удзельнікі канферэнцыі падтрымалі прапанову дацэнта Д. Карава пра рэалізацыю і фінансаванне навуковага праекта "Гістарычная памяць беларусаў: фарміраванне гістарычнай свядомасці, гістарычнай думкі і гістарычнай навукі на Беларусі ў XIII—XX стст.", які распрацоўваецца даследчай групай Гродзенскага універсітэта і Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея.

Матэрыялы канферэнцыі будуць аператыўна выдадзены асобнай кнігай.

Фотафакт

Журналіст "ЧЗ" Вітаўт Мартыненка правеў на плошчы Незалежнасці трохдзённую галадоўку. Штуршком да яе паслужыў, як заявіў сам В.Мартыненка, "крымінальны прысуд за адміністрацыйнае парушэнне"– набыццё і скарыстанне "ліпавых" вадзіцельскіх правоў. У стане дыябетычнай комы сябры адвезлі Вітаўта дамоў. Але журналіст настроены дастаткова рашуча, каб працягваць свой пратэст.

Болевае адчуванне сацыяльнай несправядлівасці ўласціва не кожнаму. Таму крок, на які адважыўся чырваназменавец Вітаўт Мартыненка, быў успрыняты неадназначна. З аднаго боку, у журналіста засталіся яшчэ непройдзеныя інстанцыі, дзе Вітаўт мог бы разлічваць на перагляд ягонай судовай справы. У гэтым выпадку на фоне некантчатковага прававога тупіку галадоўка Мартыненкі выглядае дачасна крайняй формай пратэсту. З другога боку, увайсці ў залу Мінскага раённага суда цяжка хворым з дзяцінства на невылечны цукровы дыябет, прайшоўшым дастаткова перашкод, каб жыць нароўні са здаровымі, а выйсці адтуль – "крымінальным злачынцам"!.. Згадзіцеся, надзвычай жорсткі ўдар. Такім чынам, дзяржава з дзяцінства кінула чалавека на волю лёсу і не адчувала сябе адказнай ні за адну ягоную пакуту. Масавае прымусовае прышчэпліванне ("не дамо квіток на наведванне дзіцячага садка!"), без звароту на індывідуальны стан кожнага дзіцяці, абярнулася для хлопчыка невылечнай пажыццёвай хваробай. Колішняя забарона на паступленне ў ВНУ шчыльна перакрыла юнаку шлях да адукацыі. Ліпавая ж даведка шырока вядомай формы № 286 адчыніла перад ім дзверы ва універсітэт. Ён здаваў нароўні са здаровымі і здаў экзамены. Паступіў. Дарэчы, ранейшая забарона, якая калісьці вырашала лёсы сотняў дыябетыкаў, цяпер адменена. На сёння В.Мартыненка – журналіст з дастаткова вядомым імем. І гэта таму, што чалавек паўстаў супраць наканаванасці і не захацеў рушыць па той каляіне, куды спіхвала яго "клапатлівая дзяржава". Спіхвала, каб мець на самай справе найменш клопатаў пра чалавека. Урэшце, забарона на атрыманне дазволу кіраваць машынай. Відаць, менавіта тады і варта было Вітаўту як журналісту загаварыць пра гэта ўголас. Да таго ж, прыўзнятая "жалезная заслона" паказала: за мяжой інваліды жывуць не горш за астатніх, здаровых людзей, бо дзяржава сыходзіць з прынцыпу абсалютнай невінаватасці абдзеленага прыродай чалавека. Нашая ж дзяржава адмовіла хворым не толькі ў інваліднасці, але і ў самім праве на жыццё і лагічна падводзіць чалавека і прывучае яго да абыходжання перашкод.

Аднак варта зазначыць, мы зусім не заклікаем ўсіх скарыстоўваць падробленыя дакументы, нават калі вы невыносна пакрыўджаныя. Журналісту, які зрабіў некалькі крытычных выступаў пра міліцыю на радыё "Свабода" і востры матэрыял у "ЧЗ" "Закон супраць закона", відаць, важна быць надзвычай пільным у зносінах з законам. Як вынік, для чалавека хворага на дыябет, вадзіцеля з "ліпавымі" правамі і ўрэшце смелага журналіста не знайшлося дастатковых змякчальных абставін. але знайшліся абцяжарваючыя. Аднак і журналіст, і дыябетык-вадзіцель, і міліцыянты, і суддзі, і проста пешаходы – усе мы прадукты адной сістэмы, якая раздзяляла людзей і ўладарыла. Калі ж знаходзіцца хоць адзін адрозны ад іншых – задзёўбваўся, як агідная качаня. Кожны з нас пасобку пакутуе ад нявышанасці праблем, пакінутых нам у спадчыну ад талітарызму, недасканаласці заканадаўства.

Зразумела, перад законам усе павінны быць роўныя. Але для гэтага перш-наперш трэба зрабіць усіх роўнымі і перад жыццём.

Падпіска-93. Наш індэкс 63129.

Эканоміка ў СНД

Дагавор з адміністрацыяй завода "Уралмаш" аб правядзенні акцыяніравання гэтага вялікага прадпрыемства заключыла таварыства з абмежаванай адказнасцю "Расійскія каштоўныя паперы". На думку спецыялістаў, падрыхтоўчая работа будзе завершана ў лістападзе 1992 года. Пры падрыхтоўцы дакументаў па прыватызацыі адміністрацыя завода разлічвае прыцягнуць буйных заходніх інвестараў. Для размяшчэння каштоўных папер плануецца стварэнне спецыяльнага сіндыката, да арганізацыі якога "Расійскія каштоўныя паперы" збіраюцца падысці з 1993 года.

Акцыянернае таварыства "Алвіт", якое плануе займацца зборам і перадачай камерцыйнай навукова-тэхнічнай і іншай інфармацыі, арганізавана ў Маскве. У сваёй працы "Алвіт" выкарыстоўвае тэлекамунікацыйную сувязь, якая мае прамы выхад у замежныя банкі дадзеных. Гэта дае магчымасць для правядзення біржавых гандлёвых аперацый.

Крэдыты на набыццё сельскагаспадарчай прадукцыі на суму 110 мільёнаў даляраў перадалі Украіне ЗША. Палову крэдытаў Украіна можа атрымаць неадкладна. Гэты крэдыт – састаўная частка буйнога пакета дапамогі СНД на суму 1,1 мільярда даляраў, з якіх 600 мільёнаў даляраў прызначаецца Расіі.

Аб сумеснай вытворчасці і збыце верталёта КА-50 заключыла згоду з амерыканскай кампаніяй "Груп Вектар" вядомая расійская фірма імя Н. Камава. Гэта першы кантакт паміж авіябудаўнікамі дзвюх краін. КА-50 – аднамесны штурмавік новага пакалення, прызначаны для барацьбы з танкамі і іншай бранятэхнікай. Пілатаваць і кіраваць яго магутнай зброяй дапамагае высокая насычанасць электронікай – ад лазернага прыцэла да сістэмы, якая забяспечвае палёт на абмежавана малой вышыні. У браніраванай цалкам кабіне пілота ўпершыню змешчана крэсла, здольнае да катапульціравання. Два турбарэактыўныя рухавікі забяспечваюць верталёту хуткасць больш як 300 кіламетраў у гадзіну. Да канца 1992 года гэта машына павінна паступіць на ўзбраенне ПВС Расіі.

Савет Міністраў Латвіі прыняў рашэнне павысіць з 15 верасня плату за адну кілават-гадзіну электраэнергіі для жыхароў – да 3 рублёў, для прамысловых прадпрыемстваў – да 5 рублёў 20 капеек.

Што сабой уяўляе беспрацоўе як з'ява, мы пачынаем разумець тады, калі сутыкаемся з ёй непасрэдна. Прыгадаем словы Фалеса, "самае лёгкае — даваць парады іншым, самае цяжкае — пазнаць самога сябе". Тым не менш, спадзяёмся, што наступны матэрыял усё ж дапаможа тым, хто ўпершыню сутыкаецца з беспрацоўем.

БЕСПРАЦОЎНЫМІ НЕ НАРАДЖАЮЦЦА

Некалькі парад на актуальную тэму

У чарзе, дзе стаялі беспрацоўныя, я пазнаёміўся з былымі інжынерамі-электроншчыкамі — Ларысай МАСЦЯНІЦАЙ і Аленай ШЫРОКАВАЙ. Абедзве некалі вучыліся ў РТІ, абедзве звольнены па скарачэнню штатаў. Цяпер яны беспрацоўныя. Ларыса — з лютага, Алена — з чэрвеня. Алена яшчэ ні разу не атрымлівала дапамогі. З красавіка яе скарацілі ў Рэспубліканскім цэнтры меліярацыі, дзе яна працавала. І з красавіка ёй не плацяць там нічога, не выдаюць ніякай дапамогі і на дзіця — не хапае фондаў, няма сродкаў. Алена чакае, адна надзея на тое, што яшчэ муж працуе. Ларыса ў адрозненне ад Алены ўжо атрымоўвала дапамогу па беспрацоўю. Два разы ў месяц па 1 тысячы рублёў. Чаму так мала? Яшчэ да скарачэння Ларыса атрымлівала каля адной тысячы рублёў, сярэдні каэфіцыент быў тады яшчэ невялікі, а зарплату паднялі на Ларысінай працы ўжо пасля яе звальнення, вось і атрымлівае такую малую дапамогу — ніхто не збіраецца яе індэксаваць, ніхто не пытаецца ў дзяўчыны, ці можна на яе пражыць. Добра, што яшчэ бацька і маці дапамагаюць — абое працуюць. Звяртаюцца дзяўчаты ў службу занятасці адзін раз на тыдзень. На пытанне, што ім прапаноўваюць — усміхаюцца. "За ўвесь час, што мы прыходзілі сюды, чулі адно і тое ж: вакансій няма — распішыцеся, — гаворыць Ларыса, — а прапаноўваюць не зусім падыходзячую працу — у кіёсках, часовыя працы, пад якімі трэба разумець сельскагаспадарчыя. А то можна пайсці ў камерцыйную краму працаваць. Але ці ж гэта праца?" Дзяўчаты, праўда, не здаюцца, не чакаюць, пакуль ім знойдуць працу, а шукаюць самі. Ходзяць па прадпрыемствах. Але нічога путнага з гэтага пакуль не атрымліваецца. Калі казаць шчыра, то прыходзяць у цэнтр занятасці заяўкі з прадпрыемстваў, у якіх гаворыцца, што патрабуюцца толькі мужчыны. Гляджу я на чаргу і балюча становіцца: стаяць у ёй амаль адны жанчыны. Быццам бы заўважыўшы мой позірк, Алена зразумела, гаворыць:

— Як бачыце, вельмі многа жанчын і інтэлігенцыі. А з верасня месяца паабяцалі новыя скарачэнні. Мы з жахам думаем пра гэта, таму што цяпер скарачаць будуць нават мужчын. А мы ім не канкурэнты, бо калі і патрэбныя будуць дзе працаўнікі, то ў першую чаргу возьмуць мужчын. Што ж рабіць нам, жанчынам?

Абсалютна на ўсе інжынерна-тэхнічныя кіруючыя пасады ідуць запросы на мужчын. Але калі ніхто не хоча браць жанчыну на працу, то чаму не накіраваць яе на перавучванне? Толькі ніхто не збіраецца траціць грошы на гэта. Калі вы самі не знойдзеце месца, не заключыце дагавор з прадпрыемствам, якое будзе чакаць, пакуль з вас нешта атрымаецца, вы не зможаце перавучыцца. Такая проза жыцця. І добра, калі ў вас моцныя нервы, калі вы аптыміст і ў вас хапае сілы волі і сілы духу шукаць. А калі не хопіць? Барыс (па яго просьбе не называю прозвішча) родам з Жодзіна, у Мінск прыехаў да сваякоў, завітаў да мяне як да сябра дзяцінства і паведаў пра тое, што зараз беспрацоўны. Стаў Барыс беспрацоўным адразу пасля прыходу з арміі. На прадпрыемства, дзе працаваў да арміі, не ўзялі, бо поўным ходам ужо ішлі скарачэнні. Куды Барыс не звяртаўся — усюды адмаўлялі. І паўстала перад ім праблема: ехаць у Мінск і працаваць у ахове банка (балазе, да арміі займаўся боксам) ці заняцца наркабізнесам (ад сяброў паступаюць прапановы). Што вырашыць — невядома. А на пытанне, на што жыве зараз, адказаў адназначна: "Брат дапамагае... Любіць ён з сябрамі абрабаваць чужую дачу". А вось і другі выпадак. Ларыса Пятроўна (прозвішча таксама не ўказваю) — інтэлігентнага выгляду жанчына з засмучанымі вачыма паведала сваю гісторыю: "Муж — пенсіянер, я — беспрацоўная, дачка скончыла тэхнікум і засталася без працы. Перабіваліся з хлеба на ваду. І вось дачцы сяброўка прапанавала з'ездзіць на сезонную працу за мяжу. Дачка згадзілася і паехала. Прыехала з грашыма, добрымі рэчамі, валютай. Я радавалася. Дачка паехала зноў. Але папаўзлі непрыемныя чуткі пра замежную сезонную працу, і я пачала непакоіцца. Па прыездзе дачкі распытала яе і зразумела: мая дачка — прастытутка. Што мне рабіць цяпер? Ламаю сабе рукі, бо я ж яе піхнула на гэта, наша грамадства зрабіла нас такімі..." Грамадства піхае беспрацоўных на цяжкія ўчынкі, іх блізкія дапускаюць гэта! Ну вось і дачакаліся — і ў нас залунаў "прывід капіталізму", мафія, наркаманія, парнабізнес і беспрацоўе. Апошняе асабліва выклікае трывогу, бо з'яўляецца прычынай папярэдняга.

Праблема, з якой я знянацку сутыкнуўся, нікуды не знікне. Яна будзе ўсё больш ускладняцца, а вырашаць яе нам усё ж прыйдзецца. Лепш бы, канешне, цывілізавана, бо інакш сацыяльны выбух непазбежны. Але хто і калі возьмецца за гэтую праблему?

Дык дзе шукаць паратунку чалавеку, які знаходзіцца ў пошуках працы? Куды звяртацца? Адразу пасля страты працы кожнаму неабходна звярнуцца ў службу занятасці па месцы прапіскі і зарэгістравацца. Але, думаю, у чытачоў узнікне шэраг пытанняў, і каб адказаць на іх, я звярнуўся да памяткі, падрыхтаванай рэспубліканскім цэнтрам занятасці насельніцтва (Мінск, праспект Машэрава, 23) для тых, хто шукае працу. Як вядома, беспрацоўнымі не нараджаюцца — імі становяцца. І першае пытанне, якое ўзнікае, гэта — у якіх выпадках чалавек атрымлівае статус беспрацоўнага?

Выпіска з памяткі:

"– Калі вы працаздольны.

– Калі ў працаздольным узросце.

– Калі вы па незалежных ад вас прычынах не маеце працы і заробку.

– Калі вы зарэгістраваліся ў дзяржаўнай службе занятасці як асоба, якая шукае працу.

– Калі вы здольныя і гатовыя працаваць.

– Калі служба занятасці на працягу 14 дзён з дня рэгістрацыі вас як асобы, якая шукае працу, не прадаставіла вам падыходзячай працы або магчымасці прафесійнай падрыхтоўкі, перападрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі (для вызваленых на працягу 3 месяцаў)".

А зараз невялікае адступленне — крыху статыстыкі. За 7 месяцаў бягучага года ў цэнтры занятасці насельніцтва звярнулася 106,7 тысячы чалавек. З іх 46,5 тысячы чалавек працаўладкаваны. Беспрацоўнымі за гэты перыяд прызнаны 12710 чалавек. На 1 жніўня 1992 года на ўліку ў цэнтрах занятасці было 9282 беспрацоўных. На перанавучанне накіравана 1630 чалавек, а на грамадскія працы — 8747 чалавек.

Атрымаўшы статус беспрацоўнага, чалавек пачынае атрымліваць дапамогу па беспрацоўю. Але дапамога прызначаецца не ва ўсіх выпадках. Звернемся зноў да памяткі:

"У якіх выпадках дапамога па беспрацоўю прызначаецца:

– калі вы зарэгістраваліся ў цэнтры занятасці насельніцтва ў якасці беспрацоўнага, не маеце законных крыніц даходу, прадставілі ў гэтую службу дэкларацыю аб даходах.

– налічэнне дапамогі па беспрацоўю робіцца з дня вашай рэгістрацыі як асобы, якая шукае працу.

Выплата дапамогі можа быць прыпынена на тэрмін да 3 месяцаў або спынена поўнасцю ў выпадках:

– калі вы двойчы адмовіліся ад прапанаванай падыходзячай працы або перанавучання па накіраванню дзяржаўнай службы занятасці.

– калі вы працаўладкаваліся на часовую працу ў перыяд атрымання дапамогі па беспрацоўю без паведамлення цэнтра занятасці насельніцтва".

Пры атрыманні дапамогі па беспрацоўю працоўны стаж не перапыняецца, але перыяд выплаты дапамогі ў працоўны стаж не залічваецца.

"Дапамога па беспрацоўю не назначаецца:

– у выпадку звальнення за парушэнне працоўнай дысцыпліны і іншыя віноўныя дзеянні, а таксама страты крыніцы даходу ў выпадку незаконных дзеянняў.

– у выпадку звальнення з папярэдняга месца працы па ўласнаму жаданню без уважлівай прычыны".

За той час, пакуль вы будзеце беспрацоўным і атрымліваеце дапамогу па беспрацоўю, службы занятасці будуць дапамагаць вам у пошуках працы. А могуць прапанаваць перанавучанне, калі вы пажадаеце прайсці навучанне па накіраванню службы занятасці насельніцтва. Памятка нам падказвае: "Пасля рэгістрацыі ў службе занятасці ў якасці шукаючага працу вы можаце быць накіраваны на навучанне за кошт фонда садзейнічання занятасці ў выпадку, калі:

– Вам немагчыма падабраць падыходзячую працу з-за адсутнасці неабходнай прафесійнай кваліфікацыі.

– Неабходна змяніць кваліфікацыю ў сувязі з адсутнасцю працы, якая адпавядае вашым прафесійным навыкам.

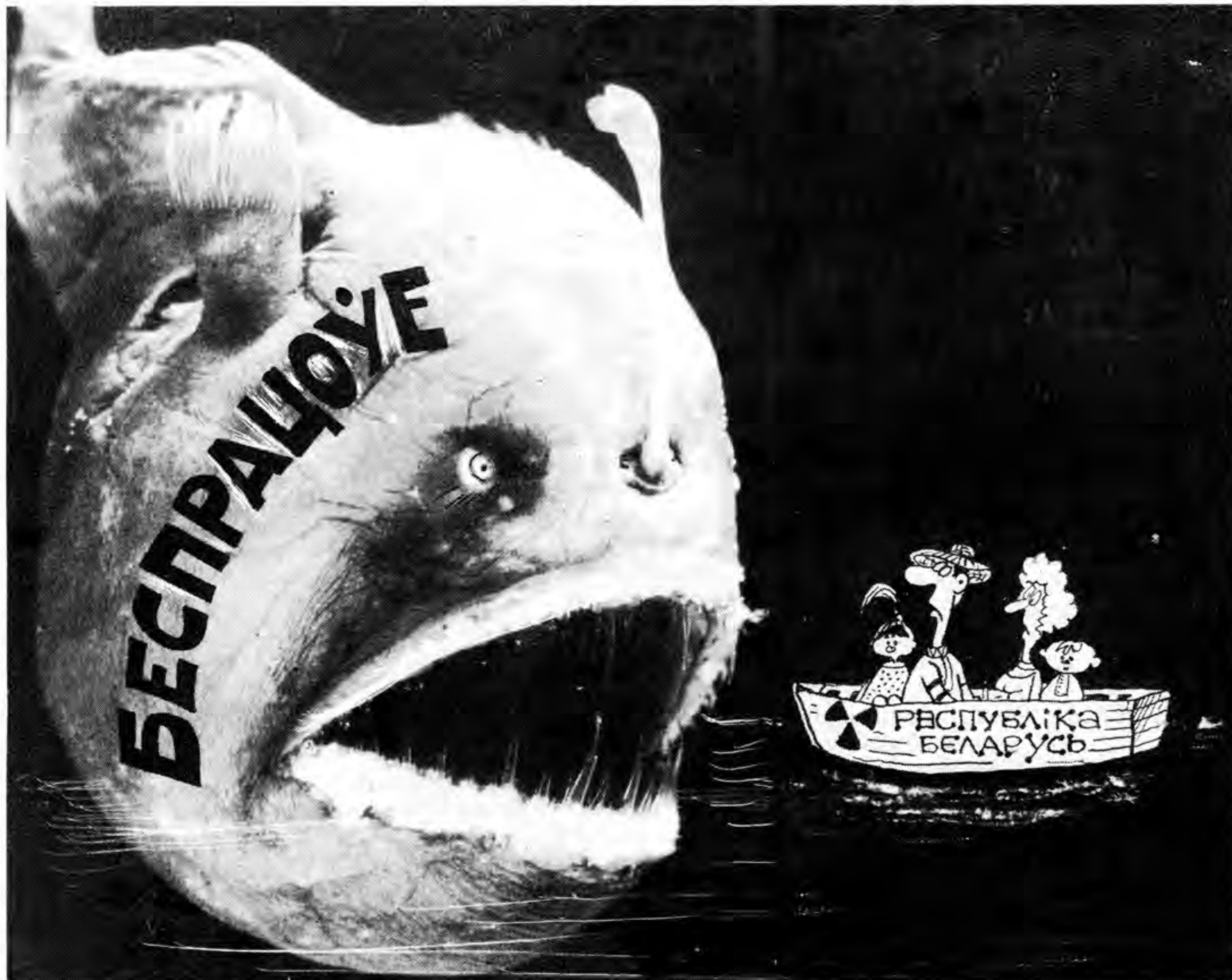
– У вас страчана здольнасць да выканання працы па былой прафесіі".

Я не хачу сцвярджаць, што чорнае — гэта белае і што з беспрацоўем мы ў хуткім часе справімся. Толькі ніколі не трэба губляць надзею. Безумоўна, цяжка. І будзе яшчэ цяжэй. Тым, хто патрапіў у калаўрот непрыемнасцей і стаў беспрацоўным, будуць спрабаваць дапамагчы. Толькі ці не досыць і нам сядзець ды чакаць, пакуль у рукі зваліцца манна нябесная?

Сяржук ДЗЯДЗЮКА.

P.S. Такім чынам наяўнасць фармальных структур для вырашэння праблемаў беспрацоўя гэтыя самыя праблемы поўнасцю якраз і не вырашае. І, калі ўлічыць, якую вялізную, малярухомую бюракратычную машыну мы атрымалі ў спадчыну, то варта задумацца — беспрацоўе можа стацца для нас сапраўднай катастрофай. Будуць і інстанцыі, і памяткі дзеля дапамогі, але на іх спадзявацца, відаць, таксама нельга. І наколькі сацыяльна абароненым падыдзе кожны з нас да мажлівага беспрацоўя, настолькі шанцаў на выжыванне мае новая сістэма гаспадарання і ўвогуле — рэформы.

"СТАНЬЦЕ З ПРАЦЯГНУТАЙ РУКОЙ!"

– вымушаюць беспрацоўных афіцыйныя структуры

Сказаць па праўдзе, мне крыху сумна глядзець сёння на тых маіх аднагодкаў, хто ў гэтым альбо ў мінулым годзе атрымаў на рукі дыплом з указаннем набытай спецыяльнасці, але да гэтага часу не можа ўладкавацца на працу. А такіх шмат.

Вось ужо два гады я працую ў "Чырвонай змене". З іх амаль год мне даводзіцца весці эканамічную старонку. За гэты час неаднаразова "Эканоміка" выступала ў абарону рынка, новых эканамічных ідэй і г.д. І глядзіш зараз на людзей, якія штодня наведваюцца ў гарадскія цэнтры занятасці! Не дае спакою думка: "Ну вось, створаны першы рынак — рынак працоўнай сілы. А што далей? І галоўнае, як дапамагчы гэтым людзям?".

Я не спрабую паставіць пад сумненне тое, што робяць цэнтры занятасці насельніцтва. Дзейнасць іх, безумоўна, далёкая ад стопрацэнтнага задавальнення заяў і патрабаванняў. Аде дзякуй ужо і за той невялічкі працэнт ад агульнай колькасці тых, хто туды звяртаецца, каму ў цэнтры дапамагаюць знайсці новае месца працы. Толькі, на жаль, працэнт гэты і сапраўды невялічкі. Менавіта таму і было прынята рашэнне прасачыць, ці можа дапамагчы беспрацоўным хто-небудзь, акрамя афіцыйных цэнтраў занятасці.

Аддзел па абароне працоўных і сацыяльна-бытавых правоў працоўных Федэрацыі прафесійных саюзаў РБ з'яўляецца, на мой погляд, такой грамадскай структурай, на якую не павінна ўплываць афіцыёзнае стаўленне да праблемы. Загадчык аддзела Яўген Мікалаевіч Стасюкевіч хоць і ўзгадаў сваю вялікую загружанасць, але згоду на сустрэчу даў даволі хутка.

Размову мы распачалі з пытання аб тым, якім па вастрыні здаецца Федэрацыі прафсаюзаў і, у прыватнасці, супрацоўнікам аддзела па абароне правоў працоўных праблема беспрацоўя на Беларусі.

— Адказ на гэтае пытанне бачны, я мяркую, ужо ў тым, што аддзел займаецца падрыхтоўкай да правядзення Дня дзеяння па беспрацоўю. Мэта гэтай акцыі — кансалідацыя і салідарнасць з усімі грамадскімі сіламі і рухамі, якія выступаюць у абарону людзей працы, супраць беспрацоўя; прыцягнуць увагу ўрада і мясцовых органаў улады да праблемы беспрацоўя, выпрацаваць канкрэтныя прапановы, якія маглі б палепшыць становішча беспрацоўных.

– І як гэта ўсё будзе выглядаць?

— Усе рабочыя выйдуць на вуліцы і такім чынам прадэманструюць сваю салідарнасць з беспрацоўнымі.

– Вы лічыце, што ўсе без аглядкі выйдуць на вуліцы, без страху за такую сваю актыўнасць заўтра папоўніць шыхты беспрацоўных?

— Я згодны з вамі. Сапраўды, у апошні час актыўнасць людзей знізілася. Вельмі ўжо часта актыўнасць любога кшталту вядзе да звальнення. А на фоне скарачэнняў аб'ёмаў вытворчасці, зварочвання прадпрыемстваў і скарачэння штатаў гэта вельмі ўплывае на рашэнні аб удзеле ў якойсьці палітычнай альбо эканамічнай акцыі.

– Скажыце, ці адрозніваецца чым-небудзь дзейнасць вашага аддзела ад працы, якую праводзяць цэнтры занятасці насельніцтва?

— Наколькі вы ведаеце, цэнтры занятасці рэгіструюць усіх, хто застаўся без працы, спрабуюць іх працаўладкаваць, альбо накіроўваюць на курсы па перакваліфікацыі. Калі ж з гэтым нічога не атрымліваецца, то выплачваюць дапамогу па беспрацоўю. Наша дзейнасць цалкам адрозніваецца. Мы ў асноўным кантралюем, каб не парушаліся законы, якія гарантуюць чалавеку працу, каб адміністрацыя выконвала свае абавязкі перад рабочым згодна з кантрактам альбо дагаворам. Калі ёсць такая неабходнасць, уступаемся за чалавека, калі яму пагражае неапраўданае звальненне. Як вы ведаеце, спіс звольненых зацвярджаецца адміністрацыяй у прафкоме.

– Калі той не з'яўляецца служкай адміністрацыі... А ці валодаеце вы хоць бы статыстыкай па беспрацоўю? Напрыклад, студэнцкаму?

— Безумоўна. Вось, напрыклад, дадзеныя па выпускніках гэтага года. З усіх выпускнікоў ВНУ з просьбай дапамагчы знайсці працу звярнуліся 1329 чалавек. Уладкавана — 211. З выпускнікоў тэхнікумаў 1391 чалавек не здолеў знайсці сабе працу. Уладкавана толькі 384. Сярод тых, хто сёлета скончыў ПТВ, 1985 засталіся без працы. Дапамаглі 629 чалавекам.

А калі б шмат хто з моладзі не ўладкаваўся ў камерцыйныя структуры альбо не заняўся бізнесам, лічбы былі б значна большыя.

– У прыватнасці, Вы якое бачыце выйсце з гэтай сітуацыі, дзе паратунак?

— Адна надзея на антыкрызісную праграму, якую праводзіць урад. Таму што пакуль не спыніцца спад вытворчасці і скарачэнне вытворчых аб'ёмаў, спыніць, а тым больш знішчыць беспрацоўе, мне здаецца, немагчымым. Беспрацоўе — гэта вынік разбалансаванасці эканомікі.

Як бачыце, сітуацыя з беспрацоўем вельмі складаная. І калі тым, хто страціў працу ў выніку скарачэння штатаў, уладкавацца на новае месца крыху прасцей — у іх усё ж такі ёсць працоўны стаж і кваліфікацыя, то зрабіць гэта тым, хто толькі ўчора атрымаў на рукі дыплом, нашмат складаней. Адны становяцца беспрацоўнымі, другія ідуць у камерцыю. Трэція працуюць не па спецыяльнасці, абы хоць неяк зарабляць на жыццё.

Менавіта такая сітуацыя склалася ў выпускніка хімфака БДУ імя Леніна Ільі Смагіна.

— З нашага курса амаль ніхто па спецыяльнасці не працуе, — распавядае Ілья. — А гэта 75 чалавек. За шчасце лічыцца атрымаць групу падоўжанага дня. А палова стаўкі лічыцца верхам магчымасцей. Яшчэ на трэцім курсе я выдатна зразумеў, што так яно і будзе, і пачаў шукаць працу на будучае. Былі прапановы, некаторыя нават цікавыя. Так, напрыклад, я мог уладкавацца працаваць па спецыяльнасці ў адну камерцыйную структуру і займацца экспрэс-аналізам забруджанай глебы. Работа не нудная і дзесьці нават цікавая. Але паўстала фінансавая праблема — ці забяспечыць гэта мне існаванне на адпаведным узроўні? Як вынік, цяпер я ўжо з'яўляюся спецыялістам Упраўлення каштоўных папер Акцыянернага камерцыйнага банка "Прыорбанк".

– І чым ты займаешся, хімік па адукацыі, у "Прыорбанку", калі не сакрэт?

— Мы, па вялікаму рахунку, ствараем фондавы рынак каштоўных папер. Мне, прынамсі, часцяком даводзіцца займацца аналізам рынку і прагнозам эканомікі, яе развіццём. Толькі ж ты сам разумееш, што ўсе мы ходзім пад урадам. І пакуль няма стабільнасці ў палітыцы — не будзе яе і ў эканоміцы. А пакуль у эканоміцы будзе спад, да таго часу над намі будзе вісець беспрацоўе і неўладкаванасць.

– Ці ёсць у цябе нейкія парады для тых, хто адразу пасля атрымання дыплома становіцца ў чаргу ў цэнтры занятасці насельніцтва?

— Не магу нічога параіць. Я лічу, што той, хто жадае працаваць, працу сабе знойдзе. А ўвогуле ўсё закладзена ў сістэме адукацыі. Нават з БДУ, які я лічу ўстановай № 1 у адукацыі, выходзяць нулявыя спецыялісты, ён не дае ім сур'ёзнай падрыхтоўкі. Цяжка думаць за іншых.

– Так што хто добра працуе локцямі, той і выжывае?

— Так, сёння такая сітуацыя, што, калі жадаеш добра ўладкавацца ў жыцці, трэба мець рашучасць ісці па галовах.

– І калі ў цябе так складзецца сітуацыя, ты гэта зробіш?

— Давядзецца. Хаця ўжо ад адной думкі пра гэта мне становіцца млосна. Увесь час думаеш пра тое, што чалавек гэты можа быць вельмі неблагі. Але я не хачу зваліцца на прыдонне жыцця.

– Ты не шкадуеш, што не працуеш па спецыяльнасці?

— Па шчырасці, не. Мне цікава тое, што я раблю, я добра атрымліваю і працую ў выдатным калектыве. Таму можна лічыць, што я задаволены.

Дзве размовы з двума рознымі людзьмі. А высновы рабіце самі. Што вам больш па душы, выходзіць на вуліцы і выказваць салідарнасць, стаяць у чарзе ў цэнтры занятасці насельніцтва, стаяць з працягнутай рукой ці самім пра сабе паклапаціцца? Безумоўна, эканоміка ў заняпадзе, спад вытворчасці, скарачэнні, але ж... З беспрацоўем трэба змагацца, і кожны сам-насам яго не пераможа. Гэта справа агульная. І палітыкаў, і эканамістаў, і асобных людзей.

Зміцер ЛУКАШУК,
аглядальнік "ЧЗ"
па пытаннях эканомікі.

Беларусь: у межах і за межамі

Пры пасрэдніцтве фірмы "Халідыя" (Аб'яднаныя Арабскія Эміраты) у сталіцы ААЭ Абу-Дабі павінен распачаць сваю дзейнасць буйны гандлёвы цэнтр, які прадставіць прадукцыю прамысловасці Беларусі.

* * *

Магілёўская універсальная рэгіянальная біржа атрымала ад урада Рэспублікі Беларусь заказ на закупку аднаго мільёна тон збожжа. Напэўна, гэта самы вялікі дзяржаўны заказ, перададзены для рэалізацыі біржавым структурам рэспублікі.

* * *

Камісія еўрапейскіх таварыстваў занята распрацоўкай "сцэнарыя" шырокага выхаду Беларусі на еўрапейскі рынак. Прадстаўнік камісіі Клод Мартэн наведаў Мінск, дзе спрабаваў высветліць, якімі экспартнымі магчымасцямі валодае рэспубліка і якія галіны беларускай прамысловасці здольны пастаўляць канкурэнтаздольную прадукцыю на рынак Еўропы. Клод Мартэн, акрамя таго, пацікавіўся і мытным заканадаўствам Беларусі. Некалькі дакументаў, ужо распрацаваных камісіяй для рэспублікі, былі перададзены Клодам Мартэнам у Саўмін.

* * *

У вёсцы Клейнікі пад Брэстам прайшла навукова-практычная канферэнцыя "Прынцыпы арганізацыі і развіцця свабоднай эканамічнай зоны Брэста". Чаму менавіта тут? Справа ў тым, што паблізу ад гэтай вёскі, на тэрыторыі ў некалькі дзесяткаў гектараў, і мяркуецца размясціць зону.

Прадстаўнікі прадпрыемстваў і ўстаноў з Беларусі і дзяржаў СНД абмеркавалі шырокі комплекс праблем, звязаных са стварэннем новай для нашай эканомікі структуры. Прыняты зварот да Вярхоўнага Савета рэспублікі, каб наш парламент абавязкова разгледзеў на восеньскай сесіі закон аб стварэнні свабодных эканамічных зон, заканадаўча замацаваў статус свабоднай эканамічнай зоны Брэста.

* * *

Ужо ў 1992 годзе павінна быць выпушчана першая партыя беларуска-нямецкіх аўтобусаў. Вядомая нямецкая фірма "Неаплан" са Штутгарта прадэманстравала ў Мінску сваю прадукцыю – аўтобусы. Урад Беларусі мяркуе падпісаць пагадненне з ёю аб вытворчасці ў рэспубліцы машын такога кшталту. Асноўным партнёрам фірмы "Неаплан" стане Мінскі аўтазавод. Мяркуецца, што на беларускі аўтобус будуць працаваць у рэспубліцы некалькі абаронных прадпрыемстваў.

КОЛЕР ХАКІ — КОЛЕР НЕВІДЗІМАК

"Некалькі месяцаў назад я вярнуўся з войска. Там кругом толькі і відаць было форму колера хакі. А што азначае гэты колер і ў якой краіне з'явілася такая вайсковая форма?

**В. Самцоў,
Брэсцкая вобласць".**

На мове ўрду "хакі" азначае земляны, пыльны, рудавата-зялёны (з шэрым адценнем) колер. Менавіта такога колеру зараз армейскае адзенне, якое атрымала распаўсюджанне з-за сваіх маскіровачных якасцей.

Як паведаміла англійская газета "Гардыян", упершыню армейскае адзенне колеру "хакі" было прынята ў брытанскай арміі ў час англа-бурскай вайны 1899—1902 гадоў. У пачатку вайны брытанскія салдаты насілі традыцыйныя чырвоныя мундзіры, якія былі выдатнымі мішэнямі (з-за чаго англічане неслі велізарныя страты). Тады і было прынята рашэнне адзець салдат у форму колеру "хакі". У выніку гэтага кроку людскія страты англічан зменшыліся. Паступова абмундзіраванне колеру "хакі" было ўведзена ва ўсіх арміях свету.

БЕЛАРУСКІЯ НЕФАРМАЛЫ: ДА ЦІ ПАСЛЯ?..

"Мы з сяброўкай паспрачаліся, калі ўзнік беларускі нефармальны рух: да перабудовы ці пазней. Яна кажа, што былі нейкія суполкі і раней, а я памятаю, што "Талака" утварылася дзесьці ў 1986-м. Хто з нас мае рацыю?

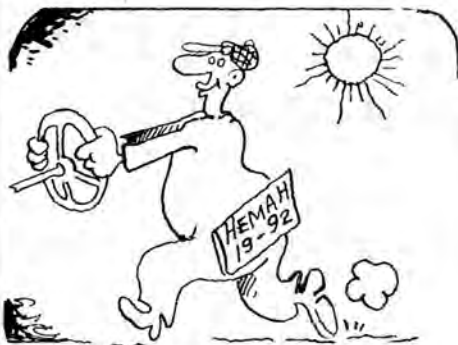
**Ю.Сініцкая,
г.Заслаўе".**

Бадай, абедзве вы маеце рацыю. Маладзёжная нацыянальная суполка "Талака" ў Менску ўзнікла ў 1986-м. Але яна была працягам руху, які гады за два перад тым распачаў менскі беларускамоўны клуб "Майстроўня". Да 1986 года філіялы "Талакі" ўзніклі ў шэрагу іншых абласных цэнтраў рэспублікі. У Гародні паўстала "Паходня", у Віцебску — "Узгор'е", у Лідзе — "Рунь", у Бярэсці — "Край".

Калі ў 1987 годзе вырашана было правесці ў Палачанцы пад Менскам I Вальны Сойм беларускіх суполак, дык у ім ужо прымалі ўдзел навастворыныя літсуполка "Тутэйшыя", рок-клуб "Няміга", якія аб'ядноўвалі маладую творчую нацыянальную інтэлігенцыю з усяе Беларусі, а таксама беларускія аб'яднанні з Украіны, Літвы, Эстоніі, Латвіі і інш.

II Вальны Сойм (1988) вымушаны быў адбыцца, як выказалася тады беластоцкая газета "Ніва", ва "унутранай эміграцыі" — у Вільні, не знайшоўшы паразумення з кіраўніцтвам рэспубліканскага камсамола. Суседняя Літва тады шпарчэй крочыла шляхам перабудовы. Затое на II Вальным Сойме была ўтворана Канфедэрацыя беларускіх нацыянальных суполак, якая стала прадвеснікам Беларускага народнага фронту, у якім аб'ядналася напрыканцы 1988 года не толькі моладзь, але і старэйшыя пакаленні.

III Вальны Сойм беларускіх нацыянальных суполак мяркуецца правесці ў 1993 годзе, бо за прайшоўшы час узнікла мноства новых нефармальных маладзёжных клубаў і аб'яднанняў.

ЭХ, І ПРАКОЦІМСЯ! ТОЛЬКІ КАЛІ?

"Чуў, што ў Гродна плануецца будаўніцтва завода па выпуску легкавых аўтамабіляў "Неман". Наколькі абгрунтаваныя гэтыя звесткі?

**М.Каваленя,
г.Салігорск".**

Як паведамілі ў Гродзенскім гарвыканкаме, з'яўленне такога завода на Беларусі сапраўды магчыма. Але дакладна яшчэ не вырашана, калі і дзе пачнецца будаўніцтва. Ёсць прапановы наладзіць выпуск беларускіх легкавых аўтамабіляў не ў Гродна, што выклікае шмат нараканняў з боку прыхільнікаў руху за чысціню навакольнага асяроддзя, а ў адным з гарадоў вобласці. Увогуле ж перспектыва з'яўлення на нашых дарогах айчынных легкавушак, безумоўна, радуе. Дарэчы, гэта вельмі дапамагло б вырашэнню (хай часткова) праблемы занятасці насельніцтва. Вельмі хочацца, каб будаўніцтва аўтазавода не расцягнулася на доўгія гады, як нярэдка здаралася падобнае з буйнымі будоўлямі ў недалёкія, яшчэ добра памятныя ўсім нам часы.

КАМСАМОЛ ВЫХОДЗІЦЬ НА АРЭНУ

"Раскажыце, калі ласка, у якім стане знаходзіцца сёння ЛКСМ Беларусі?

**Р.Рахленка,
г.Магілёў".**

Хочам адразу ж вас абрадаваць (ці засмуціць): камсамол Беларусі жыве. Як паведаміў Сяргей Вазняк, першы сакратар ЦК ЛКСМБ, другога ліпеня гэтага года ў Міністэрстве юстыцыі пад нумарам 377 зарэгістравана камсамольская арганізацыя нашай рэспублікі. Трэба дадаць, што ў іншых рэспубліках былога СССР камсамольцы яшчэ афіцыяльна не зарэгістраваны (існуюць толькі гарадскія і раённыя арганізацыі).

ЛКСМБ налічвае, як паведаміў С.Вазняк, каля двухсот членаў. Усяго ж у СНД сёння каля 10000 камсамольцаў. Адным словам, камсамол зноў выходзіць на арэну.

С.Вазняк дадаў, што 19 верасня адбудзецца пленум ЦК ЛКСМБ, на якім будзе прынята рашэнне аб скліканні 32-га з'езда камсамола Беларусі. Дзе будзе праходзіць з'езд, невядома: нашы камсамольцы пакуль што не маюць свайго будынка.

"...ЛЕНІН БУДЗЕ ЖЫЦЬ?"

"Камуністычная партыя перастала быць "кіруючай ды накіроўваючай". А помнікі яе правадыру засталіся. Колькі ж іх усяго? І калі яны будуць дэмантавацца?

**А.Бурэйка,
г.Докшыцы".**

Як высветлілася, Беларусь займае, бадай, ці не першае месца сярод рэспублік былога СССР па колькасці помнікаў У.І.Леніну. Цяжка знайсці які-небудзь больш-менш буйны пасёлак (а тым больш раённы цэнтр), дзе не было б статуі правадыра. Як паведамілі ў рэспубліканскім Таварыстве па ахове помнікаў гісторыі і культуры, на тэрыторыі нашай рэспублікі налічваецца 502 помнікі Ільічу. А калі ўспомніць, што ў Беларусі толькі 117 раённых цэнтраў, то тут, як кажуць, і дадаць няма чаго. Хочацца толькі падкрэсліць, што на тэрыторыі СССР было ўсяго дзве тысячы "ленінаў". І з іх, як бачым, чацвёртая частка прыходзіцца на беларускую зямлю.

Што датычыць дэмантажу помнікаў У.І.Леніну, то для гэтага трэба падаваць хадатайніцтва ў Савет Міністраў, а там ужо асобна будзе разглядацца кожная прапанова па кожнаму помніку.

МАЛАДОЕ ПАКАЛЕННЕ ВЫБІРАЕ... РАЗВОД!

"Цяпер многія маладыя сем'і з-за цяжкага матэрыяльнага становішча развальваюцца. Па гэтай жа прычыне знізілася нараджальнасць. Прывядзіце, калі ласка, лічбы.

**А.Саўкова,
Магілёўскі раён".**

Вы маеце рацыю. Як паведамілі ў Дзяржкамстаце Беларусі, за перыяд са студзеня па ліпень гэтага года ў рэспубліцы зарэгістравана звыш 42 тысяч шлюбаў, каля 23 тысяч шлюбаў скасавана, нарадзілася 75,3 тысячы чалавек (у 1991 годзе за такі ж перыяд адпаведна 48,1—22,3—80,5). Як бачым, лічбы гавораць самі за сябе.

Асноўная колькасць разводаў прыпадае ў мужчын на ўзрост 30—34 гадоў (3491), у жанчын на 25—29 гадоў (4618). Сярэдняя працягласць сумеснага жыцця складае ад пяці да дзевяці гадоў...

ЯК ЗАРОБІШ ПЕСА... НЕРВЫ БЕРАЖЫ.

"Мы з мужам працавалі на Кубе. Наш заробак у кубінскіх песа пералічвалі на рахунак у Знешэканомбанку. Валютныя рахункі на Беларусі, як вядома, замарожаны. Ці можна даведацца, калі мы зможам атрымаць заробленыя грошы і па якому курсу нам іх будуць абменьваць?

**Н.Крывенька,
г.Гомель".**

З гэтым пытаннем мы звярнуліся да Людмілы Васільеўны Філіповіч, начальніка апаратаўнага ўпраўлення Белзнешэканомбанка. Яна паведаміла, што 28 мая 1992 года адбылося пасяджэнне міждзяржаўнага Савета па пагашэнню ўнутранага і знешняга доўгу былога СССР, дзе была прынята пастанова, згодна з якой да канца бягучага года вырашана разлічыцца з усімі фізічнымі асобамі, на чыіх рахунках захоўваецца СКВ. Будзе весціся і пераразлік рахункаў з клірынгавымі, замкнутымі валютамі і пераваднымі рублямі (да ліку якіх, дарэчы, адносяцца і кубінскія песа) у СКВ у адносінах 5:1. Але калі гэта адбудзецца і калі будуць вяртаць грошы людзям, нават у Белзнешэканомбанку дакладна адказаць не змаглі...

**На пытанні адказвалі:
Сяргей Вішнеўскі,
Вітаўт Мартыненка,
Франц Лявіцкі.
Тэл. 32-13-04.**

Постаці літаратуры

Серафім АНДРАЮК:

"У адным артыкуле пра Л.Талстога крытык У.Лакшын піша, што "мастак ідзе ад жыцця, яго праблем і карцін, але "заражаецца", згаджаючыся і спрачаючыся, і ад літаратуры, якая раней гэтае жыццё адлюстравала". У другім месцы таго ж артыкула: "У вялікага пісьменніка заўсёды дзве крыніцы натхнення: жыццё і літаратура". У сваю чаргу кожная з гэтых дзвюх крыніц можа мець як бы некалькі вытокаў. Жыццё — гэта жыццё, якое адлюстроўваецца, і жыццё (час), у якім творыць пісьменнік. Часта тут няма разыходжання; існуе пэўнае адзінства, супадзенне. Літаратура — гэта і вопыт мінулага (не толькі нацыянальны), і сучасны яе стан, атмасфера, эстэтычны і этычны ўзровень. Увогуле сістэма (не сума) тых складаных, якія, інтэгруючыся, творац пісьменніка і (яшчэ ў большай ступені) наша пра яго ўяўленне, наш вобраз яго, надзвычай багатая, супярэчлівая.

Такім чынам, складанасць успрымання, прачытання літаратуры тоіцца ў самой "генетычнай" прыродзе яе, у характары і змесце яе крыніц і вытокаў. Гэта аб'ектыўная заканамернасць нараджэння і існавання літаратурных з'яў".

Наталя РУСЕЦКАЯ

* * *

Шалёны дождж пакліча ў шэры дзень,
дзе лёгкім прывідам туман прылёг на дахі,
дзе льецца сум, дзе лужын акварэль
малюе неба, вецер, дрэвы, гмахі.

І я пайду блукаць у шэрым дні,
каб мокрых лісцяў назбіраць ахапак,
пачуць, як гучна ў небе б'юць званы
і зноў адчуць сябе бадзёрай і крылатай.

* * *

Пальцы зялёных дрэў
у валасах дажджу
заблыталіся. Змакрэў
на плоце дзедаў кажух.

У гляк гліняны, пусты,
нібыта ў мядзяны звон,
кроплі цяжкія б'юць —
здаецца, расколецца ён.

Вецер суняўся, аціх,
схаваўся недзе ў мурог.
А каля ног маіх
мокры сабака лёг.

* * *

А.К.

Чакаю я. Хоць пекла ў тым чаканні,
Цябе ніяк і ні за што не ганю.
У.Шэкспір.

Крокі па цішыні
не пакідаюць слядоў.
Кроплі халоднай вады
між пальцаў, бы рэшткі слоў.

Крокі гучаць ува мне
рэхам тваіх званкоў.
Ноч у маім акне —
толькі адбітак сноў.

Дзверы, што ў мой пакой,
стаміліся ўжо чакаць
сустрэчы з тваёй рукой
і час ад часу рыпаць.

ТРЫЯЛЕТ

А я вачэй тваіх не помню.
Адно што — ціхі голас, рукі.
Як сэрца апавіта мукай!..
А я вачэй тваіх не помню.

Ты ахінаешся разлукай,
Нібы світанне першым промнем.
А я вачэй тваіх не помню.
Адно што — ціхі голас, рукі.

* * *

У.Р.

Я не прыйду з ахапкам белых ружаў
у бель твайго анёлавага дня,
не захлынуся ў горы, нібы ў сцюжы, —
у сваім каханні зноўку я адна.

Я не прыйду. Пакутлівую ўсмешку
стаю ў вачах пры стрэчы выпадковай.
Снег пахаваў танюсенькую сцежку
і ўжо яе не правяду нанова.

Я не хачу быць горкаю ажынай
на свяце твайго светлага імя.
Я не прыйду з ахапкам успамінаў
у бель твайго анёлавага дня.

Генрых КУТАС

* * *

А далей — не весялей,
возьме пад руку самота.
Не співае салавей —
кроплі ўпалі, быццам ноты,
і разбіліся аб дол.
Стогне пад нагамі смецце.
Толькі восень навакол,
толькі ашалелы вецер.

* * *

Дарэмна не верыце мне, небаракі, —
жывуць яшчэ ў гэтых лясах ваўкалакі.

І страх вашы сэрцы да краю напоўніць,
калі над вершаллем узнімецца поўня.

Хіба вашы думкі знянацку паснулі?
Мо ёсць спадзяванні на срэбныя кулі?..

Шкада, што заўважыў усмешкі я побач
прыйду і да вас ваўкалакам у поўнач...

* * *

Дождж халодны і адчай,
нібы дрэнныя прыкметы.
Ты мяне ўжо не чакай,
бо я знікну разам з летам.

Маю песню жураві
над аблогамі раструбуць,
ды не знімуць галавы
паглядзець на птушак людзі.

І мяне ты не віні,
што знікаю разам з летам,
бо мінулі тыя дні,
калі быў тваім паэтам.

* * *

О, думкі, думкі-валацугі,
у ложак — я, а вы — на шлях,
дзе то блукаеце па крузе,
то адпльваеце ў прасцяг.
Мне з вамі не прыдбаць спакою —
сканаў апошні, дрогкі сон...
У незачыненым пакоі
я вамі злоўлены ў палон.
А ўсё-ткі ў тым і парадокс,
каб прыпусціцца басаножкамі
туды, дзе думка — пацалунак,
дзе думка нават — гоістры нож.

НОЧ

Травою сцежкі заплылі —
я заблукаў у чыстым полі.
Таўстыя, п'яныя чмялі
заснулі ў кветках наваколля.

І ўжо сляпая цішыня
мне правяла рукой па твары.
Я вочы стомленыя ўзняў —
пагляд зававілі абшары.

Растрэсла цемра валасы,
нібы кабета не ў гуморы.
Як зоркі, кропелькі расы
дрыжаць у васільковым моры.

ВЯДЗЬМАК

Заварыць гарбату на зёлках
стары пасівелы вядзьмак...
І будзе такою горкай
здавацца гарбата на смак.

У лесе даўно мухаморы
хаваюць атрутны сок.
А хоча вядзьмак на мора,
дзе ёсць залацісты пясок

і ходзяць вяльможна кабеты,
дзе можна паклікаць гасцей...
Ды сам жа і думае: "Дзе там!..
Мною ж пужаюць дзяцей".

На мухаморах і зёлках
заварыць гарбату вядзьмак...
І будзе такою горкай
сягоння гарбата на смак.

* * *

Ты не паклічаш мяне
ў ізумрудныя далі...

"Дзе ж я блукаў раней? —
сам у сябе запытаю. —
Вершы каму пісаў
я на паперы белай?..".

Толькі ў тваіх валасах
я патануць хацеў бы.

ТРЫЯЛЕТ

Адбітак восеньскай пары
ў маім натхненні і трывогах.
На небе родным і аблогах —
адбітак восеньскай пары.

Што сумны час — не гавары,
рыфмую нешта, дзякуй Богу.
Адбітак восеньскай пары
ў маім натхненні і трывогах.

* * *

Гэта русалкі завуць мяне
і ў вірах серабрацца луской.
Вочы — не бачыў такіх раней —
не абяцаюць спакою.
Так утрапёна глядзяць з глыбіні
поўныя прагі спаткання...
Шчасце такое мяне праміні,
Божа, хутчэй бы світанне.

НАША АНКЕТА

1. Чым жывеш сёння? Што лічыш патрэбным дзеля таго, каб сцвердзіць сябе як творца (талент, жыццёвы вопыт, інш.)?

2. Што замінае табе быць самім сабой? Твае адносіны да шматлікіх сённяшніх партый, лідэры якіх імкнуцца стаць новымі духоўнымі пастырамі нашых людзей, у тым ліку і моладзі?

3. Твая запаветная мара. Над чым працуеш? Што табе дае суполка "Крыніцы"?

Юры ГУМЯНЮК:

1. Жыву я сёння, як і кожны сапраўдны творца, падвойным жыццём – матэрыяльным і духоўным. Гэтыя палярныя рэчы цяжка раздзяліць, бо толькі ў сукупнасці яны даюць энергію майму мастацтву. А мастацтва (паводле Андрэя Белага) заўсёды мае рэлігійны сэнс. У метафізічным значэнні гэтага слова... Ані талент, ані жыццёвы вопыт (як паказала гісторыя беларускай савецкай літаратуры) не патрэбны, каб сцвердзіцца і заняць даволі высокую прыступку ў іерархічнай лесвіцы нашага грамадства. Для мяне асабіста талент і прафесіяналізм – падстаўовыя вартасці.

2. Мне нічога не замінае быць сабой, бо я не належу да ніякай з існуючых партый і сам для сябе з'яўляюся духоўным пастырам. Лічу, што творчыя асобы, калі яны ўступаюць у партыі, губляюць уласны твар, талент і маральна дэградуюць, бо мусяць падпарадкоўвацца нейкім абмежаванням і скакаць пад дудку тых палітычных групоўкаў, да якіх належаць. Вось дзе глеба для "славутых" прынцыпаў класавасці, партыйнасці й народнасці! Літаратары новай генерацыі асуджаюць тых пісьменнікаў, якія прамышляюць палітычнай прастытуцыяй дзеля захавання сваёй пазіцыі ў новых грамадска-палітычных умовах. Бач, раней навыперадкі лезлі ў КПСС, каб урваць найсмачнейшы кавалак, а зараз, адчуўшы кан'юнктуру, раптоўна кінуліся ў партыі дэмакратычна-адраджэнскага накірунку. Аднак усе яны даволі пасрэдныя пісьменнікі. Падобныя тыпы ў хаўрусе з некаторымі дзяржаўнымі структурамі замінаюць маладым у рэалізацыі творчага патэнцыялу. А маладыя й не надта ж ахвочыя да партый.

3. Мару, каб камуністычная ідэалогія разам са сваімі аналагетамі ды наслугачамі адышла назаўсёды ў нябыт. Толькі тады мы зможам пабудаваць новае, не скажонае таталітарнай інфекцыяй, грамадства... Усё астатняе – хутчэй не мары, а даволі прыземленыя чалавечыя жаданні...

Працую зараз над новай кнігай паэзіі, містыка-эратычнай аповесцю, перакладамі вершаў Чэслава Мілаша, у галіне крытыкі...

Кожны літаратар, які прыходзіць час ад часу на панядзелках у Дом друку на першы паверх, "Крыніцы" ўспрымае па-свойму. Для кагосьці гэта месца сяброўскіх сустрэч, для кагосьці – нагода пакрытыкаваць пачаткоўца, для іншых – нацыянальная аўра, альбо матрымацыяльнае бюро, ці "стартавая пляцоўка ў сталасць". Нягледзячы на тое, што ў нечым я не падзяляю палітыку "Крыніц", усё адно радуе, што творчая моладзь мае магчымасць збірацца, чытаць і абмяркоўваць вершы, прозу, друкавацца, выконваць уласныя песні ды проста разам бавіць час.

Анатоль БРУСЕВІЧ:

1. Не ведаю, чым буду жыць заўтра, але сёння жыву думкамі аблешным. Аблешным жыцці, лепшых вершах і г.д. "Заўтра" становіцца "сённем", і таму атрымліваецца так, што жыву ўвесь свой час адным і тым жа. Канешне, адным і думкамі не пажывеш, таму патрэбна праца, каб усё, што знаходзіцца вакол цябе, з кожным разам станавілася лепшым, каб зноў і зноў хацелася нечага лепшага і новага. Галоўнае – не трэба спыняцца на адным, трэба несупынна імкнуцца наперад, каб не задумвацца: чым ты сёння жывеш.

Лічу, што не патрэбна сцвярджаць сябе як творца, бо пры ўсіх намаганнях для адных ты будзеш геніем, вялікім паэтам, а для другіх – звычайным графаманам.

2. Быць самім сабою мне нішто не замінае, вось толькі не заўсёды гэта атрымліваецца. Гледзячы на звычайную масу людзей, мімаволі губляеш настрой і становішся падобным да іншых. Але такое са мной здараецца рэдка. Я стараюся пераадолець сябе, каб быць такім, якім адлюстроўвае мяне мая душа.

Да шматлікіх партый і да лідэраў, якія імкнуцца стаць новымі пастырамі нашых людзей, я стаўлюся абыякава. Калі нашы людзі прымаюць іх – іхняя справа. Для сябе я вызначыў, што партыі, асабліва палітычныя – глупства.

3. Мая запаветная мара – быць вольным, ні ад каго не залежаць, мець пасведчанне гербавага двараніна і шмат грошай. Хачу падарожнічаць па свеце, пабываць у Рыо-дэ-Жанейра і ў іншых гарадах Лацінскай Амерыкі. Яшчэ вельмі хочацца бачыць сваю Радзіму Беларусь у яе роскашы, не чуць на вуліцах яе гарадоў лаянкі і расейскай мовы.

Я вельмі хачу зрабіць з сябе духоўна і фізічна моцнага чалавека. Над тым зараз і працую.

Суполка "Крыніцы" дала мне новыя знаёмствы, новых сяброў. Слухаю альбо чытаю творы маладых літаратараў, і ў галаве, нібы ў камп'ютэры, адкладваюцца ўсе параўнанні, новыя знаходкі, новыя ідэі, і тады ў сваіх вершах ужо не паўторыш чужога, не "прысвоіш" таго, што было напісана раней за цябе. Гэта самае галоўнае, што дае мне наша суполка.

КРЫНІЦЫ

Прывітанне "Крыніцам"!

Ну вось, як і абяцала, дасылаю такія-сякія вершыкі... Адзінае, што прашу – лепей не друкаваць зусім, чым з нейкімі выпраўленнямі. Справа не ў тым, што я не ўспрымаю крытыкі, а ў тым, што я адказваю за кожны радок, які выходзіць ад майго імя. Таму хачу сама расплачвацца і за добрае, і за дрэннае... Якое ні ёсць, а сваё... (Жарцік).

Шчасліва ўсім!

Лерка.
26.08.92.
Полацк.

Лера СОМ

* * *

Слова гуляе са мной
  у хованкі...
Але прыйдзе час —
  і я
Буду гуляць са словам.

* * *

Той, што прыйдзе за мной,
Ты таксама падорыш кветкі.
Той, што прыйдзе за мной,
Ты таксама будзеш казаць пра каханне...
Але гэта будуць іншыя кветкі,
Але гэта будзе іншая казка...
Але гэта будзе.
Але!

* * *

Ну вось яна, птушка,
  якая была
    ў небе...
Сядзіць на плячы
  і нікуды
    ўжо не ймецца...
Твой дзень і твой час
  кіруюць цяпер
    сусветам...
Усё для цябе —
  дык чаму ты сумуеш,
    сябра?..

* * *

М.

Мы незнаёмыя. Мой Божа,
  няўжо мы праўда незнаёмы,
Калі я больш за год канаю
  без гэтых рыфмаў і мелёдый...
Калі ты з патаемнай думкай
  пытаеш кожнага з падручных,
Ці не пачуў ён выпадкова
  маё імя на скрыжаваннях.
Распытваць болей не дазволіць
  тваё становішча, якое
Ты сам усталяваў, і мурам
  абвёў, цагліна за цаглінай...
А мне, крутой правіцельніцы,
  таксама будзе не да твару
Ісці да велічнага мэтра,
  якога ў думках называю

Даўно на "ты", ніяк інакш.
  Мы роўныя, і нам, папраўдзе,
Пляваць на статут этыкету...
  Вось толькі паглядзець у вочы
Адно аднаму, і не трэба
  ні споведзяў, ні тлумачэнняў...
Але... Сустрэчы замінаюць
  пакуль што велічныя зоркі.

Ды калі-небудзь... Што тут зробіш,
  не ведаю, калі дакладна
Мы апынемся твар да твару,
  і што тады нам навакольны
Сусвет і людзі ў ім, якія
  адразу возьмуцца, зласліўцы,
Шукаць у гэтым сэнс падвойны...
  Ну і няхай сабе шукаюць.

* * *

Не было пятлі і пылу:
Прыбрала я, як на свята,
Каляровую кватэру
І сяджу, чакаю госцю...
Нехта кажа: "Смерць — мужчына",
Толькі я, па завядзёнцы,
На жанчыну спадзяюся,
І таму падрыхтавала
Да яе прыходу сцэну,
На якой мы разыграем
П'есу ў стылі дзядзькі Сартра...
Рызыкоўная надзея
Застанецца на вячэру,
Раніцой жа ёсць гадзіна
На стварэнне маналогаў...
Тры лісты і тры канверты
(Лінаваная папера),
Тым усім, што не кахалі,
Не кахаюць і не будуць...
Кіньце! Тут не самагубства
З-за няшчаснага кахання!
Проста, зведаўшы дарогу,
Трэба зведаць і канчатак.
І пакольку маю права
Прызначаць сама спатканне,
Я яго на гэты вечар
І прызначыла. А зрэшты,
Адмаўляцца не да твару
Тым, каго я запрашаю...
Прыйдзе смерць.
Мы пагаворым,
І дамовімся, магчыма,
Там, дзе ні пятлі, ні пылу,
Тут, дзе вельмі любяць каву.

* * *

Дзень твайго нараджэння
Як водгулле смерці маёй...
Мне чамусьці здаецца —
Яны супадуць неўзабаве.
І чырвоная дата
Чырвонай набракне крывёй,
І такой застанецца:
Ужо ні адняць, ні прыбавіць.

Дзень майго заканчэння...
Цябе пазавуць ад стала...
Тэлефоны — такая прыдатная
Рэч для навінаў...
Раптам зробіцца цёмна,
Як быццам не сыпле святла
Крышталёвая люстра...
Пад столлю — адна павуціна.

Паімчыш на вакзал,
І праб'ешся, і купіш квіток,
І прыедзеш нарэшце
У мой перахрышчаны горад,
Дзе вісіць на сцяне
У кватэры ўчарашні лісток
"25 жніўня".
Карцінка: караблік і мора.

* * *

— Што ў цябе за гульня?
Ты знікаеш у момант, калі
непазбежная ўжо перамога,—
  так калісьці пытаў,
  і вось —
    за табой паўтараю,
бо неяк, жорсткай ноччу,
  прыйшло разуменне:
з перамогай прыходзіць
  канец
гэтым гульням, а я
  так люблю іх
і доўжыць мяркую
  да змогі.

* * *

Ты знік, а роспачы — няма...
Туга — яна была заўсёды.
Пачатак дзіўнай асалоды:
Ты знік, а роспачы няма.
Няхай жыццё — не пернік з мёдам,
Сустрэнемся — скажу сама:
— Ты знік, а роспачы — няма,
Туга... Яна была заўсёды.

Міра ЛУКША

Дзіўны хлопец

АПАВЯДАННЕ

Галя сядзіць у мяккім фатэлі, уся бліскучая, з модна завітымі ружовымі валасамі. Стужкі дыму з доўгай цыгарэты, якую Галя трымае ў руцэ з міндалевымі ружовымі пазногцямі, віюцца ўверх, да адчыненай форткі.

Дзесяткі срэбных пярсцёнкаў і далікатнай работы доўгія завушніцы, бліскучыя модныя блузачкі, вузенькія туфелькі, вышываныя джынсавыя нагавіцы — усё быццам з тэатральнага гардэробу — носіць Галя штодзень. Гэта цэлая яна, уся Галя — бліскучая, адначасова і сумная, прыгожая і непрыгожая, калі дакладна прыгледзецца да кожнай дэталі твару. Да гэтых маленькіх губ — завялікі нос. Лоб завысокі, брыво — выскубанае, і пры гэтым усім — Галя вельмі мілая сімпатычная дзяўчына, студэнтка.

— Чаго я хачу... Захацелася мне волі — замужам была б ужо ад красавіка. Хадзіў, маліў: "Калі мяне цяпер не хочаш, дай шанц, трохі часу". Добры хлапец. І нябрыдкі, і багаты, працавіты.

Пазнаёмілася Галя з Юркам на імянінах яе сястры. Сябра Ірыны прывёз з сабою сваіх калег. Пасядзелі, крышку выпілі, патанчылі. За сталом усе дружна заўважылі, што Галя з Юркам цэлую гадзіну гавораць, гавораць, гавораць... Кілішкі і талеркі некранутыя, а перад Галяй усё больш і больш недакуркаў.

Юрка не паліў, але цярпліва глытаў горкае паветра. Размаўлялі аб усім — аб жыцці, аб музыцы, аб філасофіі, этыцы, мастацтве. Галя ніколі не падумала б, што перад ёй чалавек, які скончыў толькі прафесіянальную школу. Апынуўся ён там, бо як след не прадумаў, чаго хоча ў жыцці: стаць на ногі, жыць па-свойму. Школа навучыла яго прафесіі, а іншыя веды здабываў сам. Шмат чытаў, падарожнічаў, ахвотна праводзіў час сярод інтэлігентнай моладзі, студэнтаў. Споўнілася яму 24 гады. Будаваўся на ўскраіне Беластока, зарабляў шмат. Там, дзе працаваў, цаніліся працавітасць, розум, ініцыятыўнасць. Бацькі крыху дапамагалі, і Юрка рашыў адкрыць уласны механічны варштат. Апрача таго, прырода падарыла яму выгляд мужчыны нябрыдкага, а грошы і дасканалы густ дазвалялі выглядаць яму час ад часу на аманта з французскага часопіса модаў...

Сустракаліся часта, многа гутарылі. Яна, заўсёды такая ахвотная да хлопцаў, застывала пры першым пацалунку. А Юрка дома і ў працы гаварыў толькі аб ёй — найпрыгажэйшай, найразумнейшай дзяўчыне. "Мусіць, з гэтага штосьці будзе", — прараквалі знаёмыя.

— Выходзь за мяне замуж. Я ўсё буду рабіць так, каб ты была шчаслівая, — казаў ёй Юрка.

Яна над гэтым думала. Хлапец ён спакойны, непітушчы, не курыць. І — далікатны, працавіты. Рэдка дзе такога спаткаеш. Але і нейкі дзіўны, несучасны.

— Не! Пакуль рана мне выходзіць замуж. Не таму, што цябе не кахаю. Я яшчэ замаладая, мне толькі 23.

Дзяўчына прывыкла да таго, што мае такі "рэзерв", такога чалавека, які кахае: ён і дапаможа, прабачыць; ён заўсёды чакае пад "тэлефонам", думае... Свой, заўсёды аднолькавы.

Пачаліся новыя хлопцы. На адну забаву, лагер ці экскурсію. Трэба пагуляць, нагуляцца — чаго лезці ў пялюшкі ды ў гаршкі!

Сядзіць Галя ў сваім-несваім пакойчыку ў інтэрнаце ў вялікім горадзе Беластоку, побач хлопец з мараў — рослы бландзін у шатландскім світэры. Тэлефон. Вядома — гэта Юрка звоніць, зноў цёплыя словы: "Чакаю, думаю, памятаю... Падумай пра мяне хоць апошні раз".

Галя задумалася.

Голас Юркі — добры, трывожны, свой. А вясёлы хлопец: "Што, нарачоны звоніць?" — "Не, толькі знаёмы. Ты цяпер найважнейшы, Артур...".

Галя сядзіць перада мной. Запальвае новую цыгарэту.

— Мірка, я аднаго не магу зразумець... Юрка жэніцца.

— Ну і што ж? Ты думала, будзе чакаць вечнасць?

— Але ён... Ён прымушаны... У яго будзе дзіцё! А да мяне ён нават і не дакрануўся, калі я сказала: "Далей — не!". І вось — у яго будзе дзіцё з нейкай паненкай, ткачыхай!.. Гэта подласць!

— Здзіўляешся?..

— Гэта на яго не падобна! Ён жа не мог быць такі... прасцяцкі, прымітыўны! Ён быў... такі незвычайны!

— Ён не меў права замяніць цябе, свайго анёла, на нейкую фабрычную дзяўчыну? І так хутка?..

Галя глядзіць уверх, на сівы дым цыгарэты.

Мікола КАСЦЮКЕВІЧ

Настроі

ГІСТОРЫЯ

Ружовае неба. Ружовая мара. Ружовыя вусны.
Вялікі горад. Вялікае каханне. Вялікая асалода.
Стары дом. Старое знаёмства. Старыя сумненні.
Голы сквер. Голы папрок. Голае сэрца.
Хаваецца месяц. Хаваецца пачуццё. Хаваецца талісман.
Прыгожая выява. Прыгожы ўчынак. Прыгожы ўспамін.
Пустая вуліца. Пусты пакой. Пустая галава.
Сумны краявід. Сумная музыка. Сумныя вочы.
Дарэмная агароджа. Дарэмнае спадзяванне. Дарэмны званок.
Сядае сонца. Сядае прымач. Сядае чалавек.
Шырокая прастора. Шырокае акно. Шырокая душа.
Гарыць далягляд. Гараць фіранкі. Гарыць цыгарэта.
Чорныя дрэвы. Чорная кава. Чорныя думкі.
Горкая хвіліна. Горкі прысмак. Горкая іронія.
Нечаканы дождж. Нечаканае жаданне. Нечаканы вынік.
Падаюць кроплі. Падае настрой. Падае меркаванне.
Гасне цыгарэта. Гасне надзея. Гасне позірк.
Позняя восень. Позняе раскаянне. Позняя госця.
Новая сустрэча. Новае аблічча. Новыя адчуванні.
Шчаслівая дата. Шчаслівы лёс. Шчаслівы смех.
Цёплы вечар. Цёплы плед. Цёплыя словы.
Празрыстае адзенне. Празрыстае віно. Празрысты намёк.
Зліваюцца абрысы. Зліваюцца рэшты. Зліваюцца губы.
Свежы ветрык. Свежае ўспрыняцце. Свежая прасціна.
Гарачыя сляды. Гарачы шэпт. Гарачае цела.
Бездакорныя адносіны. Бездакорныя формы. Бездакорныя рухі.
Знікаюць зоры. Знікаюць ворагі. Знікаюць трывогі.
Нараджаецца ранак. Нараджаецца любоў. Нараджаецца чалавек.

Даір СЛАЎКОВІЧ

НЕ ВАРТА ПРА ДЗЯЎЧАТ...

Апавяданне

— Слухайце, таварыш карэспандэнт, вы ўсур'ёз пра нашых парачанскіх дзяўчат заметку пісаць надумаліся? Не варта б... Вох, гэтыя дзяўчаты! Перакананы: палова ўсіх непрыемнасцей — праз іх... І пакуты краўцоў над звышмоднымі порткамі, і бясконцыя пошукі самым немеханізаваным спосабам той, адзінай, і рэўнасць да пачарнення пазногцяў... А прагулы, прастоі, нават уцёкі з дому за блізкі свет — па пуцёўцы і без яе — ва ўсім яно, сэрцаеднае племя, вінавата.

Сенька Бахур вунь у аварыю трапіў. "Еду,— кажа,— па вуліцы, а яна ідзе... Статная, зграбная... А тыя лініі, а ножкі! Загледзеўся — слуп тэлеграфны насустрач, шух!"

У мяне, думаеце, лепш? Колькі папакутаваў без Надзі... Думак перадумаў і светлых, і чорных — больш, як торфу экскаватарам вывернуў. Пісьменніку б думкі тыя — на два раманы хапіла б. У адзін не ўлезлі б.

Раней я на пошце працаваў. Сартыроўшчыкам. Пісьмы чужыя сартырую, а сам уздыхаю: "Адно, толькі б адно пісьмо атрымаць ад яе, мае мучыцелькі". Яна ж сядзіць у суседнім пакоі, канверты ды паштоўкі прадае, яблык грызе. На мяне без смеху не пазірае. Калі ж слоўца і скажа, дык пякане ім так, быццам на бляшанку з растопленым сургучом незнарок сеў.

— Віценька, вы не выкарыстоўваеце ўсіх сваіх механізмаў на штэмпелёўцы.

— Ме-механізмаў?

— Але. Носік ваш прастойвае без працы. Вы б з дзятла прыклад бралі.

Гэта ад таго, што нос у мяне доўгі і завостраны. Быццам я яго ў галантарэйным магазіне выбіраў. Ці ў атэлье заказваў.

Або:

— Віця, падайце, калі ласка, мне той часопіс паглядзець.

— Які?

— У каторым пра ваш прыгожы абсмалены чуб напісана.

А чуб я прысмаліў, калі цётцы Броні, прыбіральшчыцы нашай, дровы сырыя ў грубцы распальваць дапамагаў ды ацэтону лінуў.

Скажаце, гэта жыццё?

Бывала, штэмпелюю чужыя канверты — белыя, ружовыя, блакітныя, з малюнкамі і без іх, і думаю: "Калі ж у гэтым моры кропелька будзе? Няўжо так і сасмягну, не дачакаюся?" Работа з рук валілася. Аднойчы задумаўся, не зглядзеў, як перакінуў пісьмы і па пустым стале шлёпаць стаў. Акурат начальнік вузла ў дзверы:

— Таварыш Чырыкаў, што вы робіце?

Я зірк на стол, на рукі — і прыдумаць чаго людскага не магу. Потым бух, як галавою аб печ:

— Трэніруюся, таварыш начальнік. Каб у марку трапна цаляць, каб заўжды пагашаць яе.

З таго часу мяне на вузле "снайперам-штэмпелёўшчыкам" называць пачалі. У насценгазеце, у сатырычным кутку "Даплатное", намалявалі. Быццам ляжу я паміж лапухоў, за вуглом канторы, на галаве шапка са старой газеты, і са штэмпеля, як з гранатамёта, у вялізны пакет меруся. Ім смех, а мне хоць на працу не выходзь. Яна ж, Надзя, з-за якой непрыемнасць выйшла, хоць бы адным брывом у мой бок павяла, слоўца лагоднае сказала.

Не паверыце — у мастацкую самадзейнасць запісаўся. У балалаечнікі. Усё з-за яе. Да свята мы такі канцэрт падрыхтавалі — на абласны агляд вязі — не прагоняць. Ну, думаю, галубка, тут я цябе застаўлю на сябе паглядзець.

Касцюм новы, карычневы, у светлую палоску пашыў. Кашулю купіў — нейлонавую... Падстрыгацца ў горад, у самую шыкоўную цырульню ездзіў...

А граць жа як стараўся, што выраблял! Пальцы па струнах так і лёталі, так і лёталі, са струн немагчымае даставалі. Нам апладысменты, біс — залу насіла.

Я вачэй узняць баяўся, стаяў са схіленай галавой. І вылоўліваў у агульным шуме, як скваркі з баршчу, воплескі дарагіх мне белых ручак.

Пасля даведаўся: Надзі на канцэрце не было. Да цёткі ў вёску Даўгінава паехала. Дарэмна я са скуры лузаўся.

Можна пераносіць жарты, кпіны, нават здзекі. Толькі не абыякавасць. Таму пасля свят узяў разлік і — махнуў на курсы меліяратараў. Лепш, думаю, на балоце з рапухамі ды камарамі жыць, як з табою, прыгажуня, сохнуць без пары.

Пакуль вучыўся — дармо было: у гурце, на людзях увесь дзень. А як на балота паехаў — хоць воўкам вый! Цалюткі дзень сам-на-сам са сваімі думкамі. У думках жа яна, Надзя. І ні рапухі, ні камары не дапамагаюць.

У адзін з выхадных у райцэнтр навастрыўся. Зайшоў у кантору. Паштары да мяне: "Здароў, Віця!", "Як жывеш, Чырык?", "Прывітанне слаўным меліяратарам!"

Прынялі, як вядомасць. Нават у гастраном збегалі. Толькі што мне з таго? Надзі не было. Адгул быў у яе, зноў да цёткі ў вёску з'ехала.

Успомніў я, што і ў мяне ў тым Даўгінаве нейкая далёкая радня ёсць. Ні то па бацьку, ні то па мачысе. На аўтобусную пайшоў, купіў білет і паехаў.

Сваячка жыла адна і прыняла па-царску: кілбасу падсмажыла —во! — маю любімую мачанку ў чыгунку згатавала. Праўда, без гэтага, без гарэлкі за стол селі. Я еў, пра сябе, пра сваіх расказваў, сам распытваў. Распытваў, галоўным чынам, дзе моладзь гуляе, ці часта танцы бываюць, хто да каго заляцаецца.

— Навошта табе наша міжнароднае становішча?— дзівілася сваячка.

— Збіраемся цэлым атрадам да вас пераязджаць,— схлусіў я.— Вось мяне і прыслалі на разведку.

Надзю толькі вечарам у клубе згледзеў. Зрабіла выгляд, быццам упершыню дылду такую бачыць, і адвярнулася. А ледзь радыёла зайграла, нейкі даўгінаўскі зух з гальштукам-мятлікам яе падхапіў. Потым яна танцавала з другім, з трэцім... Я ж увесь вечар, як пакінутая на ўзбочыне барана. Лаяў сябе, апошнім іржавым шплінтам абзываў. І на якую немач мяне ў тое Даўгінава паперла?

Начаваць да сваячкі позна вярнуўся. Яна ўжо спала, але дзверы дзеля мяне не замкнёныя былі. Каханне каханнем, а есці хочацца.

Успомніў, што днём сваю любімую верашчаку не даеў.

Святла не запальваў, каб не пабудзіць старую: навошта ж трывожыць жанчыну? Сам упраўлюся. Дзе спаць, мне яшчэ днём паказалі.

Вобмацкам акраец хлеба са стала, з-пад ручніка, узяў і — да прыпека. Пацягнуў носам ля аднаго чыгунка, потым ля другога. Нарэшце, нешта прыемнае. Я на смак: мачанка быццам бы, праўда, прастаялая, рэдкаватая. І пачаў з хлебам аплятаць. Без лыжкі, без міскі — проста з чыгунка. Усю ўхадзіў, скарынкаю дно вымазаў. Наеўся, выцерся ручніком і спаць.

Раніцою, ледзь радыё гімн адбіла, я з ложка: на працу не спазніцца б.

Гаспадыня на нагах ужо. Ходзіць, нешта шукае ля прыпека. Пытаецца:

— Ты, Віцік, не ведаеш, куды цялячае пойла з чыгунка падзелася? Падласку няма чым напаіць...

Бачыце, як выйшла? А ўсё праз яе, праз Надзю. Так і дагэтуль на мачанку глядзець не магу. Яна мне тым цялячым пойлам здаецца, хоць ужо шмат год мінула. А ўсё праз дзяўчат...

Надзя што? Пакінула вузел сувязі, працуе поварам. У нашым меліяратыўным атрадзе. Сына мы з ёю гадуем.

А праз дзяўчат парачанскіх вы ўсё-ткі не пішыце, таварыш карэспандэнт. Не варта: столькі праз іх неўтрасухі ды клопату!

Повязь

БЕЛАРУСКА-АМЕРЫКАНСКІ «МАДЭРН»

Дахаты з Менска я заўжды еду праз Юхнаўку, што ў Докшыцкім раёне. Невялікая вёска, што разлеглася сярод поля. Далей — лес, дзе сходзяцца дарогі. Прынамсі, так сёння. У 1921-ым было, пэўна ж, зусім не так.

Не кожнаму чалавеку наканавана нарадзіцца ў населеным пункце, назоў якога суўгучны твайму прозвішчу. Янку Юхнаўцу пашэнціла. Ці не таму ён шмат піша пра сваё маленства, перажывае свой побыт на Бацькаўшчыне, параўноўвае з родным краем далёкую чужыну. Зрэшты, спачатку паэт трапляе ў Нямеччыну — быў арыштаваны й вывезены фашыстамі. Потым лёс кідае яго ў Злучаныя Штаты, дзе і пасяляецца на сталае жыццё.

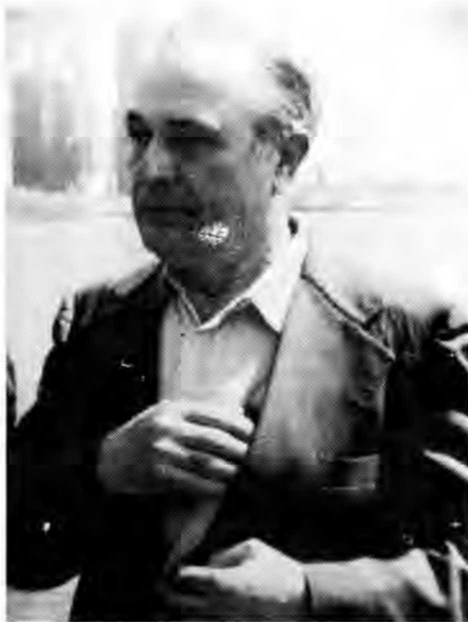
Пісаць вершы пачынае на замежжы. У Нью-Йорку выйшлі тры кнігі паэзіі Янкі Юхнаўца — "Шорах моўкнасьці" (1955), "Новая элегія" (1964), "Калюмбы" (1967). Манера вершаскладання вельмі нязвыклая для беларускага чытача. Яе можна ахарактарызаваць як мадэрн. Да нядаўняга часу гэта быў адзіны (як ні дзіўна) беларускамоўны авангардны паэт. Ёсць у яго таксама і творы, прысвечаныя беларускай мінуўшчыне: паэмы "Вежы стромкія ўзвысіў замак", "Калюмбы", "Сула", "Новая элегія".

Вельмі характэрны погляд Янкі Юхнаўца на цяперашнюю сітуацыю ў Беларусі. Вось дзве яго думкі: "Мы тут ня вельмі багатыя друкаваць з Айчыны. Люба, што ў вас ёсць наступныя пакаленні, а ў нас тут пакуль няма.

Рантоўна пачуў із прэсы, што там, у Беларусі, дазваляецца сваволь польскіх каталікаў. У нас тут бывае барацьба з імі. Каталікі нахабна цьвярдзяць, што калі будзе ўся Беларусь каталіцкай, тады ня будзе ў нас "маскаля". Вялікая дурносьць! У "Шолаху моўкнасьці" ёсьць верш пра мядузу. Няўжо так будзе цягнуцца? Спадары, больш нацыянальнай агрэсіўнасці!"

Але ж — найболей пра паэта скажуць яго вершы. Нават, калі ў іх думка схаваная за перажыванні лірычнага героя.

Уладзімір Пучынскі-Пірог.

Янка ЮХНАВЕЦ

* * *

Бывае часам,
нашыя галовы
ўнадзяць дзіўныя і думкі й летуценьні...
Накладаваны цяжка воз
за прыдарожны зачапіўся пень.

І не адчэпіцца. Стаіць.
Гаспадар лянуецца, напэўна, зьлезьці?..
Сьвет у цемраве і з возу
яму здаецца — маленькі й цесны.

* * *

Часіны надыходзяць усялякіх прадчуваньняў.
Зацята дыхаеш веснавым паветрам —
кунега.
І, забыўшыся на ўсё сьмяротнае,
цягнешся, як кволае сьцябло, зь цемры
да нечага.

Яно ажно знаёмае,
яно так зялёнае
там, дзе сады запушчаныя,
там, дзе стаўкі зарослыя —
адзіноцтва.

І не жадаецца абы з кім сустрэчаў,
але сукрыта думаеш пра ласкі ўчарайшыя.
А потым неяк узбудрожана:
— Няўжо адгэтуль шчасьце
пэўнае
паўночнае?

І адлятае ўсё мінулае.
На хвалях летуценьняў сябе шпурляеш.
І подых жданы забаўляе,
мучае
шыпшыну зацьвіцелую
сярод шыпуль сваіх
калючых.

* * *

Маразянае звонкае раньне.
Асьверы скрыпяць, і бушуе зара.
За вакном мая любая, бачу,
порстка поіць каня.
І да ганку да ейнага сьцежка
сьледам
раўнюткім лягла.
І летуценьні — думак узьлёты.
І словы потым — каханьне маё.

Маразяныя звонкія раніцы.
Асьверы скрыпяць і бушуе зара.
Прабягае мой позірк,
спыняецца
так часта ля яе двара.

НЯ СЬНІЛАСЯ

Вясьняная ня сьнілася чароўнасьць.
Сьвядомасьць азірнуцца аж назад
мяне не звабіла перахрасьціцца
на які-небудзь папад.

...дзе-б не канчаліся дарогі
сумненьняў сьветлых, як сьвятло,
мэдузы цела спатыкаецца,
у хвалі кінецае, каб плыло.

Навет і тады чароўнасьць сьніцца,
І абяцаць бадай што згодны:
— Я пакажу: вунь дом ваш нізіцца,
мне-ж камень кінены — прытул мой родны.

1952 г.

* * *

...і сьлёзы дзяціныя — пачатак наш,
І калі зьбянтэжаныя з адказам і пытаньнем —
выступ грайкі зводзіць нас
з нашым цёплым гэткім раньнем.

У смутку цяглым дзяціных зваб
на спатканьне цягне яе рука,
І насустрач той самы раб,
у тых самых берагох рака.

А потым быццам — усё здарыцца...
Ізноў красуюцца краскі дзіў.
Але знаёмае незнаёмым робіцца
там, сярод
ужо дасьпелых ніў.

БОЛЬ ЗА РАДЗІМУ — АДВЕЧНАЯ ТЭМА

Аляксей НЕНАДАВЕЦ

Апошнім часам даводзіцца ўсё болей і болей задумвацца над філасофскімі аспектамі жыцця, і ў гэтым, відаць, найбольш адлюстроўваюцца непрадказальныя перыпетыі сучаснасці. Дакладней, заўважаецца нейкая часовая разгубленасць перад усім тым, што адбываецца навокал, калі цяжка нават прадбачыць адказ на пытанне, на якое яшчэ ўчора можна было адказаць не задумваючыся.

У мяне няма канкрэтнага любімага маладога паэта сярод маіх сучаснікаў. А зрэшты — ён ёсць, але гэта зборны вобраз, калі нават можна так сказаць, — сумарны. Мне падабаецца, як замілавана піша пра нашу палескую прыроду, непаўторную па сваёй прыгажосці, Уладзімір Марук, як хораша ўзмаўляе рамантычныя карані многіх забытых паданняў роднай зямлі паэтка-летуценніца Ірына Багдановіч, як чэрпае свае паэтычныя сілы і натхненні ў фальклорнай плыні нашай вуснапаэтычнай творчасці Валянціна Аколава...

Арганічна дапаўняюць грамадзянскі "бок" майго зборнага паэта Людміла Рублеўская і Віктар Шніп. Іхнія вершы я чытаю ўжо даволі даўно, але асабліва блізкай мне іх паэзія стала пасля вечарыны ў Доме літаратара, што была прысвечана творчасці самабытнай паэтычнай сям'і. Людміла і Віктар, як ніхто іншы з маіх сучаснікаў, здолелі раскрыць супярэчлівы духоўны свет маладых людзей, якія жывуць у вірлівы час, дзе сённяшні дзень ні ў чым не падобны на ўчарашні, дзе немагчыма сказаць, якім жа будзе дзень заўтрашні...

Прадбачыць тое, што можа адбыцца, наканавана толькі паэту, надзеленаму сапраўдным талентам, бо, акрамя гэтай "божай іскрынкі", ён яшчэ валодае здольнасцю прадугледжваць, прадказваць, чым і адводзіць ад людзей трагічныя памылкі. Праўда, такое не заўсёды ўдаецца зрабіць своечасова. Тут многа прычын: просты збег акалічнасцей, складанае сацыяльнае становішча, прыродная стыхія. Але нават і гэтыя страшныя з'явы адступаюць на задні план перад людской абыякавасцю, раўнадушшам і перад тым, што ў апошнія часы называецца бюракратызмам.

Хто не пагодзіцца з тым, што Л.Рублеўская сказала праўду, калі напісала, што

Гэта немагчыма:
Зайсці ў Дом урада на шклянку кавы
і нікому нічога не паказаць.
Напіцца са Свіслачы і паздаравець.
Зрабіцца агульнавядомым і беларускамоўным.
("У свеце цікавага").

Хто папракне яе гэтыя радкі ў недакладнасці ці ў неаб'ектыўнасці?

А можа, схібіў недзе В.Шніп, адзначаючы:

У нашым грамадстве не будзеш без працы —
Хто дачу будуе, хто — сацыялізм.
Стаяць, як праклятыя, бюсты на пляцах,
А горад хварэе на алкагалізм.

Нам усім ужо надакучыла хлусня, у "вярхах" і на "нізах", пастаяннае трымценне ад таго, што ж можа здарыцца, калі я асмелюся нешта сказаць супраць тых, хто "кіруе" і "ўзначальвае", бо мы ж, а вядома гэта даўно, ідзём (ці, дакладней, крочым!) у будучыню... якая, на жаль, не абнадзейвае. Традыцыя слепа падпарадкоўвацца прывяла да таго, што мы ўжо не здолеем адказаць на самыя простыя пытанні, на якія, незадумваючыся асабліва, цвёрда і пераканаўча адказвалі нашы продкі. Або вось гэтыя радкі:

Чорны крыж ля дарогі стаіць,
Чорны крыж у нябёсах ляціць.
А Іуда цалуе Ісуса,
А Іуда прадаў беларуса.

Мы губляемся ў моры гэтых супярэчлівых пытанняў, якія паўстаюць і паўстаюць, і іх не тое, што вырашаць, нават пазнаёміцца з імі падрабязней няма магчымасці. Яны так моцна ўздзейнічаюць на нашу псіхіку, што і сам пачынаеш дапытвацца: "Хто ж я?".

Трымціць у вадзе аер.
Хачу цеплыні, спакою.
А я — напалову звер —
Маўчу нематой людскою.
Я — вылюдак для людзей,
І я ж для ваўкоў —
пачвара.
("Ваўкалак", Л.Рублеўская).

Хто скажа, што гэта няпраўда? Што так не было і што так не застаецца, пакуль што і па наш дзень? Абагулена сказана? Але ж тут паняшчаму і нельга, бо такія выпадкі не адзінкавыя здарэнні, а масавая з'ява перыяду будаўніцтва ўсім нам сумнавядомага "светлага заўтра". Вось і цяпер ужо колькі гадоў нас цешаць сваімі абяцанкамі "дэмакраты" і "антыдэмакраты", ды толькі істотна пакуль што нічога не мяняецца. Сапраўды, ці кожны з нас над гэтым задумваўся, ды і ці ў кожнага была патрэба ў гэтым, бо яго ж пастаянна "накіроўвалі", "вызначалі" яму рух наперад. І прыйшлі...

Дзеля таго, каб нешта прадбачыць у дні заўтрашнім, трэба абавязкова вяртацца ў мінулае, да гісторыі нашых продкаў. Гэты зварот можа быць самым розным і далёкім, ажно да Ф.Багушэвіча, да матываў ягонай творчасці і да ўчарашняга мінулага, да вобразаў тых вясковых бабуль і дзядуляў, якія яшчэ на нашай памяці жылі ў родных вёсках. Гэта ўжо наша з вамі непасрэдная памяць, карані якой адміраюць на нашых, часам (даволі часта!), абыякавых вачах:

Заморыцца, пакурыць,
Пагутарыць з сабою.
Глядзіш,
ізноў пілуе —
Няма яму спакою.
І як тут не паможаш
Самотнаму суседу?
— Чаму ж не едуць дзеці?
— Памру, тады прыедуць.
("Хведар", В.Шніп).

Адраджэнне — гэты тэрмін чырвонай стужкай праходзіць праз усю творчасць Людмілы і Віктара. Прычым, адраджэнне не толькі ў культуры, літаратуры, мастацтве, але ў першую чаргу адраджэнне ў душах саміх людзей — беларусаў, бо без такога павароту нельга будзе нічога перайначыць, змяніць.

І нікому цяпер даравання няма,
І не будзе ніколі на роднай зямлі,
Бо разбураны Храм, бо ў законе турма,
Бо цябе прахіндзеям за грош аддалі.
("На забытых кладах", В.Шніп).

Часам у іх прарываецца смех, але гэта той смех, пра які гавораць: "смех праз слёзы". Хіба ж не так? Хіба ж няправільна сфармуляваў, няхай сабе мо яшчэ і не надта багатыя, але тонка адчутыя, перажытыя ім самім, жыццёвыя назіранні, В.Шніп, які з гараччу выгукнуў: "Мы шмат абяцаем, і нам абяцаюць. Мы шмат забываем, і нас забываюць". Ці яшчэ больш дакладна: "Я б пайшоў на працу ў міністэрства, ды міністраў там, што ў сучкі блох" ("У буфеце аўтастанцыі").

Хіба не ад імя гэткага ж равесніка выказалася Л.Рублеўская. Мне здаецца, яна правільна ўгадала настрой "маленькага" чалавека: "Мы — маленькія людзі, людзі крыўды вялікай. І няма, і не будзе нашых прозвішчаў у кнігах!". Або вось гэтыя радкі:

Заблудзіў карабель наш у моры.
Стырнавы — і сляпы, і стары.
А на палубе людзі гавораць,
І смяюцца, і стогнуць вятры".
("Уцекачы", Л.Рублеўская).

Усе варыянты паспешнай сацыяльнай і духоўнай "перабудовы" ў першую чаргу апрабоўваюць на тых, хто працуе, а калі ён працуе, то, адпаведна, у яго няма асаблівага часу разбірацца, што, дзе, ды як. Так было. Але так ужо ніколі не будзе! Не. Не будзе! Народ ужо абудзіўся, яму ўжо немагчыма закрыць вочы "хадавымі" лозунгамі. Нельга супакоіць расхвальваную масу людзей, падсунуўшы ім талоны "на пражыццёвы мінімум":

Сукенкі, шапкі, боты,
Трусы і панталоны
Купляйце, абармоты,
А то ўвядзём талоны!
("Базарная ідылія", В.Шніп).

Л.Рублеўская значна паглыбіла гэты аспект, напоўніла яго тонкім псіхалагічным падтэкстам і радкі атрымаліся яшчэ больш моцнымі. Яны нечым нагадваюць мне лепшыя ўзоры з творчасці класікаў беларускай літаратуры грамадзянскіх матываў, якія таксама непакоіліся за будучыню роднага народа. Бо сапраўдны паэт і народ — гэта заўсёды непадзельнае, адно агульнае цэлае. Праўда, тут аўтарка спрабуе данесці да людзей не гераічнае, а яшчэ раз абудзіць здранцвелых сучаснікаў да актыўнасці, карыстаючыся напамінам пра экалагічны і духоўны стан у рэспубліцы:

Віншую вас, мы вымірaем!
Цяпер не доўга ўжо цярпець.
Край зробіцца сапраўдным раем,
Калі яго ачысціць смерць.
І застануцца толькі душы
Сярод нябачаных раслін.

У гэткім жа становішчы апынулася і адна з самых старажытных усходнеславянскіх моў — беларуская. Зараз шырыцца хваля адраджэння ўсяго забытага, занядбалага, свядома адкінутага тымі, каму гэта было выгадна. Але з якой цяжкасцю адбываецца гэты працэс! Вельмі доўга нам забівалі галовы падзеямі "абрэзанай" ці "русіфікаванай" гісторыі, выкідалі са слаўнага мінулага Беларусі не толькі паасобныя прозвішчы ці падзеі, але нават цэлыя эпохі. Адмаўлялі нам у веданні свайго радаводу. Болей таго, на асновах гэтай прапаганды выраслі новыя пакаленні, якія з непаразуменнем глядзяць на тых, хто заклікае да служэння роднай мове, Радзіме. Мова — дык я ведаю рускую і дастаткова. А Радзіма, Радзіма — гэта ж ад адной мяжы і да другой, або "ад мора і да мора". І навошта тут ламаць галаву! Ды яшчэ калі пра ўсеславутую суслаўскую тэорыю "савецкага народа" [illegible] і ўвогуле, здавалася, няма чаго хвалявацца... Гэта было і, на вялікі жаль, гэта яшчэ ёсць, але і Л.Рублеўская і В.Шніп аднадушныя ў сваіх меркаваннях:

Ён біўся на чужой зямлі.
За што?
Не верыць, што дарэмна.
Радзіму ў яго ўзялі,
І ён назваў Радзімай — неба.

В.Шніп, нібы падсумоўваючы разважанні над цяжкасцямі нашага часу, спалучаючы ў гэтым набалелым перажыванні ўласнай душы і хваляванні свайго аднагодка-сучасніка, выдыхнуў:

а на прашпекце Утопіі,
дзе нядаўна яшчэ было адно быдла,
з'явіліся людзі.
("горад Утопія").

Падводзячы вынікі, адзначым, што не толькі ў паэтычным свеце маладых аўтараў на вуліцах з'явіліся людзі замест абагуленай масы, але гэтаксама з'явіліся новыя аспекты ў беларускай паэзіі, носьбітамі якой з правам можна назваць Л.Рублеўскую і В.Шніпа. Нельга сказаць, што матывы і аспекты гэтыя зусім незнаёмыя. Не, яны ўжо жылі, існавалі ў нашай літаратуры, яны ўжо сказалі свае важкае слова ў развіцці беларусаў, але былі вынішчаны бязлітаснымі і крывавымі 30-мі гадамі.

Сёння пачаўся новы ўздым нацыянальнай самасвядомасці беларускага народа, і мне радасна адчуваць, што мой грамадзянскі герой, жыццё ў якога ўдыхнулі таксама і Л.Рублеўская з В.Шніпам, крочыць наперадзе тых, хто не шукае сабе спакойнага, ціхага прытулку.

Рада "Крыніц" працуе па панядзелках з 15 да 20 гадзін у рэдакцыі часопіса "Першацвет" (Дом друку, праспект Ф.Скарыны, 77, пакой 112, першы паверх). Тэл. 32-56-53.

Літаратурны выпуск "Крыніцы" вядзе пісьменнік Алесь МАСАРЭНКА.

ПРАЦЯГ БУДЗЕ

(Пачатак у №№ 34—36).

Яхоўскі слухаў манатонны голас начальніка, які раіў пры кантактах з агентурай асаблівую ўвагу звяртаць на інфармацыю аб дзейнасці апазіцыі, распрацоўку кватэр, вакол якіх завіхаецца зашмат людзей, месцаў, дзе часта з'яўляюцца нелегальная літаратура і ўлёткі. "Ці сапраўды гэта нашая справа",— думаў ён пра сябе, але не адважваўся сказаць гэта ўголас. Працаваў толькі два гады, адразу пасля вучэльні атрымаў участак на Макатоўскай і яшчэ не быў цалкам упэўнены ў сабе.

Асцярожна глянуў на гадзіннік. Праз гадзіну разам з хлопцамі мелі ехаць на Таргувэк. З'явіліся новыя звесткі ў справе забойства на Макатоўскай. Ягоная першая сур'ёзная справа — "Лісы". Узгадаў, як акуратна выпісваў крыптонім на папцы са справай. Маладая жанчына дала ў "Жыцці Варшавы" аб'яву — продаж курткі з лісы. На наступны дзень была знойдзена мёртвай ва ўласнай кватэры. Знікла толькі тая куртка. Сям'я загінуўшай была ў роспачы. Яхоўскі спрабаваў пераканаць начальства ў тым, што трэба апублікаваць інфармацыю аб прызначэнні сям'ёй забітай вялікай грашовай узнагароды таму, хто спрычыніцца да высвятлення справы. Гэта была б першая прыватная ўзнагарода ў крымінальнай справе. Яхоўскі ўжо складаў у думках змест паведамлення. Рашэнне аб гэтым нібыта мае быць прынята ў Галоўнай Камендатуры.

Начальнік ад імя міністэрства абяцаў прэміі, узнагароды, талоны на машыны, мог нават дапамагчы ў атрыманні кватэры.

— Ужо бачу гэта, — буркнуў у бок Дрожджа Яхоўскі, якому абяцалі кватэру яшчэ на пачатку службы, бо ён дагэтуль туліўся разам з жонкай і малым дзіцём у нанятым пакоі. У дадатак Малгажата зноў зацяжарыла. Яхоўскі нават прасіў свайго начальніка дапамагчы ў размове з Камендантам сталіцы, але ўсе на адзін голас раілі, каб ён не высоўваўся, бо кватэр і так няма. За цяжкую працу ў Крымінальным — "кватэр няма", а за выяўленне нелегальнай друкарні — "дапамога пад час размеркавання",— падумаў ён пахмурна.

— Асаблівай актыўнасцю апошнім часам вызначаецца нейкі Зыгмант Кавальчык — начальнік удакладніў прозвішча з нататкі. Так, Зыгмант Кавальчык, шуканы за ўцёкі з месца адасаблення. Згодна з аператыўнымі паведамленнямі "тройкі", верагодна, ён быў арганізатарам учарашняй улёткавай акцыі. Здымак шуканага перададзены ва ўсе пастарункі краю.

— Кавальчык?— ачуўся Яхоўскі. — Хлопцы, я яго ведаю! Як пачалося інтэрніраванне, схапілі яго за дупу ў кватэры тыпа, якога мы мелі браць,— паведаміў ён калегам шэптам.

— Паручнік Яхоўскі! Будзьце ласкавы выслухаць, што мае сказаць ваш кіраўнік,— павысіў голас начальнік.

— Так ёсць, грамадзянін палкоўнік,— падхапіўся прысаромлены Яхоўскі.

Яны аж занадта добра памяталі ноч з 12 на 13 снежня мінулага года. У суботу ўвесь Крымінальны сабраўся ў Камендатуры а 14 гадзіне. Мела быць выканана чарговая (трэцяя) частка агульнапольскай міліцыйнай акцыі "Парадак", скіраванай супраць злачыннага элемента. Яхоўскі больш як тры гадзіны сядзеў у пастарунку на Волі, у памяшканні тамтэйшага Крымінальнага аддзела. Усе глядзелі канфіскаваныя відэафільмы і падмацоўваліся пайковай каўбасой. Здзіўляліся, чаму дагэтуль няма сігналу на выезд. Была ўжо хіба шостая гадзіна, калі іхняй групе было загадана вярнуцца ў палац. Думалі, што гэта адбой, скасаванне акцыі, але на пад'ездзе ўбачылі тое, чаго Яхоўскаму не забыць да канца жыцця: дзесяткі функцыянераў Службы Бяспекі ланцужком выходзілі з палаца і кожны з іх нёс у руцэ лом.

Сам ён быў скіраваны ў камендатуру Прага-Поўнач. Там ужо сядзела каля двух дзесяткаў функцыянераў у форме і ў цывільным. Была абвешчана забарона ўсялякага кантактавання са знешнім светам. Нават у прыбіральню маглі ісці толькі пад апекай. Цывільны, побач з якім сядзеў камендант пастарунка, спакойным голасам пачаў чытанне дэкрэта аб увядзенні ваеннага становішча. Яхоўскі дагэтуль памятаў дрыжыкі, якія прабеглі па плячах. Запомніў толькі фрагменты прачытанай цывільным інструкцыі: "У выпадку неабходнасці ўжываць зброю..." Атрымаў заклеены капэрт, пазначаны ягоным прозвішчам. Усярэдзіне было прозвішча чалавека, якога ён меў прывесці ў пастарунак, адрас і дакладны план праходу да кватэры. "Няблага падрыхтавана",— падумаў, прызнаючы тактычныя здольнасці арганізатараў акцыі.

— Міліцыя, прашу адчыніць!

— Мужа няма дома, — адказаў спалоханы кабецін голас.

— Прашу адчыніць!

Дзверы паддаліся першаму ўдару. Жанчына стаяла на калідоры з нерухомым тварам.

— Мужа няма? Ну, то праверым, хто ёсць. — Яхоўскі, жадаючы неяк зменшыць напружанне, шырока ўсміхнуўся і падышоў да бліжэйшай шафы. Згодна з інструкцыяй, мусіў зрабіць вобыск. — А можа тут хаваецца нейкі каханак? — недарэчна пажартаваў ён.

Хіба яшчэ ў жыцці не мелі настолькі ідыёцкіх твараў. Той, у шафе, і Яхоўскі.

— Вы — грамадзянін Ян Марчук? Калі так, маю загад аб вашым інтэрніраванні, — разгублена сказаў паручнік.

— Інтэр... што? — прагучаў роўна разгублены адказ з шафы.

— Ін-тэр-ні-раваць,— па складах паўтарыў Яхоўскі.

Толькі цяпер зразумеў: твар Марчука ён шмат разоў бачыў па тэлевізіі, перадачы якой скупа цытавалі найбольш агрэсіўныя фрагменты ягоных палымяных выступленняў. Але гэта не быў твар чалавека з шафы. Хутчэй за ўсё Марчук быў на краёвым з'ездзе "Салідарнасці" ў Гданьску. Ідыёты, павінны гэта ведаць да таго, як пасылаць сюды нас, падумаў пра бяспеку.

— З чаго смеяцеся?— кінуў ён паліцэйскаму, які прыйшоў разам. Той адразу надаў паважны выраз твару і механічна сказаў:

— Калі ласка, пашпарт.

— Хіба не бачна, што няма,— мужчына выбраўся з шафы і, сарамліва прыкрываючыся нейкай шматкай, пайшоў у спальню.

Так, гэта быў гэты Кавальчык, прыгадаў цяпер Яхоўскі. Але ж падпольшчык! Узялі тады яго да "высвятлення", як загадвала інструкцыя. Яхоўскі аж занадта добра памятаў, колькі пазней меў з ім клопатаў.

Нарада Крымінальнага аддзела скончылася так позна, што Яхоўскі ўжо не заспеў чалавека, які меў даць яму інфармацыю па справе, пазначанай грыфам "Лісы".

— Што табе нейкі там забойца. Лепш будзе, калі знойдзеш свайго палітычнага пратэжэ,— сказаў сяржант Дрождж.

РАЗДЗЕЛ 2

Аўторак, 30 лістапада 1982 г.
Варшава,
рэзідэнтура КДБ.

У рэзідэнтуры КДБ генерала Яўленку ў такім добрым настроі дагэтуль не бачылі. Гэты, звычайна аскетычны, пахмурны і непрыступны агрызотнік сёння папросту зыходзіў зычлівасцю да свету і добрым настроем. Звычайна не сустраканыя ў ягоным слоўніку "спасибо" і "пожалуйста" раздаваліся направа і налева.

Здзіўлены ад'ютант сцвярджаў, што метамарфоза адбылася пад час побыту генерала ў Маскве, куды ён быў выкліканы пільнай тэлеграмай у нядзелю. Настолькі нечаканыя "запрашэнні" звычайна не абяцалі нічога добрага. Заклапочаны ад'ютант у глыбіні душы назаўсёды развітваўся са сваім шэфам, калі вёз яго на вайсковы аэрадром на Бемаве, куды па Яўленку прыслалі спецыяльны самалёт. Тым больш было ягонае здзіўленне, калі на наступны дзень убачыў шэфа ў кабінеце і да таго ж у цудоўным настроі. Што за чорт?— ламаў сабе галаву. Дзеля павышэння ў рангу ці атрымання ўзнагароды самалёт па яго не прыслалі б. Але нягледзячы на тое, што яму проста надзвычайна карцела запытаць пра прычыну візіту ў Маскву, не зрабіў таго. Добра ведаў, што падобнае пытанне магло б азначаць канец кар'еры.

Генерал Яўленка сапраўды пачуваў сябе цудоўна. Учора яго выклікаў да сябе на прыватную размову сам кіраўнік КДБ. Ужо сам факт спаткання ім на чатыры вокі быў своеасаблівым знакам, але тое, што Яўленка пачуў, перасягнула ягоныя найсмялейшыя спадзяванні. Генерал Федарчук выдаў яму — даверыў! — што праз некалькі дзён спадзяецца быць зацверджаным на пасадзе міністра ўнутраных спраў СССР. І ясна даў зразумець, што можна спадзявацца на вялікія змены на Лубянцы. Не перайтасоўку,— дадаў ён значна,— але павышэнні.

А потым перайшлі да сэнсу справы. Рашэнні аб гэтай аперацыі, як даў яму зразумець Федарчук, былі прынятыя ў вузкім коле высокапастаўленых сыноў дзяржавы. Можа нават самім Андропавым. І вось ён, генерал-маёр Яўленка, уласнымі рукамі мае выканаць тое, што заваліў балгарскі вывяд. Гэта яму, зразумела, сказана не было, але меў дастатковую кемнасць, каб ведаць падобныя рэчы. Зрэшты, факты гаварылі самі за сябе. Відавочна, што балгары сапсавалі ўсю справу. Пакінуць гэтага Агджу жывым пасля замаху — удалага ці не — было ўжо чыстай аматаршчынай. Чаму выканаўцу ніхто не забяспечваў пад час аперацыі на пляцы святога Пятра — гэта ўжо ён, Юрый Уладзіміравіч Яўленка, не мог зразумець.

Юрый Уладзіміравіч... Не Андропаў, але Яўленка. Ну што ж, Андропаву таксама давяралі важныя заданні, у Будапешце, у 1956 годзе. Важныя, але не настолькі складаныя. Імрэ Надзь тады і так прайграваў, а тут... Папа!

Генерал Яўленка дазволіў сабе такую рэдкую ў ягоным жыцці хвіліну хвалявання і мараў. Не ўмеў таго перадаць, але пачуваў сябе так, нібыта ў яго выраслі крылы з плеч. Мець уласнае бюро на трэцім паверсе і кабінет з выглядам на праспект Карла Маркса... Яго ацвярэзіў упарта паўтораны ўспамін пра іншыя словы Федарчука: "Толькі не падвядзі, адкажаш галавой". Не, падвесці ён не можа.

Задумаўся над планам хуткай размовы з чалавекам, якому ён можа сказаць: "Не можаш падвесці. Памятай, гэта мусіць быць польская справа".

Нядзеля, ранак, 5 снежня.
Кампіноўская пушча.

Чакаў яго ва ўмоўленым месцы на ўскрайку Кампіноўскай пушчы. Надвор'е не было найлепшым, але ж вядома, што толькі ўраган можа ўтрымаць дома прыхільнікаў шпацыраў на свежым паветры. Пайшлі ў бок знаёмай палянкі сцежкай, ля драўлянай агароджы. Генерал Яўленка пачаў размову толькі пасля таго, як пераканаўся: паблізу няма іншых аматараў прагулак.

— Перапрашаю, таварыш Краеўскі, за гэту нязвыклую форму сустрэчы, але будзе лепш і для вас, і для мяне, каб ніхто не бачыў нас разам. Прашу таксама дараваць, што дазволіў сабе, запрасіўшы вас на спатканне, ужыць ваш стары пароль-выклік і псеўданім "Косця",— гаворачы гэта, ён разглядаў нервовую грымасу на твары суразмоўца.

— Парадак. Калі трэба, дык трэба. Не спадзяваўся, праўда, што нехта яшчэ скарыстаецца гэтым праз столькі год і тым больш пры маім цяперашнім становішчы,— Краеўскі махнуў рукой. Гаварыце, у чым справа.

Яўленка з задавальненнем канстатаваў: першы стрэл быў трапным. Багуслаў Краеўскі, сябра Палітбюро і сакратар ЦК ПАРП, яўна не быў у захапленні ад прыгадвання свайго старога псеўданіма, атрыманага ім яшчэ ад кіраўніка СМЕРШ дывізіі ў Любліне, у 1944 годзе. З чыста ідэйных меркаванняў дапамагаў у той час распрацоўваць рэакцыйнае падполле, а як "Косця" апошні раз працаваў, бадай, у 1952 годзе, калі быў слухачом Цэнтра падрыхтоўкі пры Міністэрстве Дзяржаўнай Бяспекі, у Легіёнаве. Потым атрымаў падзяку за добрую работу, гадзіннік і пажаданні паспяховай работы ў органах. І зноў, праз трыццаць гадоў?

З задумення яго вырваў голас Яўленкі.

— У чым справа? А ў тым, што гэты ваш Ярузэльскі кумуецца з Папай, Валенсам і чорт ведае кім яшчэ. Нібыта ўжо забыўся, чым ён нам абавязаны. Мы маем доказы: ён згадзіўся на вывад вас і яшчэ некалькіх таварышаў з Палітбюро і Цэнтральнага Камітэта. Гэта — цана кампрамісу з кардыналам Глемпам. Відаць, добра залезлі ім пад скуру — з выразам зразумення ён штурхнуў Краеўскага за плячо. І што вы на тое?

— Гэта немагчыма, таварыш Яўленка. Маю сваіх людзей у міністэрстве, нешта мусіла б да мяне дайсці,— няпэўна запратэставаў Краеўскі.

— Сваіх людзей,— пагардліва працадзіў генерал. Сваіх людзей там даўно ўжо мае Кішчак. Можа, чулі пра яго? Гэта такі сабака Ярузэльскага,— іранізаваў Яўленка.

— Таварыш Яўленка,— разнерваваўся ўрэшце Краеўскі,— я не дзіця. Навошта вы ўсё гэта мне гаворыце, а яшчэ і ўжылі пароль "Косця", каб спаткацца са мной? Давайце проста з моста.

— Проста з моста? Няхай так, таварыш Краеўскі. На размову з вамі я ўпаўнаважаны непасрэдна таварышам Андропавым,— ён прыпыніўся, каб праверыць, які эфект выклікалі ягоныя словы.— Таварыш Андропаў страціў давер да Ярузэльскага і сёння на ягоным месцы жадаў бы бачыць вас. Падобна мысляць і таварышы Усцінаў з Горбавым, але, верагодна, супраць гэтага будуць іншыя сябры Палітбюро. Аднак калі б атрымалася паказаць, што сітуацыя ў Польшчы выходзіць з-пад кантролю, дык справа пайшла б значна хутчэй. Ці трэба гаварыць далей?

— Калі ласка, гаварыце. Калі, як вы казалі, Ярузэльскі і Кішчак хаўрусуюцца,— рызыкнуў ён вострым словам,— з антысацыялістычнымі сіламі, трэба дзейнічаць,— падштурхнуў ён Яўленку да працягу размовы.

"Рыба праглынула кручок, цяпер трэба асцярожна пацягнуць",— падумаў генерал.

— Так, але як паказаць, што Ярузэльскі страчвае ўладу ў краіне? Апазіцыя суцішаецца, людзі меней страйкуюць, сітуацыя нармалізуецца. Тут быў бы патрэбны нейкі стрэс, разумееце.

— Можна было б, напрыклад, арганізаваць спробу замаху на Валенсу і вывесці след на Кішчака,— ціха даказаў Краеўскі, адкінуўшы ўсялякую асцярожнасць. Узнялося б усё Прыбярэжжа, а за ім — уся Польшча.

— Прыбярэжжа яшчэ не ўся Польшча. Досыць будзе адсячы сувязь, як у Гданьску, і правесці аперацыю суцішэння — і няма клопату,— генерал захапіўся накірункам размовы.— Гэтага недастаткова.

Калі гэтага замала, дык што ж больш? Сёння ў Польшчы няма нікога, хто ўзбудзіў бы большую істэрыю тлумаў,— пераконваў Яўленку сакратар.

— Сапраўды няма?

Нешта ў голасе Яўленкі насцярожыла Краеўскага. Ён узяў Яўленку за локаць, змусіўшы затрымацца на сцежцы. Цяпер глядзелі проста ў вочы адзін аднаму.

— Кажыце.

— Папа,— ціха сказаў Яўленка — Папа хутка будзе ў Польшчы.

(Працяг будзе).

Пераклад з польскай
У. ПАНАДЫ.

Падпіска-93. Наш індэкс 63129

Інфа-крым

"ШКОЛЬНАЯ" ГІСТОРЫЯ

З пачаткам новага навучальнага года павялічылася колькасць злачынстваў супраць дзяцей.

У мінулым выпуску "Інфа-крыма" мы паведамлялі пра згвалтаванне 7-гадовай дзяўчынкі ў адным з мінскіх мікрараёнаў. Днямі аналагічнае злачынства адбылося ў Пастаўскім раёне. Незнаёмы хлопец заманіў у дом дзяўчынку-першакласніцу і надругаўся над ёй. На гэты раз злачынца — п'яны дзевяцікласнік — устаноўлены.

САМАСЁЛАЎ — "ПАД КОРАНЬ"?

Адміністрацыйныя меры да тых, хто не жадае пакідаць забруджаныя радыяцыяй тэрыторыі, шкадуючы сваю гаспадарку і ўвогуле, "абжытае", вырашыла прымаць нядаўняя нарада ў Гомельскім аблвыканкаме, праўда, рашэнне павінен яшчэ зацвердзіць урад.

ТОЛЬКІ ЛІЧБЫ

За сем месяцаў бягучага года на Беларусі ўчынена 370 забойстваў і замахаў. Больш чым 40 працэнтаў з іх — бытавыя.

Па ацэнках начальніка Упраўлення крымінальнага вышуку МУС РБ В. Казлова, у рэспубліцы ўсё хутчэй кансалідуюцца раней судзімыя, рэцыдывісты і цэлыя групы.

На працягу апошніх 8 месяцаў на іх рахунку звыш пяці тысяч крымінальных злачынстваў і 76 наўмысных забойстваў...

ДЗЯЎЧЫНКА-ЗАБОЙЦА

— Мяне яшчэ здзівіла, што такая невялікая дзяўчынка зарэзала такога вялікага хлопца,— адзначыў на допыце ў следчага ўрач "хуткай дапамогі", выкліканай на месца здарэння.

У кватэру Вольгі Ш. Вадзім С. прыйшоў без запрашэння, п'яны. Зрэшты, ні першая, ні другая акалічнасці нікога з тых, хто знаходзіўся там, асабліва не здзівіла. У іх вялікай кампаніі паўсяброў-паўсуседзяў адносіны былі спрошчаныя максімальна.

Дакладна гэтак жа, без асаблівых эмоцый, адрэагавалі маладыя людзі і на тое, што Вадзім насільна зацягнуў у адзін з пакояў Вольгіну сяброўку Іру Р. Нават калі дзяўчына пачала даволі гучна клікаць на дапамогу, ніхто з хлопцаў, якія былі на той час у кватэры, не палічылі патрэбным адарвацца ад тэлевізара. Сама ж Вольга прадпрыняла некалькі спроб вызваліць сяброўку ад надакучлівага кавалера. Спачатку пры дапамозе швабры, потым — узброіўшыся бацькоўскім гаечным ключом. Але кожны раз Вадзім, лёгка вырваўшы з рук гаспадыні дома прылады "перавыхоўвання", выштурхоўваў яе за дзверы. Страціўшы надзею вызваліць сяброўку, Вольга накіравалася на кухню мыць посуд. Неўзабаве туды з'явіўся Вадзім. Схапіў груба дзяўчыну за каўнер:

— Ну, што вылузвалася?

Вольга развярнулася да С. тварам і ўваткнула ў яго вялікі кухонны нож.

Сябры, якія адарваліся, нарэшце, ад тэлевізара, выклікалі "хуткую дапамогу". Па дарозе ў бальніцу Вадзім памёр.

— Я не хацела яго забіваць,— будзе сцвярджаць на допыце Вольга Ш., дзесяцікласніца адной са школ Барысава.

Так, наўмысным, падрыхтаваным — у сугуба юрыдычным сэнсе слова — забойства гэтае не было. Але яно было падрыхтавана, прадвызначана ўсім стылем жыцця людзей, сярод якіх праводзілі большую частку свайго часу Вольга і Вадзім.

— За Вольгай Ш. я нічога дрэннага не заўважыў. Яна нармальны чалавек. Пра Вадзіма С. нічога дрэннага сказаць не магу. Ён быў нармальны чалавек,— сведчыў на допыце ў міліцыі адзін з відавочцаў здарэння.

Яго паказанні, нібы дзве кроплі вады, падобныя на паказанні астатніх сведкаў — не толькі па фактычным матэрыяле, але і па сваёй лексіцы. Гэтым слоўцам "нармальны" кожны быццам вычэрпваў сваё меркаванне аб характарах, чалавечых якасцях і забітага, і той, якая забіла.

І ва ўсім, што адбывалася тады ў кватэры Ш., ні адзін з іх, безумоўна, таксама не знаходзіў нічога дрэннага. Для гэтых людзей нармальна папросту натоўпам набівацца ў чужую кватэру. Нармальна не цікавіцца думкай гаспадароў пра дарэчнасць твайго знаходжання ў ёй, нармальна разлічваць на безадмоўную згоду дзяўчыны ў адказ на тваё патрабаванне інтымнай блізкасці. Нармальна абыякава назіраць насілле аднаго з тваіх знаёмых над воляй другога. Нармальна з дня ў дзень сустракацца з людзьмі, да якіх не адчуваеш ніякіх добрых пачуццяў, і каму ты сам таксама абсалютна абыякавы.

Ці тут чакаць узаемнага разумення? Ці тут разлічваць на ўзаемнае цярпенне? Вольга проста не бачыла іншага спосабу зрабіць "так, каб да яго дайшло", акрамя, як усадзіць нож у грудзі крыўдзіцеля.

— Я ніколі не думала, што мая дачка можа забіць чалавека. У яе рамантычная, паэтычная душа, яна любіць жывёл,— расказвала следчаму маці Вольгі Надзея Рыгораўна Ш.

Нібы нейкую процівагу таму, што зрабіла Вольга, прыгадваюць захопленасць дзяўчыны літаратурай і мастацтвам і яе школьныя настаўнікі: "Наведвала драматычны гурток", "выразна чытае вершы", "добра валодае як вуснай, так і пісьмовай мовай", "прымала актыўны ўдзел у дыспутах і семінарах па літаратуры". Але, відаць, для таго, каб сцвярджаемыя вялікай літаратурай ідэалы зберагалі чалавека ў яго паўсядзённым жыцці, мала ўдзельнічаць у драмгуртку і выступаць на класных дыспутах. Жаночы гонар, мужчынская годнасць, альтруізм, вернасць, здольнасць разумець, даравваць, спачуваць — неарганічна і нават смешна было б прымяраць усё гэта да таго асяроддзя, у якім яна жыла. У ім былі зусім іншыя вымярэнні, іншыя каштоўнасці. Але дзе была сапраўдная Вольга? Думаю, і там, і тут. Хаця, магчыма, у апошні час гэта раздвоенасць пачала яе абцяжарваць. І маці, і настаўнікі адзначаюць неўласцівую раней дзяўчыне панурасць, імкненне пабыць адной, што з'явіліся у апошні год. Ды, на жаль, ніхто з іх далей пазіцыі назіральнікаў так і не прасунуўся.

Менавіта сям'я магла стаць той апорай, дзякуючы якой дзяўчына набыла б унутраную раўнавагу, цвяроза і сумленна ацаніла б сваіх сяброў з іх прымітыўнасцю, вульгарнасцю, грубасцю.

Але сям'і было не да яе: цяжка захварэў бацька, яму зрабілі анкалагічную аперацыю, перавялі на інваліднасць. На жаль, гора не зблізіла іх усіх: бацькоў і дзяцей, не аб'яднала, а яшчэ больш аддаліла, зрабіла раздражнёнымі, чужымі.

Сярод непаўналетніх злачынцаў-юнакоў, хаця і ў меншасці, але ёсць дзеці з сем'яў, у якіх па агульнапрынятых мерках усё добра. Непаўналетнія злачынцы-дзяўчаты амаль усе з нешчаслівых сем'яў. Відаць, жаночая прырода больш моцна супраціўляецца загане. І тым не менш, вось ужо некалькі гадоў "дзявочая злачыннасць" у нашай краіне няўхільна расце. Чатырнаццаці-семнаццацігадовыя істоты ўваходзяць у склад злачынных груповак, становяцца забойцамі нованароджаных дзяцей, удзельнічаюць нават у групавых згвалтаваннях.

Вядомы псіханеўролаг, прафесар Андрэй Лічко лічыць, што праявы жорсткасці падлеткаў, якія так пачасціліся ў апошнія гады, не што іншае, як праекцыя іх адносін да бацькоў. "Але гэта не традыцыйны канфлікт бацькоў і дзяцей. Тут штосьці якасна іншае,— піша вучоны.— Можа, рэакцыя ў адказ на дэфіцыт бацькоўскага пачуцця, эмацыянальнае адарванне..."

Спачатку эмацыянальнае адарванне, потым эмацыянальнае атупленне. Але ж менавіта яно і ляжыць у аснове любога злачынства.

У адной з крымінальных спраў, якая датычыла ўдзелу дзвюх мінскіх школьніц у крадзяжы, мне сустрэўся досыць жудасны па сутнасці сваёй дакумент. Гэта даведка, падпісаная старшым следчым аддзела Мінскага РАУС А.В. Радкевічам: "К. Святлана Аляксандраўна, маці абвінавачваемай К. Наталлі, неаднаразова выклікалася ў следчы аддзел Мінскага РАУС для допыту ў якасці сведкі з наступным прызнаннем законным прадстаўніком непаўналетняй абвінавачваемай. Аднак на допыт не прыбыла і па тэлефоне заявіла, што лёс дачкі ёй абыякавы, і няхай тая сама за сябе адказвае".

Няцяжка здагадацца, што свавольная, не надта працавітая, ярыстая Наташа стварыла для сваёй маці масу нязручнасцей, даставіла нямала горкіх перажыванняў. Але ж хіба па-людску адмовіцца ад сваёй дачкі ў, магчыма, самы крытычны момант яе жыцця. Велікадушнасць ніколі не бывае непедагагічнай. І хто ведае, калі б аказалася маці напярэдадні суда побач з дачкой, магчыма, і аднавілася б разарваная душэўная сувязь паміж імі, магчыма, і магла б кінуць бязладнае жыццё дзяўчына, адчуўшы падтрымку роднага чалавека.

Між тым, і саміх бацькоў маладалетніх злачынцаў сёння ёсць усе падставы пашкадаваць. І, можа, адмова з'явіцца да следчага маці непаўналетняй Наташы К. — не столькі сведчанне абыякавасці жанчыны да лёсу дачкі, колькі распіска ва ўласным бяссіллі. Хто ж дапаможа ім, паўналетнім, але бязмерна стомленым, разгубленым, тым, хто баіцца ўласных дзяцей? На хворае грамадства, на дзяржаву, якая не спраўляецца з самымі надзённымі эканамічнымі праблемамі, надзея слабая. Дапамагчы сабе могуць толькі яны самі. Як?

Ёсць у Злучаных Штатах Амерыкі такія цудоўныя аб'яднанні, як групы сама- і ўзаемадапамогі. Іх ідэя гранічна простая. У кожнай групе збіраюцца людзі, аб'яднаныя аднолькавым няшчасцем. Яны валодаюць падобным вопытам, перажылі падобныя ўзрушэнні. У групу "Цяжкая любоў" уваходзяць бацькі, якія згубілі кантакт з уласнымі дзецьмі — юнымі наркаманамі, злачынцамі, тымі, хто рана прыахвоціўся да алкаголю. Разам не толькі лягчэй перажываць нягоды, але і пераадольваць іх. Разам лягчэй змагацца за юныя душы. І потым, наіўна ж думаць, што вырастаючы чалавек можа паверыць у нейкія абстрактныя ідэалы, калі вакол сябе бачыць толькі раўнадушша і бруд. Самае спрыяльнае асяроддзе для ўспрыняцця ідэі дабра — гэта дабро, якое ствараецца на тваіх вачах.

Галіна ПШОНІК.

Каментарый старшага пракурора аддзела Генеральнай пракуратуры Рэспублікі Беларусь Аляксандра Уладзіміравіча ІВАНОЎСКАГА:

— Сапраўды, апошнім часам у рэспубліцы павялічылася колькасць злачынстваў, у якіх удзельнічаюць маладыя жанчыны і дзяўчыны-падлеткі. Так, напрыклад, у мінулым годзе і ў першай палове сёлетняга так званая "дзявочая злачыннасць" склала 6% ад колькасці злачынстваў, вінаўнікамі якіх з'явіліся непаўналетнія ўвогуле. А гэта значыць, што кожны год 400 непаўналетніх грамадзянак Рэспублікі Беларусь уступаюць у канфлікт з законам.

Не так ужо і шмат, на першы погляд? Але ж гутарка ідзе пра тых, каго спрадвеку лічылі лепшай палавай чалавецтва і хто па сваёй прыродзе прадвызначаны перадаваць эстафету маральнасці ад пакалення да пакалення. Перакананы: менавіта з абыякавасці сям'і да пытанняў маралі пачынаецца фарміраванне ў маладзейшых яе членаў злачыннай псіхалогіі. Цікавасць толькі да сябе самога, спажывецкія адносіны да ўсяго іншага — бацькоў, кахання, грамадства — абумоўліваюць большасць процiпраўных дзеянняў.

Асноўная катэгорыя "дзявочай злачыннасці" — крадзеж. Але, на жаль, мы ўжо ведаем нямала выпадкаў, калі дзяўчаты "праходзілі" па крымінальных справах, якія ўражваюць сваёй жорсткасцю, у тым ліку і бессэнсоўнай. І тэндэнцыя гэта не можа не хваляваць.

Непакоіць той факт, што многія дзяўчаты, якія ўчынілі злачынствы ўпершыню і засталіся дзякуючы гуманнасці нашага правасуддзя на волі, не раскайваюцца па-сапраўднаму, працягваюць ранейшы спосаб жыцця і ў выніку ўсё ж трапляюць у зняволенне. Таму неабходна, каб маладыя людзі (не толькі дзяўчаты, зразумела), якія ўпершыню пераступілі закон, але атрымалі тэрмін пакарання ўмоўна, пастаянна знаходзіліся ў полі ўвагі грамадскасці і праваахоўных органаў.

Магія прыгажосці

«ВІЗІТНАЯ КАРТКА» ЖАНЧЫНЫ —

гэта яе рука. Згадзіцеся, нярэдка пры знаёмстве нам хочацца, каб у полі зроку субяседніка як мага менш знаходзіліся нашы рукі, бо на мезенцы правай лак крыху абадраўся, і на далонях чамусьці лупіцца скура. Рукі патрабуюць не меншага догляду, чым твар. Ларыса Васільеўна Лабуціна, майстар міжнароднага класа па дэкаратыўнай касметыцы, прыязна згадзілася падзяліцца сваім вопытам з чытачамі "Чырвонай змены".

* * *

Не падмяняйце рукамі сродкі і прылады для мыцця і чысткі. Не саскрабайце пазногцямі плямы на адзенні, кавалачкі пластыліну або воску калі мыеце падлогу, не выкручвайце шрубкі з расхістанай мэблі. Для гэтага ёсць скрабалкі, шчоткі, адвёрткі.

Здаровыя пазногці — гэта перш за ўсё дастатковая колькасць вітаміну "А" ў арганізме (морква, памідоры, абрыкосы) і "Д" (дрожджы, сметанковае масла, малако, жаўток). Калі пазногці ломяцца і слаяцца, прымайце па адной сталовай лыжцы разведзены жэлацін, увядзіце ў свой рацыён розныя жэле і заліўныя прадукты.

Калі скуру твару карысна пакідаць крыху вільготнай пасля ўмывання, то скуру рук трэба старанна выцірадь і абавязкова змазваць пажыўным тлустым крэмам. Асабліва зімой перад выхадам на вуліцу.

Скура рук пакутуе і летам ад моцнага сонца, таму дабаўце да асноўнага догляду і ўвільгатняльны крэм.

Крэм для рук можна замяніць і крэмам для твару. Асабліва ён будзе добры, калі дабавіць некалькі кропель лімоннага соку.

Масажыраваць рукі крэмам трэба ад кончыкаў пальцаў да кісці, а затым да запясця (па прынцыпу нацягвання тонкіх пальчатак).

Калі рукі загрубелі, то трэба правесці комплекс лекавых працэдур, але не адкладвайце гэтага, спасылаючыся на тое, што "няма часу" або "дзе ўзяць лішнія прадукты". Паверце, усё гэта ўжо ёсць, а пры няведанні прападае ў вашым доме.

1. Вы адварылі бульбу. Адвар астудзіце, пераліце ў міску. Апусціце абедзве рукі на 7—10 хвілін, памасажыруйце кожную костачку і затым, не абмываючы, насуха прамакніце і нанясіце крэм.

2. Тое ж самае зрабіце з любым адварам агародніны, напрыклад, капусты, ці адварам траў або з растворам марской солі.

3. Сталовую лыжку любой кашы, прыгатаванай па ўсіх правілах кулінарыі, развядзіце сталовай лыжкай гарачай вады і над міскай натрыце, хутчэй "намыльце" ёй рукі, расціраючы загрубелыя месцы. Праз 2—3 хвіліны змыйце цёплай вадой і нанясіце крэм.

4. Тое ж самае зрабіце з рэшткамі вадкага цеста (напрыклад, для бліноў).

5. Нанясіце на рукі крыху цёплага алею. Прамасажыруйце не толькі скуру на кісцях рук, але асабліва старанна валік пазногця, пазногцевае ложа і акуратна адсуньце надскурку лапаткай.

6. Памятайце, пазногці, скура, валасы не любяць шчолач, а любяць кіслату. Націрайце пазногці пры магчымасці кавалачкам агурка, лімону, ці любых кіслых ягад (клубніцы, парэчкі), змывайце слабым растворам воцату. Асабліва важна нейтралізаваць дзеянне шчолачы пасля карыстання мыйнымі сродкамі.

Пры жаданні вы можаце зрабіць маску для рук. Развядзіце кашку з любой мукой, лепш іржаной або аўсянай, 1 ст. лыжку на 1 ст. лыжку гарачай вады ці малака. Дабаўце 1 ст. лыжку алею, 1 ч. лыжку лімоннага соку і 1 ч. лыжку гліцэрыны.

Цяпер нанясіце маску на ўсю паверхню кісцей рук, абгарніце кожную руку ў поліэтыленавы пакет, заматайце ручнікам. Праз 20 хвілін змыйце, вытрыце і змажце крэмам.

Свой туалет жанчына заканчвае, калі наносіць духі. У апошні момант мы наносім духі на локцевым згібе і запясці. Неабходна, каб пах крэму на руках не перабіў пах духоў. Можна знайсці выйсце! У бляшанычку крэму для рук дабаўце 2—3 кроплі духоў.

Цяпер з такімі рукамі вам не будзе дыскамфортна ні ў якой сітуацыі.

Жанна ПАЦЕЕНАК.

СПАТКАННЕ З "АЛЕКСАНДРЫНАЙ"

Яно можа стаць штодзённым, калі Вы прыйдзеце дзевятнаццатага ці дваццаць першага верасня ў аўдыторыю 64 па вул. Б.Хмяльніцкага,9.

Школа здароўя і прыгажосці "Александрына" задумвалася спачатку для падрыхтоўкі удзельніц конкурсаў мадэляў. Але чаму падцягнутымі павінны быць адзінкі з доўгімі нагамі і смазлівымі тварамі? Было вырашана — прыгажосць і здароўе — у масы! І школа пачала прымаць усіх жадаючых.

А жадаючых звычайна 60—80 чалавек. Узрост не мае значэння. "Калі жанчына за трыццаць не адчувае дыскамфорту побач з васемнаццацігадовымі, то якія могуць узнікаць праблемы?" — лічыць дырэктар школы Наталля Анатольеўна Шчурава.

Праграма разлічана на тры месяцы. Больш усяго ўвагі надаецца спартыўным заняткам, для якіх ёсць усе ўмовы (школа арандуе спарткомплекс Беларускай палітэхнічнай акадэміі). Два разы ў тыдзень дзяўчаты займаюцца амерыканскай аэробікай. Але гэта не адзін і той жа, раз і назаўсёды вывучаны комплекс, а пастаянна аднаўляемы. Пасля заняткаў аэробікай дзяўчатам прапануецца басейн. Калі хто не ўмее плаваць, гэта не перашкода. Плаванню навучаць.

Раз у тыдзень — заняткі харэаграфіяй. Каб выпрацоўвалася паходка і пастава, бо можна займацца штодзённа спортам, "накачаць" мышцы, але як увайсці ў спартыўны зал кручком, так кручком і выйсці.

Дзяўчаты праходзяць курс псіхалогіі — культура зносін. І гэта вельмі важны, патрэбны прадмет. Некаторым набытыя веды дапамаглі зберагчы сям'ю, камусьці — пазбавіцца комплексаў.

Прафесіянал-касметолаг вядзе курс "Сучасны макіяж", прычым кожная з вучаніц можа мець цыкл індывідуальных заняткаў.

Вельмі цікавыя лекцыі па гісторыі касцюма чытае мастацтвазнаўца Беларускага цэнтра моды.

Ну а праз некаторы час навучання, выхаванцы "Александрыны" могуць паспрабаваць сябе на подыуме БЦМ у паказе мадэляў адзення зімова-васенняга сезону.

Праграма навучання ўвесь час карэктыруецца. З верасня, напрыклад, уведзены новы прадмет — асновы этыкету.

Займаюцца ў школе ў асноўным студэнткі, вучаніцы старэйшых класаў. За тры месяцы паспяваюць пасябраваць і паміж сабой, і з выкладчыкамі, на развітальных балях бывае нават сумна. Некаторыя дзяўчаты паўтараюць курс навучання, большая ж частка працягвае займацца амерыканскай аэробікай ці наведваць басейн пры школе здароўя і прыгажосці.

І што такое ў наш час паўтары тысячы за тры месяцы навучання? Не такая ўжо высокая цана.

Школа здароўя і прыгажосці зноў запрашае ўсіх і кожнага.

Вы спяшаецеся на спатканне? "Александрына" прызначае яго а адзінаццатай дзевятнаццатага верасня і а васемнаццатай гадзіне дваццаць першага.

П. КРЫЛОВА.

КЛУБ ДЗЕЛАВЫХ ЖАНЧЫН

"...ЯК ВЫ МЯНЕ НАПАЛОХАЛІ!"

Што рабіць, калі начальнік настойліва прапануе вам "павячэраць у рэстаране ці сустрэцца ў выхадны?"

Каму, як не пераможцам конкурсу дзелавых жанчын, што праходзіў у Нью-Йорку, Ляцыцыі Болдрыдж і Юдзіфі Марцін, даваць парады пра тое, як ветліва, але цвёрда пазбавіцца ад надакучлівых заляцанняў мужчын на рабоце?

Ляцыцыя: – Гэта не той выпадак, калі трэба быць асабліва ветлівай. Не бойцеся заявіць шэфу, гледзячы прама ў вочы: "Мне падабаецца працаваць у вас, але спатканне з вамі ў непрацоўны час не ўваходзіць у мае абавязкі". Пастарайцеся пры гэтым выглядаць вельмі сур'ёзнай дзелавой жанчынай, якой няма калі займацца дробязямі.

А як растлумачыць мужчынам, якія сядзяць з вамі ў адным кабінеце, што вам непрыемныя калектыўныя абмеркаванні эратычных фільмаў, пераказы сексуальных сноў і да т.п.? Ляцыцыя дае параду:

– Падлавіце момант, каб застацца адзін на адзін. "Ты так горача рэагуеш на гэтыя тэмы! У цябе ёсць праблемы? Па-сяброўску раю звярнуцца да ўрача". Калі ж гэта не дасць станоўчых вынікаў, не саромейцеся звярнуцца за дапамогай да загадчыка аддзела.

І яшчэ адно пытанне: "Што рабіць, калі начальнік лічыць магчымым пагладжваць вас па таліі, нізка схіляцца да вас, калі вы сядзіце за сталом?"

Адказ Юдзіфі:

– Існуе цудоўны спосаб спыніць гэта раз і назаўсёды. Дастаткова толькі ўздрыгнуць, адскочыць убок і гучна ўскрыкнуць: "О, Божа! Як вы мяне напалохалі!"

Па матэрыялах друку.

Сёння ў "Чырвонцы" – своеасаблівая прэм'ера. Мы аднаўляем спартыўную рубрыку, у якой будзем знаёміць вас з навінамі, якіх наш чытач у апошні час быў, на жаль, пазбаўлены. Спадзяёмся, што вам будзе цікава даведацца пра спартыўныя падзеі менавіта са сваёй газеты. На спартыўнай старонцы мы будзем расказваць у першую чаргу пра падзеі ў гульнявых відах, безумоўна, самых папулярных. Не абыдзем увагай і найбольш значныя поспехі беларускіх спартсменаў ва ўсіх астатніх відах. Ну што, пачнём?

ЛІК НА ТАБЛО

* * *

Не так даўно, у пачатку верасня, стартавалі гульні ў Міжнацыянальнай хакейнай лізе. У барацьбу за Кубак лігі ў складзе Заходняй зоны ўступіла і мінскае "Дынама". Ледзьве вярнуўшыся з насычаных шматлікімі гульнямі і доўгімі пераездамі замежных вандраванняў, каманда згуляла першыя чатыры гульні на сваёй пляцоўцы ў межах гэтых спаборніцтваў, адабрала ў сапернікаў — "Рыгас Старс" і Санкт-Пецярбургскага "СКА" — толькі палову ачкоў і зноў ад'ехала на аўтобусе ў Германію. З чарговага замежнага турнэ каманда вернецца хутчэй за ўсё "са шчытом", чаго пакуль у яе не атрымліваецца зрабіць ва "ўнутраных" (хаця гэта слова не адпавядае статусу Міжнацыянальнай хакейнай лігі) спаборніцтвах. На жаль. Але пажывём — убачым?

* * *

У вялікім тэнісе адбыўся чарговы турнір "вялікага шлема" — адкрыты чэмпіянат ЗША. У парным разрадзе былыя неразлучніцы Наталля Зверава і Ларыса Саўчанка-Нэйланд "разбілі" другую пару, якая летась перамагла на "Ралан Гаросе", — амерыканка Джыджы Фернандэс і чэхаславацкая тэнісістка Яна Новатна тады гулялі разам, — і сустрэліся ў фінале па розныя бакі сеткі. Перамогу атрымалі Зверава і Фернандэс, з чым мы шчыра віншуем нашу зямлячку!

* * *

Тыдзень таму адбыўся чарговы тур другога Нацыянальнага чэмпіянату Беларусі. Цэнтральнай яго сустрэчай, як гэта здараецца часцей за ўсё ў чэмпіянаце, стаў матч з удзелам мінскага "Дынама". Чэмпіёны прымалі на сваім полі бабруйскі "Трактар" і ледзь вырвалі перамогу ў сапернікаў, якія змагаліся на роўных. Пераможны мяч забіў Валерый Вялічка. Дарэчы, бабруйскі клуб чакае ў хуткім часе змена гаспадара, а з ёй, зразумела, і змена назвы. "Бярэзіна" — хутчэй за ўсё так будзе называцца бабруйская каманда. З іншых вынікаў адзначу першае ачко, якое заваяваў жодзінскі "БелАЗ", згуляўшы дома ўнічыю (1:1) з мінскім "Тарпеда". У мінчан, дарэчы, гэта пятая нічыя пры толькі адной зафіксаванай перамозе.

Але галоўнай футбольнай падзеяй тыдня, безумоўна, стала свята, прысвечанае дзесяцігоддзю перамогі мінскага "Дынама" ў чэмпіянаце СССР, якое адбылося ў панядзелак на галоўным стадыёне рэспублікі і якому прысвечаны галоўны матэрыял на нашай старонцы.

* * *

І яшчэ аб футболе. У сераду адбыліся першыя матчы пачатковых кругоў еўракубкаў. Ваш карэспандэнт пабываў у Кіеве, дзе мясцовае "Дынама" прымае венскі "Рапід". Чаму мы аддалі перавагу менавіта гэтай сустрэчы? Зразумела, вы ўжо здагадаліся! У саставе "Рапіда" гуляе наш зямляк Аляксандр Мятліцкі. Расказ аб матчы і размова з Аляксандрам — у наступным нумары. А венскі "Рапід", дарэчы, згуляў перад гэтым матч розыгрышу Кубка Аўстрыі ў Айзенштаце з аднайменнай камандай трэцяй лігі і перамог 1:0. Саша ў гэтым матчы не гуляў з-за траўмы, але ў Кіеве павінен быў выйсці на поле. Зрэшты, вернемся да гэтай тэмы праз тыдзень.

КАЛІ КЕБІЧ ПРЫХОДЗІЦЬ НА СТАДЫЁН?

Матч, што адбыўся ў панядзелак на мінскім стадыёне "Дынама", безумоўна, прэтэндуе на тое, каб стаць галоўнай футбольнай падзеяй года ў рэспубліцы. Прынамсі, пакуль на галоўнай арэне не адбудзецца сустрэча, у якой зборная Беларусі будзе прымаць каманду ўзроўню зборных Германіі ці Даніі, у гэтага спартыўнага свята не будзе канкурэнтаў. У гэты вечар на стадыёне адбылося столькі падзей, кожная з якіх была б вартая асобнай размовы, калі б адбылася ў іншы час і ў іншых абставінах, што сярод іх нават цяжка вылучыць першы матч нацыянальнай зборнай Рэспублікі Беларусь! Аб'ядноўвала гэтыя падзеі адно — самае галоўнае. Прысвечана свята было дзесяцігоддзю гістарычнай перамогі мінскага "Дынама" ў чэмпіянаце СССР 1982 года.

Здзейснілася амаль немагчымае: у час, калі праходзяць чэмпіянаты Беларусі, Украіны, Расіі ў розных лігах, дзе амаль усе дзеючыя асобы заняты ў ролях трэнераў і ігракоў, сабралася ўся залатая каманда, за выключэннем бадай што Сяргея Алейнікава і Ігара Бялова. Ці будзе залішнім, калі я зноў разам з усімі паўтару іх прозвішчы. Кожнае з іх — сапраўднае імя ў спорце. Пра такіх кажуць: жывыя легенды... Юрый Пудышаў, Міхаіл Вяргеенка, Сяргей Бароўскі, Юрый Курнянін, Віктар Шышкін, Юрый Трухан, Людас Румбуціс, Валерый Мельнікаў, Сяргей Гоцманаў, Андрэй Зыгмантовіч, Ігар Гурыновіч, Пётр Васілеўскі, Георгій Кандрацьеў — усе яны, за выключэннем Міхаіла Нікіфаравіча, да таго ж галоўнага трэнера каманды-саперніцы, выйшлі на поле. Разам з імі — тагачасныя дублёры Юрый Курбыка, Сяргей Гоцманаў. На броўцы прастаяў увесь матч траўміраваны Віктар Сокал. Не прыехалі, на жаль, Мятліцкі і Радзёнак. Дзетак Аляксандра Пракапенкі і Віктара Янушэўскага запрасілі зрабіць першы сімвалічны ўдар па мячы. Трэнерскі састаў сабраўся ўвесь: Эдуард Васільевіч Малафееў, Веньямін Уладзіміравіч Арзамасцаў, Іван Іванавіч Савосцікаў, Міхаіл Ільіч Цэйцін, Васіль Максімавіч Дзмітракоў, Анатоль Іванавіч Усенка, Леанід Міхайлавіч Васілеўскі. Шмат імён яшчэ было названа, бо шмат людзей уносілі частку душы ў агульную перамогу.

І, безумоўна, не было б той славутай каманды, калі б ёй не папярэднічалі дзве не менш славутыя: мінскі "Спартак" узору 1954 і "Дынама" ўзору 1963. Тыя, хто змог прысутнічаць у той вечар на стадыёне з "бронзавых саставаў", былі паўнапраўнымі ўдзельнікамі свята.

Юбіляраў павіншавалі яшчэ нават у раздзявальнях члены ўрада В.Кебіч, П.Краўчанка і У.Рыжанкоў.

Перад матчам былі ўручаны залатыя медалі першага Нацыянальнага чэмпіянату Беларусі мінскім дынамаўцам узору 1992. Вось так, адным радком пра важнае.

Зрэшты, пра сам матч. Лік у ім атрымаўся, як заўважыў потым Міхаіл Вяргеенка, адпаведны — 1:1. Усе галы былі праведзены ў другім тайме, калі, правёўшы ўсяго тры замены, ветэранам процістаяў... цалкам іншы, чым у першым, склад зборнай Беларусі. Спачатку Бараноўскі "распячатаў" вароты Курбыкі, а потым за знос Гоманава ў штрафной галоўны арбітр матча Генадзь Карпенка (дарэчы, яму дапамагалі Валерый Сяменаў і Аляксей Ромін) паказаў на адзінаццаціметровую адзнаку. Дуэль Зыгмантовіч — Шанталосаў скончылася перамогай першага. Дарэчы, Валерый Шанталосаў пакуль першы з "легіянераў" у нашай зборнай. Вось такі баявы, з дзвюма нават жоўтымі карткамі атрымаўся футбол. І вельмі прыгожы!

Пасля матча на стадыёне панавала агульная эйфарыя. Героям матча фірмы-спонсары ўручылі самыя розныя сувеніры, самым "важкім" сярод якіх аказалася статуэтка футбаліста, падораная прэзідэнтам Італа-Беларускай гандлёвай палаты Джузэпэ Курці.

Дарэчы, размовай з гэтым сеньёрам я закончу гэты матэрыял. Не таму, што замежны госць быў галоўнай дзеючай асобай гэтай сустрэчы. Проста гэты погляд на падзеі з іншага боку, і можа з яго вуснаў некаторыя словы, якія мы палічылі банальнымі, асэнсуюцца намі па-новаму.

— Мне сёння сапраўды ўсё вельмі спадабалася,— сказаў сеньёр Курці.— Спорт — гэта штосьці высокае, як музыка. Праблемы, якія ў вас узнікаюць, штодзённыя, але спорт агульначалавечы, ён над жыццём. І гэта вельмі важны занятак для моладзі. Моладзь павінна займацца спортам, каб вырасці ў сапраўдных людзей фізічна і духоўна. Я закаханы ў футбол. Хаця ў мяне тры дачкі, але яны разам са мной наведваюць усе матчы маёй каманды. У маёй футбольнай школе 150 хлопцаў, і, вы ведаеце, я ўпэўнены, што яны не пойдуць на вуліцы па наркотыкі.

Я ўбачыў сёння вашу зборную, і хаця мне падабаецца гульня многіх ігракоў, яна гуляе не ў італьянскай манеры, гульня яе больш павольная. У Італіі футбол больш жорсткі, рухомы і дынамічны, і вашы футбалісты ў італьянскіх камандах маюць праблемы. Але я вельмі хачу, каб ваш Сяргей Герасімец гуляў у маёй камандзе.

Я прэзідэнт клуба "Вадэээ" з невялікага гарадка Сант-Анджэла ін Вада, у ім толькі тры з паловай тысячы жыхароў. Але ў аматарскім чэмпіянаце Італіі ёсць толькі тры каманды, якія амаль адзінаццаць гадоў гуляюць у ім, не саступіўшы ў ніжэйшы дывізіён. Мая каманда сярод гэтых трох. Калі за нас будзе гуляць Сяргей, мы абавязкова станем першымі.

Мы спадзяёмся, што хутка да нас у Італію прыедзе мінскае "Дынама". А з Леанідам Гараем мы паспрачаліся на вячэру, якую арганізуе прайграўшая каманда. Мы павінны перамагчы 3:0.

Вось так! Ад сябе яшчэ дадам, што Леанід Паўлавіч з гэтай думкай не пагадзіўся і запэўніў, што з гэтым жа лікам пераможа "Дынама". Пачакаем выніку...

Старонку падрыхтаваў спартыўны аглядальнік **Яўген ПУЧКОЎ.**

Фота Сяргея Брушко.

ХАТНІ ЭКРАН

21, панядзелак

Беларускае тэлебачанне

◆ 15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. "Плач перапёлкі". Тэл. дзевяцісерыйны маст. фільм. 5-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне – школе. Музыка і спевы. 4-ы клас. "Цудоўная палітра жыцця". Адлюстраванне жыцця народа ў музыцы.
◆ 16.55. Экран дзіцячага фільма. "Такія сімпатычныя ваўкі". Тэл. маст. фільм.
18.00. Тэл. дак. фільмы "Паэзія садоў", "Экспазіцыя".
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. "Званіца". Мастацка-публіцыстычная праграма. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай).
20.10. "Сычуаньская вышыўка". Дак. фільм.
◆ 20.25. Шматсерыйны маст. фільм для дзяцей "Добры хлопчык". 3-я серыя "Падарунак Сло-Цзя-Цзя".
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Спартыўны тэлекур'ер. Прадстаўляе Сычуаньскае тэлебачанне (Кітай).
21.50. "Песня заходняга Кітая". Музычны фільм. 3-я серыя.
◆ 22.20. "Спадарожнік "Вялікі паход" узлятае сёння вечарам". Тэл. маст. фільм. 1-я серыя.
23.10. НІКа.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
• 7.50. "У сінім моры, у белай пене". Мультфільм.
8.00. Навіны.
8.20. Брэйн рынг.
9.50. Новае пакаленне выбірае.
• 10.40. "Мех яблыкаў". Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Тэлемікст.
15.05. Блакнот.
• 15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Народныя мелодыі.
16.15. Расказ пра мальтыйскіх скаўтаў.
16.45. Адпачывай!
17.00. Навіны.
17.20. Футбольны агляд.
17.50. НЭП.
◆ 18.20. Маст. фільм "Што пасееш..."
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. "Калі мы былі маладымі..." Па старонках перадачы "Тэатральныя сустрэчы".
"Новая студыя" прадстаўляе:
21.10. Будка гласнасці.
21.20. Праект 30.
21.45. Аднак.
22.00. Крывы эфір.
22.15. Бамонд.
22.30. "Джэйм-сейшн". У перапынку (23.00.) – Навіны.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
◆ 11.05. "Санта-Барбара". Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Вольны час. "Дай лапу, сябар!"
• 15.15. Мульці-пульці. "Залатыя словы".
15.25. Дзіцячая гадзіна (з урокам французскай мовы).
16.25. Там-там навіны.
16.40. Еўропа – Азія.
17.25. Кіпрас Мажэйка. Рэпартажы з НАТА. "Турэцкі мерыдыян".
17.55. Давайце разбяромся.
18.05. Наш сад.
18.35. Экран крымінальных паведамленняў.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.20. "Узброены і вельмі небяспечны". Маст. фільм.
20.55. Без рэтушы. Міністр абароны Расіі генерал арміі П.Грачоў у прэс-цэнтры "Рэспубліка".
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Спілае абаянне апарату.
23.20. "Дзверы адчынены". Дак. фільм.

22, аўторак

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. "Драўляныя рамёствы". Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне – школе. Музыка і спевы. 4-ы клас. "Цудоўная палітра жыцця". Адлюстраванне жыцця народа ў музыцы.
◆ 9.20. "Прышэлец". Маст. фільм.
10.50. "Жыццё ў танцы". Тэл. фільм.
◆ 11.55. Дзённы сеанс. "Сем маленькіх апавяданняў пра першае каханне". Тэл. маст. фільм.
◆ 15.25. "Плач перапёлкі". Тэл. маст. фільм. 6-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне – школе. Беларуская мова. 1-ы клас. "Наш край завецца Беларуссю".
• 16.50. Экран дзіцячага фільма. "Капрызка", "Каменныя музыкі". Мультфільмы.
17.20. Для школьнікаў. Ці любіце вы тэатр?
18.00. Студыя "Тэлесябрына". "Калі памятаем..."
18.25. Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Дынама" (Мінск) – "Беларусь" (Мінск). У перапынку (19.15.) – Абласныя навіны (Віцебск).
◆ 20.20. Шматсерыйны мастацкі фільм для дзяцей "Добры хлопчык". 4-я серыя "Пакуты Сяо-Цзя-Цзя".
20.45. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.35. "Малюнак цукрам у правінцыі Сычуань". Дак. фільм.
21.50. "Танец заходняга Кітая". Музычны фільм. 1-я серыя.
◆ 22.20. "Спадарожнік "Вялікі паход" узлятае сёння вечарам". Тэл. маст. фільм. 2-я серыя.
23.15. НІКа.
23.30. Футбол-92. Чэмпіянат Беларусі. "Ведрыч" (Рэчыца) – "Днепр" (Магілёў). 2-гі тайм. Вынікі тура.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
• 7.50. "Певнік і сонейка". Мультфільм.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
9.05. Футбольны агляд.
9.35. "Астра" прадстаўляе. "Заступніца шчырая".
• 10.30. Мультфільмы "Наўлоўны Фунцік", "Фунцік і сышчыкі", "Фунцік і старая з вусамі".
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
◆ 11.20. "Амаль смешная гісторыя". Тэл. маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. "Паўночны матылёк". Кароткаметражны фільм.
◆ 12.55. "Безыменны замак". Тэл. маст. фільм. 5-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавыя веснікі.
14.40. Блакнот.
14.45. "Падарунак меламану". Старэйшы рускі аркестр.
• 15.20. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.10. Наш музычны клуб.
17.00. Навіны.
17.25. Міждзяржаўны тэлеканал "Астанкіна" прадстаўляе.
◆ 18.00. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
18.45. "Мініяцюра". Музычная праграма.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. Міждзяржаўны тэлеканал "Астанкіна" прадстаўляе. III Міжнародны конкурс папулярнай музыкі і песні "Голас Азіі". Перадача з Алма-Аты.
22.05. За Крамлёўскай сцяной.
22.30. Аўтаралі "Парыж-Масква-Пекін".
23.00. Навіны.
23.25. Каханне з першага погляду. Дзень першы.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
◆ 11.15. "Жанчына дня". Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Птушка духу.
15.55. Бадабокі. Праграма для дашкольнікаў (Францыя).
16.15. Студыя "Рост". "Кенгуру".
16.45. Там-там навіны.
17.00. Майстэрня музыкі. Перадача 2-я.
17.35. "Споведзь". Перадача аб жыцці і творчасці сына І.Я.Рэпіна, мастака Юрыя Рэпіна.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Магікане. Ігар Гарбачоў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
◆ 19.30. "Санта-Барбара". Маст. фільм.
20.20. Экспацэнтр прадстаўляе...
20.25. "Як можна выжыць". Эксперымент у Ніжнім Ноўгарадзе.
20.55. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.25. Арт-абстрэл.

23, серада

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. "На варце прыроды". Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне – школе. Беларуская мова. 1-ы клас. "Наш край завецца Беларуссю".
9.15. "Званіца". Мастацка-публіцыстычная праграма.
◆ 10.15. Дзённы сеанс. "Трэст, які лопнуў". Тэл. трохсерыйны маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.
12.30. "Два словы ў пісьме". Тэл. дак. фільм.
◆ 15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. "Плач перапёлкі". Тэл. дзевяцісерыйны маст. фільм. 7-я серыя.
16.30. Навіны.
◆ 16.35. Экран дзіцячага фільма. "Віталь Біянкі". Маст. фільм.
• 17.35. "Добры лес", "На рынсу". Мультфільмы.
18.00. Тэл. дак. фільм "Вешчая птушка".
18.30. Якія мы гаспадары? Рыначныя адносіны на Магілёўскім аўтазаводзе і "Магілёўсельмашы".
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Творчае маладзёжнае аб'яднанне "Крок". "Пяць зорак". Тэлегульня.
◆ 20.10. Шматсерыйны маст. фільм для дзяцей "Добры хлопчык". 5-я серыя "Сяо-Цзя-Цзя і панда" (Кітай).
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. "Смачныя закускі ў горадзе Чэнду". Дак. фільм.
21.45. "Танец заходняга Кітая". Музычны фільм. 2-я серыя.
◆ 22.15. "Спадарожнік "Вялікі паход" узлятае сёння вечарам". Тэл. маст. фільм. 3-я серыя.
23.15. Закрыццё Тыдня Сычуаньскага тэлебачання (Кітай).
23.45. НІКа.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
• 7.50. "Апошні заяц". Мультфільм.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
9.45. Наш музычны клуб.
• 10.35. Мультфільмы "Расстараўся заяц на магнітафон", "Як вярблюджаня і asляня ў школу хадзілі".
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
◆ 11.20. "Амаль смешная гісторыя". Тэл. маст. фільм. 2-я серыя.
• 12.30. "Прагулка ката Леапольда". Мультфільм.
◆ 12.40. "Безыменны замак". Тэл. шматсерыйны маст. фільм. 6-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.10. Блакнот.
• 15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. Канцэрт удзельнікаў I Міжнароднага юнацкага конкурсу імя П.І.Чайкоўскага.
16.25. Прэм'ера тэл. дак. фільма "Маё імя Панама".
17.00. Навіны.
17.20. Міждзяржаўны тэлеканал "Астанкіна" прадстаўляе.
17.50. Прэм'ера дак. фільма "Ігар Ноткін. Філосаф галечы".
◆ 18.00. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
18.40. Кінапанарама.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. "Яны гатовы жыць інакш". Сустрэча У.Познера з моладдзю ў канцэртнай студыі Астанкіна.
22.00. Як жывеш, эстрада?
23.00. Навіны.
23.25. Каханне з першага погляду. Дзень другі.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
◆ 11.50. "Санта-Барбара". Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Казырная дама.
15.30. Гульня без пройгрышу.
16.00. Хрысціянская праграма.
16.30. Там-там навіны.
16.45. Далёкі Усход.
17.30. М-трэст.
17.45. Давайце разбяромся.
17.55. Зала чакання. "Каму на Русі жыць добра?"
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
◆ 19.20. "Санта-Барбара". Маст. фільм.
20.10. Лясы.
20.40. Тэлебачанне ў законе.
21.10. Антракт.
21.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
22.00. Весткі.
22.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
22.50. Цішыня № 9.

24, чацвер

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
◆ 8.45. "Толькі ў мюзік-холе". Тэл. маст. фільм.
9.50. Творчае маладзёжнае аб'яднанне "Крок". "Пяць зорак". Тэлегульня.
10.45. "Звычайнае жыццё доктара Бызова". Тэл. дак. фільм.
◆ 11.45. Дзённы сеанс. "Трэст, які лопнуў". Тэл. трохсерыйны маст. фільм. 3-я серыя.
15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. "Плач перапёлкі". Тэл. дзевяцісерыйны маст. фільм. 8-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35 Тэлебачанне – школе. Гісторыя Беларусі. 11-ы клас. Абарона Брэсцкай крэпасці. Перадача з Брэста.
• 17.10. "Дзень нараджэння". Мультфільм.
17.25. "Кукурыгу". Фільм-канцэрт.
17.55. Іспасць. Духоўна-рэлігійная праграма.
18.55. Зачытайце маё пісьмо.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.40. Тры кіты. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.35. Тыдзень беларускага ўрада. Інтэрв'ю старшыні Брэсцкага абласнога Савета народных дэпутатаў В.І.Бурскага.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне "Крок" прадстаўляе... "Студыя "Сэнс" у Карэліцкім раёне.
23.00. НІКа.
23.15. Адкрыццё Дзён Рэспублікі Балгарыя ў Беларусі. Запіс па трансляцыі з Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
• 7.50. "Мурашка Ціна". Мультфільм.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
9.45. Кінапанарама.
• 10.50. "Хлопчык і воблака". Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
◆ 11.20. "Запомніце мяне такой". Тэл. маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. "У Альдэбаран". Кароткаметражны фільм.
◆ 12.50. "Сватанне гусара". Тэл. маст. фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.10. Блакнот.
• 15.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.05. Адкрыты чэмпіянат па бальных танцах сярод юніёраў "Маладосць".
16.50. Прэм'ера тэл. дак. фільма "Хіва".
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
◆ 18.00. "Багатыя таксама плачуць". Маст. фільм.
18.45. Музыка ў эфіры. Частка 1-я.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.25. Лато "Мільён".
20.50. Фільмы рэжысёра А.Вайды. "Попел і алмаз" (Польшча).
22.30. Аўтаралі "Парыж-Масква-Пекін".
23.00. Навіны.

Канал "Расія"

7.00. Весткі
7.20. Час дзелавых людзей.
◆ 11.50. "Санта-Барбара". Мастацкі фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэрмінал.
15.30. Вольны час.
15.45. "Раджа-ёга для ўсіх". Перадача 2-я.
• 16.30. Мульці-пульці. "У дзень збору гарбузоў".
16.45. Там-там навіны.
17.00. Панове-таварышы.
17.15. Урал-ТБ.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя "Нотабене".
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Крымінальныя навіны.
◆ 19.45 "Санта-Барбара". Мастацкі фільм.
20.35. Вялікая нагода.
21.00. Пятае кола. "Пісьмы з правінцыі".
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
22.55. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.25. Антрэпрыза. А.Фрэйндлiх і У.Стржэльчык.
23.25. Музыка ў эфіры. Частка 2-я.

25, пятніца

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. "Каралі галубкі". Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне – школе. Гісторыя Беларусі. 11-ы клас. Абарона Брэсцкай крэпасці. Перадача з Брэста.
◆ 9.35. Кінанастальгія. "Мачыха". Мастацкі фільм.
◆ 10.50. Дзённы сеанс. "Пад дахам Манмартра". Тэлевізійны мастацкі фільм. 1-я і 2-я серыі.
◆ 15.25. На атрыманне Дзяржаўнай прэміі Беларусі. "Плач перапёлкі". Тэлевізійны дзевяцісерыйны мастацкі фільм. 9-я серыя.
16.30. Навіны.
• 16.35. Экран дзіцячага фільма. "Плошча кардонных гадзіннікаў", "Льняная сукенка", "Мук-скараход". Мультфільмы.
17.20. Сёння ў дзіцячым музычным тэатры. Г.Мадэстаў. "Касмічныя канікулы". Опера-казка.
18.00. "А я жыву ўсё там жа... Пра каханне". Тэлевізійны дакументальны фільм.
18.20. Абласныя навіны (Магілёў).
18.30. 1000-годдзе Полацкай епархіі і Праваслаўнай Царквы на Беларусі. Трансляцыя з Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі.
У перапынку (19.45) – Калыханка.
21.35. Панарама.
22.00. Тэлебіржа.
◆ 22.15. Кінанастальгія. "Мачыха". Мастацкі фільм.
23.30 НІКа.

Канал "Астанкіна"

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
• 7.50. "Пра Веру і Анфісу". Мульфільмы.
8.00. Навіны.
◆ 8.20. "Багатыя таксама плачуць". Мастацкі фільм.
9.05. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
9.55. ...Да 16 і старэйшым.
• 10.35. "Катавасія". Мультфільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
◆ 11.20. "Запомні мяне такой". Тэлевізійны мастацкі фільм. 2-я серыя.
12.25. "Незнаёмая песня". Кароткаметражны фільм.
◆ 21.55. "Марыца". Тэлевізійны мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Брыдж.
14.50. Бізнес-клас.
15.05. Блакнот.
• 15.10. Уолт Дысней прадстаўляе...
16.00. Л.-В.Бетховен. Саната № 14 ("Месячная"). Выконвае Р.Керэр.
16.20. Цэнтр.
17.00. Навіны.
• 17.25. "Сустракайце бабулю". Мультфільм.
17.35. Чалавек і закон.
◆ 18.05. Прэм'ера тэлевізійнага шматсерыйнага фільма для дзяцей "Прыгоды чорнага Прыгажуна". 11-я серыя.
18.30. Максіма.
19.00. Поле цудаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
◆ 20.40. У "Клубе дэтэктываў". Мастацкі фільм "Пастка".
22.05. Музагляд.
22.40. Адпачывай!
22.45. Праграма "Х".
У перапынку (23.00) – Навіны.
24.00. Музычная гадзіна. Пляцоўка "Музагляду".
◆ 1.00. "Марыца". Тэлевізійны мастацкі фільм.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Вольны час. "ТБ-ательe".
◆ 11.50. "Санта-Барбара". Мастацкі фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
13.20. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. Мінарэт.
15.50. Пілігрым.
16.50. Там-там навіны.
◆ 17.05. Уолт Дысней па пятніцах. "Юны Гары Гудзіні". Мастацкі фільм. 2-я серыя.
18.00. Давайце разбяромся.
18.10. Так і жывём.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Буснамі дзіцяці.
20.00. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.30. "К-2" прадстаўляе: "Кінограф", "Ведай наших!"
22.00. Весткі.
22.20. Экран крымінальных паведамленняў.
22.30. На сесіі Вярхоўнага Савета Расійскай Федэрацыі.
23.00. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
◆ 23.30. "Арэхавы хлеб". Мастацкі фільм.

26, субота

Беларускае тэлебачанне.

8.30. Раніца рэспублікі.
◆ 8.45. "Вайна і мір". Мастацкі фільм. 2-я серыя "Наташа Растова".
10.20. Творчае аб'яднанне МЭТА. "Шануйце Беларусь!" Нашы суайчыннікі з ЗША.
11.00. Тыдзень планеты. Міжнародны агляд.
11.15 Паказвае Брэст. "Бярэсце". Літаратурна-мастацкая праграма.
12.15. Сівой даўніны покліч. Помнікі расказваюць. "У ніжнім парку Петрадварца". Прадстаўляюць тэлежурналісты Санкт-Пецярбурга.
12.25. 20 мінут рэдактара. Па пісьмах гледачоў.
12.45. Тэлевізійны экалагічны веснік. Гутарка са старшынёй Дзяржкамітэта Беларусі па экалогіі А.М.Дарафеевым.
13.05. "Дах". Нататкі з творчай майстэрні "Кола".
13.35. Гаворым па-беларуску.
14.00. "Святары Віцебск". Мастацка-публіцыстычная праграма.
15.20. Для дзяцей. Сем колераў радасці.
15.55. Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Тарпеда" (Мінск) – "Дынама (Мінск).
17.50. "Дзе яно, каралеўства Лебядзія?" Тэлевізійны дакументальны фільм.
18.40. На музычных паралелях. Д.Шастаковіч. 14-я сімфонія. Выконвае Дзяржаўны камерны аркестр Беларусі.
19.40. Бізнесклуб "Партнёр". Дабрачынны аўкцыён у Оршы.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
◆ 21.35. "Сінема" прадстаўляе: мастацкі фільм "Мужчына і жанчына" (Францыя).
23.00. НІКа.
23.15. Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Хімік" (Гродна) – КІМ (Віцебск). 2-гі тайм.
0.05. Футбол-92. Вынікі тура.

Канал "Астанкіна"

6.00. Навіны.
6.20. Ранішняя гімнастыка.
6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.30. Спорт-шанц.
8.00. "Марафон-15" – малышам.
8.25. НЛА: неаб'яўлены візіт.
8.55. Радые "Труба".
9.25. Медыцына для цябе.
10.05. Экалагічная хроніка.
10.20. Лёгкая атлетыка. Кубак свету. Перадача з Гаваны.
11.15. Прэм'ера публіцыстычнага хранікальна-дакументальнага фільма "Нам і нашчадкам".
12.20. "Шчыт і меч Расіі". Канцэрт, прысвечаны 60-годдзю Расійскай пракуратуры.
13.10. Прэм'ера тэлевізійнага фільма "Легенда боінга". Фільм 2-гі "Урокі боінга".
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Крэшэнда.
14.40. У свеце жывёл.
15.40 Чырвоны квадрат.
• 16.20. "Яноты". Шматсерыйны мультфільм (Канада).
◆ 16.45. Мастацкі фільм "Вар'яцтва сярод людзей".
18.05. Футбол. Чэмпіянат Расіі. "Спартак (Масква) – "Дынама" (Масква).
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. "КВЗ-92". Міжнародная сустрэча зборнай каманды КВЗ СНД і зборнай універсітэтаў Ізраіля.
22.35. Еўропа плюс.
У перапынку (23.00) – Навіны.
23.50. Начны канал. "Сна-бачанне".

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.20. Дарога да храма. "Мірапе".
7.40. Тэма з варыяцыямі. "Дом сяброў".
8.00. Свет спорту вачамі фірмы "Камізэлька".
8.30. Праграма "03".
9.00. Рэтра. Клаўдзія Шульжэнка.
9.30. Расійская энцыклапедыя. Сергій Радавежскі. Фільм 1-ы "Жыватачатковая Тройца".
10.00 Відэаканал "Плюс адзінаццаць".
11.15. Як жыць будзем?
12.00 Пілігрым.
13.00. Весткі.
◆ 13.20. "Казка, расказаная ноччу". Мастацкі фільм.
14.35. "Бурда модэн" прапануе...
15.05. Сам сабе рэжысёр.
15.35. Расія і свет.
16.05. "Давай пожмем другдругу рукі..." Н.Нікіцкі.
17.25. Мастацтва адлюстравання. Фестываль маскоўскіх галерэй.
17.55. Парламенцкі веснік.
18.10. Іграем прэм'еру. На спектаклі Тэатра сатыры "Маладосць Людовіка XIY" па п'есе А.Дюма.
19.00. Весткі.
19.25. Свята кожны дзень.
19.35. Музычная вёска.
◆ 20.10. "Кінгсайз". Мастацкі фільм.
22.00. Весткі.
22.20. Праграма "А". Канцэрт групы "Йоту Індзі" (Аўстралія) на фестывалі "Рок-самер-92".

27, нядзеля

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
◆ 8.45. "Вайна і мір". Мастацкі фільм. 3-я серыя "1812 год".
10.05. Урокі здароўя. Аздараўленчая хада і бег.
10.35. Дзівосны свет. "Турынская плашчаніца: цуд ці вялікая містыфікацыя".
• 11.35. Фільм – дзецям. "Самсон і Сак". Мультфільм (Данія).
12.35. "Сакітар-цэнтр". Павел Глоба: ваша імя.
13.30. Час пісьма.
14.00. Пазтычная гасцёўня. Новыя вершы чытае Алесь Пісьмянкоў.
14.10 "Адраджэнне". Культурна-асветніцкая праграма.
• 14.50. Для дзяцей. "Суперкніга". Мультфільм. 18-я серыя.
15.25. "Хай не пакіне нас Гасподзь!". Святкаванне ў Заслаўі 1000-годдзя Праваслаўнай Царквы на Беларусі.
16.00. Гандбол. Жанчыны. Кубак ІГФ. 1/16 фіналу. "Палітэхнік" (Мінск) – "Аўтамабіліст" (Бровары, Украіна).
17.20. Шукаем ініцыятыўных.
◆ 17.40. "Небяспечна для жыцця". Мастацкі фільм з субцітрамі.
19.10. Сустрэча для вас. Наш госць – шэф-рэдактар газеты "Знамя юности", пісьменнік М.Капшэнка.
20.00. Панарама.
• 20.25. Мультфільмы для дарослых "Куфэрак", "Над намі не капае".
20.40. Калыханка.
21.00. "Каскад". Кантакт. Інфармацыя. Рэклама.
21.15. Студыя "Тэлесябрына". Пепсі-ТОП-20". Перадача 2-я.
◆ 21.50. "Сінема" прадстаўляе: мастацкі фільм "Мужчына і жанчына праз 20 гадоў" (Францыя).

Канал "Астанкіна"

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Тыраж "Спортлато".
7.15. Прэм'ера тэлевізійнага дакументальнага фільма "На каго мне крыўдзіцца".
7.45. Ахоўная грамата. "Дзіўнае дзіва".
8.15. Раным-рана.
8.45. Магчыма ўсё.
9.15. Новыя імёны.
9.55. Кінаафіша.
10.10. Лёгкая атлетыка. Кубак свету. Перадача з Гаваны.
11.05. Авіякасмічны салон.
11.20. Хіт-топ-шоу "50х50".
12.50. "Метамарфозы жывапісу". Шматсерыйны навукова-папулярны фільм (Швейцарыя). 9-я і 10-я серыі.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Іграе лаўрэат міжнародных конкурсаў П.Нерсесьян (фартэпіяна).
16.00. Панарама.
16.40. Тэлелоцыя.
• 16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.05. "Дзеля адзінага слова..." Музычны расказ.
18.30. Адкрыццё тэатральнага сезона на тэлебачанні. Слова аб тэатры М.Ульянава. А.П.Чэхаў. "Вішнёвы сад". Прэм'ера тэлевізійнага спектакля.
21.00. Вынікі.
21.45. Спартыўны ўік-энд.
22.00. "Сёння". Рэлігійная праграма.
23.00. Навіны.
23.25. Аўтаралі "Парыж – Масква – Пекін".
23.55. "Ранішняя зорка" ў начным эфіры.

Канал "Расія"

7.00. Весткі.
7.20. Дакументальная панарама. "Народжаная для бегу".
7.40. Крынцы. "Вось горад Барысаглебск".
8.10. Тэлекрасворд.
8.40. Аляска.
9.30. Праграма "Эскулап" прадстаўляе фільм "Для вас, дзяўчаняты і хлапчаняты" (Галандыя).
9.40. Праграма "Ключ". "Навальніца 1812 года". Фільм 6-ы.
• 10.10. "Прыгоды ў каралеўстве". Мультфільм. 5-я серыя.
10.40. Аты-баты.
11.10. Зігзаг удачы.
• 11.40. Прэм'ера мультфільма "Дараэман" (Японія). 3-я серыя.
12.00. XX стагоддзе ў кадры і за кадрам. А.А.Ханжонкаў. Частка 1-я.
13.00. Весткі.
13.20. Скаладына.
13.50. "Віндзорскія свавольніцы" з антрактам у Выбаргу.
14.45. Аўтагонкі. Гран-пры "Формула-1". Трансляцыя з Партугаліі.
17.15. Антракт.
17.30. "Зоркі Амерыкі". Выпуск 6-ы.
18.00. Майстры. "Мой цяжкі крыж".
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Цэнтр Стаса Наміна (Эс-Эн-Сі) прадстаўляе: клуб "Жоўтая падводная лодка".
19.55. Фестываль класічных фільмаў Галівуда. "Я бачыў Парыж у апошні раз".
22.00. Весткі.

Каб зэканоміць ваш час:
◆ *мастацкія*
• *мультыплікацыйныя фільмы*

Пасля выхаду ў свет мінулага нумара "Чырвонай змены" ў рэдакцыі раздаліся званкі з пытаннямі, чаму не была надрукавана праграма тэлеперадач "Хатні экран". Паведамляем нашым чытачам, што гэта была чыста тэхнічная "накладка" і што ў ~~далейшым~~ "Хатні экран" будзе заўсёды з вамі.

НОВАЕ БЕЛАРУСКАЕ ПАКАЛЕННЕ ВЫБІРАЕ "ЧЫРВОНУЮ ЗМЕНУ"!

ЧЫРВОНАЯ Змена

Заснавальнік: ЦК СМБ
Выдавец:
ГАЗЕТНА-ВЫДАВЕЦКАЯ ФІРМА "БЕЛАЯ РУСЬ"

Газета ўзнагароджана ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.
АДРАС рэдакцыі: 220041, г.Мінск, праспект Скарыны, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-13-54, 32-50-01.

Газета набрана і звярстана ў наборна-выдавецкім бюро "ЧЗ".

Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку", г. Мінск.

Індэкс 63906. Тыраж 17 000.

Зак. № 38 П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Ф. СП-1

Міністэрства сувязі і інфарматыкі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63129** (індэкс выдання)

Чырвоная змена — Колькасць камплектаў: ___

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X						

Куды ___ (паштовы індэкс) ___ (адрас)

Каму ___ (прозвішча, ініцыялы)

ПВ	месца	літар

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА

на газету **63129** (індэкс выдання)

Чырвоная змена

Кошт	падпіскі 108 руб. 00 кап.	Колькасць камплектаў
	пераадрасоўкі ___ руб. ___ кап.	

на 1993 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
X	X	X	X	X	X						

Куды ___ (паштовы індэкс) ___ (адрас)

Каму ___ (прозвішча, ініцыялы)